

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในเขตภาคตะวันออก ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
- ๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย
- ๒.๓. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
- ๒.๔ หลักพุทธธรรมสำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
- ๒.๕ ข้อมูลพื้นที่ในการศึกษา
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตยเชื่อว่าจะมีเพียงการเลือกตั้งเท่านั้นที่ประชาชนได้มีโอกาสในสิทธิหน้าที่ของพลเมืองที่ดี แต่ยังมีองค์ความรู้มากมายตามแนวคิดที่มีการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยที่บางครั้งประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องรวมทั้งสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคในกระบวนการทางการเมืองต่างๆ ที่ฝ่ายการเมืองจะต้องส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะร่วมกันคิดร่วมกันตัดสินใจร่วมกันสร้างประโยชน์ร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นรวมทั้งร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายที่พรรคการเมืองกำหนดขึ้นและการมีส่วนร่วมในด้านอื่นๆ เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ ความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นไปโดยสมัครใจซึ่งสมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อมในการเลือกผู้ปกครองประเทศ การกำหนดนโยบายสาธารณะ การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การติดตามข่าวสาร การอภิปราย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเข้าร่วมประชุม การบริจาคเงินและการติดต่อกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ลักษณะความกระตือรือร้นของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอาจพิจารณาได้จากการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอย่างเป็น

ทางการ การเขียนและกล่าวสุนทรพจน์การรณรงค์หาเสียงการแข่งขันเป็นเจ้าหน้าที่พรรคหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ไม่รวมถึงกิจกรรมที่ไม่สมัครใจเช่น การเสียภาษีการเป็นทหารและหน้าที่ด้านตุลาการ^๒ ซึ่งเป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะอยู่ร่วมกันในสัมพันธภาพที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันคือ ทุกรูปแบบของสังคมมนุษย์จะมีการเมืองในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งแฝงอยู่ด้วยเสมอ”^๓ ในส่วนของกิจกรรมหรือการกระทำของประชาชนที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลโดยที่การกระทำเป็นไปได้ทั้งถูกต้องตามกฎหมายและไม่ถูกต้องตามกฎหมายใช้กำลังหรือไม่ใช้กำลังทั้งที่สำเร็จและล้มเหลวทั้งที่สมัครใจหรือไม่สมัครใจรวมทั้งกิจกรรมเกี่ยวกับการเลือกการร่วมรณรงค์หาเสียงหรือการรวมตัวกันเพื่อโน้มน้าวหรือกดดันต่อรัฐบาลได้แก่ การประท้วง การใช้ความรุนแรงโดยที่เน้นการกระทำของประชาชนเอง(Autonomous Participation)หรือกิจกรรมเกี่ยวกับการปลุกกระตือรือร้นประชาชน(Mobilization Participation)^๔ ในการกระทำ (Activity) ของแต่ละบุคคลซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาลการมีส่วนร่วมที่มาจากแต่ละบุคคลโดยตรงต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล เรียกว่าการมีส่วนร่วมโดยตนเองและการมีส่วนร่วมซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายทางอ้อม เรียกว่า การมีส่วนร่วมโดยการถูกระดม”^๕ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังหมายถึง “กิจกรรมที่ราษฎรโดยส่วนตัวเองที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล”^๖ จะเห็นได้ว่าการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมต่างๆ ตามความสมัครใจของสมาชิกในสังคมการเมืองที่จะเลือกกระทำซึ่งมีจุดมุ่งหมายทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย การดำเนินงานของรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นระดับท้องถิ่นหรือในระดับชาติก็ตาม ซึ่งการกระทำนั้นอาจผิดกฎหมายหรือถูกต้องตามกฎหมายอาจใช้ความรุนแรงหรือไม่ใช้ความรุนแรงสำเร็จผลหรือไม่ หรือการกระทำโดยความสำนึกหรือถูกชักจูงปลุกกระตือรือร้นพลั้งก็ได้^๗

^๑Milbrath อังโน อำพร สุคนธ์ตันสุข, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงในจังหวัดขอนแก่น”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔), หน้า ๖.

^๒Huntington, S. P. and G. Dominguez, “Political Development”, In Fred, G. and W. N.Polsby (EDS.) **Handbook Political Science : Non Government Politic. R**, (Massachusetts: Addison Wesley, 1975), p 5.

^๓วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, **วัฒนธรรมทางการเมือง**, เอกสารการสอนชุดวิชาสถาบันและกระบวนการทางการเมือง หน่วยที่ ๖, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๓), หน้า ๔๒๐.

^๔สิทธิพันธ์ พุทธิพน, **ทางเลือกของมวลประชา**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๓), หน้า ๕.

^๕มยุรี ธนอมสุข, การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนิสิตภาควิชาพลศึกษาและกีฬา คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน, **รายงานการศึกษาวิจัย**, (นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๒๓.

ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ทำให้เห็นประเด็นถึง ๑๐ ประการ^๖ ดังนี้

๑) การมีส่วนร่วม หมายถึง การกระทำในการสนับสนุนหรือการกระทำในการเรียกร้องกับผู้นำของรัฐบาลในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยและเผด็จการก็ได้ เช่น การออกเสียงประชามติ เป็นความพยายามที่สำเร็จในการสร้างผลกระทบต่อการดำเนินการของรัฐบาลหรือ การเลือกผู้นำรัฐบาลที่เลือกการกระทำหรือกิจกรรมทางการเมืองที่กำหนดไว้ในตัวบทกฎหมายเช่น การออกเสียงเลือกตั้ง การยื่นข้อเรียกร้อง การวิ่งเต้นในเรื่องต่างๆ ที่เป็นไปตามกฎหมายซึ่งการกระทำเหล่านี้จะต้องไม่ขัดกฎหมายการใช้สิทธิเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปใช้อำนาจแทนตัวเองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีตัวแทนซึ่งเป็นความรู้สึกแปลกแยกหรือแปลกปลอมหรือตีตนออกจากระบบการเมืองเนื่องจากการถูกกีดกันไม่ให้เขาได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมการกระทำที่ต้นตัวทางการเมืองซึ่งการกระทำยังหมายรวมถึงการพูดคุยถกเถียงปัญหาทางการเมืองหรือพวกที่สนใจข่าวสารทางการเมืองในสื่อสารมวลชนไม่จำเป็นจะต้องอยู่ในรูปของการใช้สิทธิเลือกตั้งทุกชนิดทั้งแบบที่ใช้ความรุนแรงและไม่ใช้ความรุนแรงและกิจกรรมที่มองว่าต้องมีจุดมุ่งหมายที่จะมีอิทธิพลต่อผู้นำทางการเมือง มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติการและดำเนินการของข้าราชการด้วยซึ่งบางคนก็มองเพียงการกระทำที่จะมีผลต่อการดำเนินการทางการเมืองระดับชาติเท่านั้น แต่ที่จริงก็รวมถึงการดำเนินการที่มีผลต่อการเมืองท้องถิ่นและระดับชาติที่คู่มือการปฏิบัติทางการเมืองและเป็นกิจกรรมทุกชนิดที่เป็นการเมือง

กล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนซึ่งเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่ทำให้อำนาจฝ่ายประชาชนได้เสนอแนะความต้องการของตนเองไปยังนักการเมืองหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้เข้ามาพัฒนาเพื่อการตอบสนองต่อความต้องการนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นการร่วมกันวางแผนการพัฒนา การดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันตรวจสอบการดำเนินงานฝ่ายการเมืองหรือฝ่ายการบริหารท้องถิ่นร่วมทั้งการรับประโยชน์จากการตอบสนองนั้น อีกทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนยังมีความหมายไปในส่วนของการประท้วง การต่อต้าน การแสดงความไม่เห็นด้วยต่อโครงการของฝ่ายการเมืองที่จัดขึ้นมาอันเป็นผลเสีย กระทั่งมายังประชาชนทั้งหมดและการมีส่วนร่วมในลักษณะต่างๆ เช่น การเสียภาษีอากรให้กับรัฐหรือท้องถิ่น เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมทางการเมืองในฐานะประชาชนเป็นเจ้าของพื้นที่หรือเจ้าของประเทศ

^๖ Myon Weiner อ้างใน นรนิติ เศรษฐบุตร, แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง, (เอกสารประกอบการประชุม สัมมนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น, มปป), หน้า ๒-๔.

ตารางที่ ๒.๑ : ความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ลำดับที่	นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
๑	Mc Closky อ้างใน พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, (๒๕๓๗, หน้า ๓๙).	การกระทำที่มีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย การบริหารงานของรัฐ หรือการเลือกผู้นำรัฐบาลและการกระทำนั้นๆ ต้องเป็นการกระทำด้วยความสมัครใจซึ่งอาจเป็นไปในทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้
๒	Mc Closky, H., (1968, p. 252).	กิจกรรมต่างๆ ที่เป็นไปโดยสมัครใจซึ่งสมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อม
๓	Milbrath อ้างใน อำพร สุคนธ์ตันสุข, (๒๕๔๔, หน้า ๖).	ความพยายามของมนุษย์ที่จะอยู่ร่วมกันในสัมพันธภาพที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน
๔	Huntington, S. P. and G. Dominguez, (1975, p 5).	กิจกรรมหรือการกระทำของประชาชนที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลโดยที่การกระทำเป็นไปไม่ได้ทั้งถูกต้องตามกฎหมายและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย
๕	วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, (๒๕๔๗, หน้า ๔๒๐).	การกระทำ (Activity) ของแต่ละบุคคลซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล การมีส่วนร่วมที่มาจากแต่ละบุคคลโดยตรงต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล
๖	สิทธิพันธ์ พุทธหุน, (๒๕๔๗, หน้า ๕).	กิจกรรมที่ราษฎรโดยส่วนตัวมุ่งที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในนโยบาย
๗	มยุรี ธนอมสุข, (๒๕๕๔, หน้า ๒๓).	การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมต่างๆ ตามความสมัครใจของสมาชิกในสังคมการเมืองที่จะเลือกกระทำซึ่งมีจุดมุ่งหมายทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ต้องการมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย
๘	Myon Weiner อ้างใน นรนิติ เศรษฐบุตร, (มปป, หน้า ๒-๔).	๑). การมีส่วนร่วมหมายถึง การกระทำในการสนับสนุนหรือการกระทำ ๒). การมีส่วนร่วมหมายถึง ความพยายามที่สำเร็จในการสร้างผลกระทบ ๓) การมีส่วนร่วมหมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมทางการเมืองที่กำหนดไว้ ๔) การมีส่วนร่วมหมายถึงการใช้สิทธิเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปใช้อำนาจแทน ๕) การมีส่วนร่วม หมายถึง

ลำดับที่	นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
		ความรู้สึกแปลกแยกหรือแปลกปลอม ๖) การมีส่วนร่วมหมายถึงการกระทำที่ต้นตอทางการเมือง ๗) การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นกิจกรรมทางการเมืองทุกชนิด ๘) การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมทางการเมือง ๙) การมีส่วนร่วมบางคนก็มองเพียงการกระทำที่จะมีผลต่อการดำเนินการ และ ๑๐) การมีส่วนร่วมทางการเมืองคือการปฏิบัติทางการเมือง

๒.๑.๒ แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่อยู่ในความสนใจของนักวิชาต่างๆ มากมายที่อธิบายได้จนสามารถจะขยายองค์ความรู้ให้มากขึ้นเพื่อจะตอบคำถามให้กับปรากฏการณ์ที่เกิดในสังคมโดยเฉพาะสังคมที่เป็นประชาธิปไตยอย่างในประเทศที่ยังคงมีความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างประชาชนกับรัฐบาล หรือระหว่างประชาชนกับประชาชนก็ตาม ซึ่งยังไม่ได้ศึกษาทำความเข้าใจในบริบทอื่นๆ กันต่อไปเพื่อให้เกิดความเข้าใจให้มากขึ้นและขอบเขตการมีส่วนร่วมที่สร้างสรรค์เพื่อลดความขัดแย้งในระดับความรุนแรงลงซึ่งจะสามารถอธิบายได้ ดังต่อไปนี้

๑. รูปแบบความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่จะแสดงออกซึ่งอำนาจสูงสุดที่ตนมีอยู่ได้ ๕ ทางดังนี้ คือ

๑) การออกเสียงเลือกตั้ง (Election) เป็นการแสดงออกซึ่งอำนาจของประชาชนสามารถจะเลือกรัฐบาลคือผู้ที่จะดำเนินงานของรัฐบาลเลือกตั้งที่ใช้หลักการเสมอภาคให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิในการเลือกตั้งทั่วไปโดยไม่มีข้อจำกัดทางเพศ ทางทรัพย์สินสมบัติหรือทางชาติตระกูล เรียกว่า Universal Suffrage จึงจะถือว่าเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงในอดีตนั้นการต่อสู้เพื่อ Universal Suffrage เป็นไปอย่างดุเดือดและเข้มข้นกว่าที่คนจนผู้ไม่มีที่ดินหรือสตรีจะมีสิทธิในการเลือกตั้งได้

๒) การออกเสียงประชามติ(Referendum) คือ อำนาจที่ประชาชนมีอยู่ในการตัดสินใจในปัญหาต่างๆ ของรัฐตามเจตจำนงของคนส่วนใหญ่ในทางปฏิบัติมักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญเช่น การจะยอมรับร่างรัฐธรรมนูญที่ยกร่างขึ้นใหม่ทั้งฉบับ หรือขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตอนใดตอนหนึ่ง หรือไม่ต้องการลงคะแนนเสียงก็ไม่ซับซ้อนแต่อย่างใดคือ เพียงแค่โหวตว่า Yes หรือ No เท่านั้นเองที่มาของการออกเสียงประชามตินี้มาจากสวิตเซอร์แลนด์ที่เน้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและพบในรัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย เป็นต้น ให้ประชาชนออกเสียงประชามติรับรองหรือไม่รับรองการแก้ไขรัฐธรรมนูญ

๓) ประชาชนมีสิทธิเสนอร่างกฎหมาย (Initiative) ตามหลักประชาธิปไตยโดยทั่วไปแล้ว ประชาชนมักจะใช้อำนาจอธิปไตยในการร่างกฎหมายผ่านทางฝ่ายนิติบัญญัติคือ รัฐสภาแต่ประชาชนก็มีสิทธิที่จะแสดงอำนาจอธิปไตยในการเสนอร่างกฎหมายเองได้ ซึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ก็รับรองสิทธิและอำนาจนี้อย่างเข้มงวด ในมาตรา ๑๗๐ บัญญัติไว้ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๕๐,๐๐๐ คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้รัฐสภาพิจารณากฎหมายได้ แต่เฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของชนชาวไทยและแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐเท่านั้น (ทั้งนี้ ต้องมีร่าง พรบ. เสนอมาด้วย) เป็นการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองมากยิ่งขึ้นกว่าการเลือกตั้งทั่วไป

๔) ประชาชนสามารถตัดสินใจปัญหาสำคัญเกี่ยวกับนโยบายรัฐ (Plebiscite) ที่มาของ Plebiscite นั้นมีประวัติมาจากสาธารณรัฐโรมัน (ก่อนสมัยที่จะเป็นจักรวรรดิโรมัน) นั้นมีการแบ่งประชาชนชาวโรมันเป็นสองชั้นคือพวกพาตริเซียน(Patricians)เป็นพวกผู้ดีกับพวกพลเลเบียน (Plebeians)เป็นพวกไพร่คล้ายกับการแบ่งชนชั้นของเมืองไทยในสมัยโบราณที่มีสิทธิในสังคมแตกต่างกัน ดังนั้น กรณีการลงคะแนนเสียงที่ให้พวกไพร่ลงคะแนนด้วยจะเป็นเรื่องสำคัญระดับชาติทีเดียว ในทางปฏิบัติเมื่อรัฐบาลมีปัญหาระดับนโยบายที่ไม่สามารถตัดสินใจได้เองเนื่องจากอาจจะเกิดผลกระทบอย่างใหญ่หลวงในสังคม เช่น การที่จะเลิกจำหน่ายสุราหรือการที่จะเปิดให้มีโสเภณีหรือ บ่อนการพนันอย่างเปิดเผยถูกต้องตามกฎหมาย รัฐบาลจำเป็นต้องให้ประชาชนตัดสินใจกันเองโดยตรงซึ่งการลงคะแนนเสียงก็คือ Yes หรือ No นั่นเองสำหรับการใช้ศัพท์ระหว่าง(Referendum) กับ(Plebiscite) ปัจจุบันมักใช้แทนกันมั่วไปหมดเนื่องจากคนทั่วไปไม่ทราบประวัติความเป็นมาของคำศัพท์ทั้งสองดังกล่าว

๕) ประชาชนสามารถเปลี่ยน ผู้ดำรงตำแหน่งหน้าที่สำคัญๆ ของรัฐบาลได้ (Recall) การแสดงออกซึ่งอำนาจอธิปไตยของประชาชนที่สามารถมีสิทธิออกเสียงถอดถอนเจ้าหน้าที่ตำแหน่งต่างๆ ซึ่งได้มาโดยการเลือกตั้ง (ไม่ใช่การแต่งตั้ง) เป็นการย้ำเน้นถึงหลักการว่าเมื่อประชาชนเลือกตั้งเข้ามาได้ประชาชนก็สามารถที่จะปลดหรือถอดถอนได้เช่นกัน^๗

รูปแบบทางการเมือง ทั้ง ๕ ประการ ซึ่งประชาชนมีสิทธิตามกฎหมายสำหรับที่อาจจะกำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองซึ่งจำแนกแบบต่างๆ ตามพฤติกรรมของการเข้ามีส่วนร่วมออกเป็น ๕ รูปแบบดังต่อไปนี้

๑) กิจกรรมการเลือกตั้ง รวมทั้งการออกเสียงลงคะแนน การให้ความช่วยเหลือในการรณรงค์หาเสียง และการทำงานเลือกตั้งด้วย

^๗โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, **พื้นฐานรัฐศาสตร์กับการเมืองในศตวรรษที่ ๒๑**, (นครปฐม : โรงพิมพ์สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน, ๒๕๔๖), หน้า ๓๑.

๒) การลอบบี้ หมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลพยายามติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐหรือผู้นำทางการเมืองโดยหาทางที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจกำหนดนโยบายของรัฐบาลโดยการให้ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อผลประโยชน์ต่อกลุ่มบุคคลใดกลุ่มบุคคลหนึ่ง หรือเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

๓) กิจกรรมองค์กร หมายถึง การเข้ามีส่วนร่วมของสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ในองค์กรที่แสดงออกโดยมีจุดมุ่งหมายเข้าไปมีอิทธิพลในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์เฉพาะอย่างหรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะ

๔) การติดต่อ หมายถึง การเข้าหาหรือการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลหรือข้าราชการเป็นการส่วนตัวโดยปกติจะหวังผลประโยชน์เฉพาะบุคคลหรือเฉพาะกลุ่มเล็ก ๆ

๕) การใช้กำลังรุนแรง หมายถึง การพยายามใช้กำลังที่รุนแรงเพื่อสร้างผลกระทบต่อการตัดสินใจของรัฐบาลโดยการทำร้ายร่างกายหรือทำลายทรัพย์สิน การกระทำโดยการใช้กำลังรุนแรงกระทำโดยมุ่งหวังที่จะเปลี่ยนแปลงผู้นำทางการเมืองเช่น การทำรัฐประหาร การลอบสังหาร ผู้นำทางการเมือง สร้างผลกระทบต่อนโยบายรัฐ การจลาจล หรือมุ่งที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองทั้งหมดเช่น การทำการปฏิวัติ^๔

แนวความคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจจะมีหลายรูปแบบกิจกรรมทางการเมืองบางท่านก็กล่าวถึง ๕ ประเภทได้แก่ ๑. การร้องเรียนด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร ๒. ร่วมเดินขบวนในทางการเมือง ๓. ติดโปสเตอร์ช่วยหาเสียง ๔. สนับสนุนให้ญาติมิตรสมัครรับเลือกตั้ง ๕. เป็นหัวคะแนน ฉะนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมือง โดยประชาชนหรือชุมชนเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา นอกจากนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังเป็นการเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลักโดยมีการกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาสู่ส่วนภูมิภาค ทั้งนี้เพื่อให้ภูมิภาคเป็นเอกเทศ ให้มีอำนาจทางการเมือง การบริหาร มีอำนาจต่อการจัดการทรัพยากร โดยให้อยู่มาตรฐานเดียวกันและประชาชนสามารถตรวจสอบได้ ฉะนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจกำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นการเสริมพลังอำนาจให้แก่ประชาชน/กลุ่ม/องค์กรชุมชนให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และการควบคุมดูแลกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนยังสามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรี และสามารถพัฒนา

^๔ สิริพิพันธุ์ พุทธนุ, ทางเลือกมวลประชา, ๒๕๔๗, หน้า ๑๓-๑๕.

ศักยภาพของประชาชน/ชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ ความสามารถและการจัดการและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้^๙

ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมยึดหลักพื้นฐานว่า “ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจไทย ประชาชนสามารถใช้อำนาจได้เสมอ แม้ว่าได้มอบอำนาจให้กับผู้แทนของประชาชนไปใช้ในฐานะที่เป็นตัวแทนก็ตาม แต่ประชาชนก็สามารถเฝ้าดู ตรวจสอบ ควบคุมและแทรกแซงการทำหน้าที่ของตัวแทนของประชาชนได้เสมอ” ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบ่งออกได้เป็น ๔ ลักษณะ คือ

๑) การเรียกอำนาจคืนโดยการถอดถอน/ปลดออกจากตำแหน่ง เป็นการควบคุมการใช้ อำนาจของผู้แทนของประชาชนในการดำรงตำแหน่งทางการเมืองแทนประชาชน ถ้าหากผู้แทนของประชาชนใช้อำนาจในฐานะ “ตัวแทน” มิใช่เป็นไปเพื่อหลักการที่ถูกต้องหรือเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมที่แท้จริงกลับเป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบมีการทุจริตหรือกระทำเพื่อประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลัก ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจไทยสามารถเรียกร้องอำนาจที่ได้มอบไปนั้นคืนกลับมาโดยการถอดถอน/ปลดออกจากตำแหน่งได้

๒) การริเริ่มเสนอแนะ เป็นการทดแทนการทำหน้าที่ของผู้แทนของประชาชนหรือเป็นการเสริมการทำหน้าที่ของตัวแทนประชาชน ประชาชนสามารถเสนอแนะนโยบาย ร่างกฎหมาย รวมทั้งมาตรการใหม่ๆ เองได้ หากว่าตัวแทนของประชาชนไม่เสนอหรือเสนอแล้วไม่ตรงกับกับความต้องการของประชาชน

๓) การประชาพิจารณ์ เป็นการแสดงออกของประชาชนในการเฝ้าดูรวมทั้งตรวจสอบและควบคุมการทำงานของตัวแทนประชาชนในกรณีฝ่ายนิติบัญญัติหรือฝ่ายบริหารเตรียมออกกฎหมายหรือกำหนดนโยบายหรือมาตรการใดๆ ก็ตามอันมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่หรือสิทธิเสรีภาพของประชาชน ประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจไทยสามารถที่จะเรียกร้องให้มีการชี้แจงข้อเท็จจริงและผลดีผลเสีย ก่อนออกหรือบังคับใช้กฎหมาย นโยบายหรือมาตรการนั้นๆ

๔) การแสดงประชามติ ประชาชนสามารถแสดงประชามติได้ในส่วนที่เกี่ยวกับนโยบายสำคัญหรือการออกกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างมากเช่น การรับร่างรัฐธรรมนูญ การขึ้นภาษี การสร้างเขื่อนหรือโรงไฟฟ้าเป็นต้น ประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจไทยสามารถเรียกร้องให้รัฐบาลฟังมติของประชาชนเสียก่อนที่จะตรากฎหมาย

^๙ จันทนา สุทธิจารีย์, “การมีส่วนร่วมของประชาชน”, ในการเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญ ฉบับประชาชน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิเจ พริ้นติ้ง, ๒๕๔๔), หน้า ๔๑๐.

หรือดำเนินการสำคัญๆ โดยการจัดให้มีการลงประชามติเพื่อถามความคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ อันจะเป็นการตัดสินใจขั้นสุดท้าย^{๑๐}

กล่าวได้ว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะถูกจะจัดวางรูปแบบไว้ตามลักษณะของกฎหมายและการมีส่วนร่วมตามพฤติกรรมของประชาชนที่จะสามารถเข้าร่วมได้ในหลายรูปแบบเช่น ๑) การเรียกอำนาจคืนโดยการถอดถอน/ปลดออกจากตำแหน่ง ๒) การริเริ่มเสนอแนะ ๓) การแสดงประชามติ ๔) การประชาพิจารณ์ หรืออาจจะมีรูปแบบอื่นๆ เช่น กิจกรรมการเลือกตั้ง การลอบบี้ กิจกรรมองค์กร การติดต่อ และการใช้กำลังรุนแรง เป็นต้น ซึ่งรูปแบบเหล่านี้สามารถจะทำก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนหากมีการส่งเสริมจากฝ่ายรัฐบาลหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยจะป้องกันการมีส่วนร่วมในทางที่ไม่พึงประสงค์ได้ดี

ตารางที่ ๒.๒ : รูปแบบความหมายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ลำดับที่	นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
๑	โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, (๒๕๔๖, หน้า ๓๑).	๑. การออกเสียงเลือกตั้ง (Election) ๒. การออกเสียงประชามติ(Referendum) ๓. ประชาชนมีสิทธิเสนอร่างกฎหมาย (Initiative) ๔. ประชาชนสามารถตัดสินใจปัญหาสำคัญเกี่ยวกับนโยบายรัฐ (Plebiscite) ๕. ประชาชนสามารถเปลี่ยนผู้ดำรงตำแหน่งหน้าที่สำคัญของรัฐบาลได้ (Recall)
๒	สิทธิพันธ์ พุทธหนู, (๒๕๔๗, หน้า ๑๓-๑๕).	๑. รูปแบบกิจกรรมการเลือกตั้ง ๒. รูปแบบการลอบบี้ ๓. รูปแบบกิจกรรมองค์กร ๔. รูปแบบการติดต่อ ๕. รูปแบบการใช้กำลังรุนแรง
๓	จันทนา สุทธิจारी, (๒๕๔๔, หน้า ๔๑๐).	๑. การร้องเรียนด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร ๒. ร่วมเดินขบวนในการเมือง ๓. ติดโปสเตอร์ช่วยหาเสียง ๔. สนับสนุนให้ญาติมิตรสมัครรับเลือกตั้ง ๕. เป็นหัวคะแนน

^{๑๐} บุญเสริม นาคสาร, การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน: ผลในทางปฏิบัติเมื่อครบรอบหกปีของการปฏิรูปการเมือง, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://www.pub-law.net/article/ac060347a.htm> [๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๗].

ลำดับที่	นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
๔	บุญเสริม นาคสาร, [ออนไลน์],	๑) การเรียกอำนาจคืนโดยการถอดถอน/ปลดออกจากตำแหน่ง ๒) การริเริ่มเสนอแนะ ๓) การประชาสัมพันธ์ ๔) การแสดงประจักษ์

๒. ขั้นตอนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ขั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสิทธิ เสรีภาพขั้นพื้นฐานได้ในลักษณะที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมประชาชนในพื้นที่นั้นๆ อาทิ เช่น สรุปว่าการมีส่วนร่วมที่แท้จริงน่าจะมีขั้นตอน คือ

- ๑) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ
- ๒) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
- ๓) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน
- ๔) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล^{๑๑)}

จากการวิเคราะห์พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง จากผลการศึกษาวิจัยต่าง ๆ ของ Milbrath พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองประกอบด้วยฐานคติ (Assumption) สำคัญ ๒ ประการ คือ ประการแรก ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกระทำทางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่งมีแนวโน้มที่จะเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการกระทำอื่นๆ ทางการเมืองด้วยและประการที่สอง ความเกี่ยวพันทางการเมือง (Political Involvement) มีลักษณะเป็นลำดับชั้น(Hierarchy) กล่าวคือ บุคคลที่อยู่ในลำดับชั้นของการเกี่ยวพันทางการเมืองเดียวกันมีแนวโน้มที่จะมีกิจกรรมทางการเมืองเหมือนกัน ผู้ที่มีลำดับชั้นของการเกี่ยวพันทางการเมืองในลำดับสูงจะครอบคลุมกิจกรรมทางการเมืองในลำดับที่ต่ำกว่าด้วย จากฐานคติดังกล่าว Milbrath ได้นำเสนอกรอบความคิดว่าด้วยลำดับชั้นของการเกี่ยวพันทางการเมือง (The Hierarchy of Political Involvement) ซึ่งแสดงให้เห็นพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลจะ

^{๑๑)} อคิน รพีพัฒน์ และเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, อ้างใน จเร ปานจีน, การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน
กิจการบริหารงานเทศบาล ศึกษา : กรณีเทศบาลปลายพระยา อำเภอปลายพระยา จังหวัดกระบี่. สงขลา :
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๔๕), หน้า ๘.

เริ่มต้นจากลำดับต่ำสุดคือ การไม่สนใจทางการเมืองไปสู่การสนใจทางการเมืองและในส่วนของ การสนใจทางการเมืองจะแบ่งเป็นลำดับชั้นจากต่ำสุดไปสู่สูงสุดดังแผนภาพที่แสดงให้เห็น ต่อไปนี้^{๑๒}

แผนภาพที่ ๒.๑ : แสดงลำดับชั้นของความเกี่ยวพันหรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามทฤษฎีของมิล แบรธ ที่มา:มิลแบรธ ๑๙๙๖

^{๑๒} Milbrath 1996 อ้างใน อรุณี ปริศนานันท์กุล, มุมมองของนิสิตนักศึกษาต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเลือกตั้ง ศึกษาเฉพาะกรณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและ นิสิตศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, **รายงานการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, ๒๕๕๒), หน้า ๒๕.

จากแผนภาพทำให้เห็นพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลจะเปลี่ยนแปลงจากผู้ไม่สนใจทางการเมืองไปสู่ผู้ที่สนใจทางการเมืองและในส่วนของผู้ที่สนใจทางการเมืองไปสู่ผู้ที่สนใจทางการเมืองและ ในส่วนของผู้ที่สนใจทางการเมืองนั้นบุคคลจะมีพฤติกรรมการเกี่ยวพันทางการเมืองจากลำดับต่ำไปสู่ลำดับสูงอย่างไรก็ตาม การแสดงพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลอาจจะแตกต่างกันไปตามเวลาและสถานการณ์หรือแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม แต่จะไม่แตกต่างกันไปในแต่ละสังคมมากนักซึ่งจะไม่แตกต่างกันเกินกว่าหนึ่งหรือสองลำดับขั้นเท่านั้น^{๑๓} กล่าวได้ว่า ขั้นตอนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมหลักๆ ไม่กี่ขั้นตอนได้แก่ ขั้นตอนการเข้าร่วมในการค้นปัญหาร่วมกัน การร่วมกันวางแผนหลังจากพบเจอปัญหา การดำเนินงานของฝ่ายหรือหน่วยที่รับผิดชอบและการตรวจสอบ การประเมินผลหลังจากดำเนินการเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้วซึ่งทำให้เห็นว่า ขั้นตอนดังกล่าวอาจจะไม่แบ่งโดยละเอียดแต่ก็จะเห็นว่าขอบเขตของขั้นตอนถูกกำหนดอยู่ในกรอบของการมีส่วนร่วมตามปกติซึ่งหากจะมีหลักการอื่นๆ ก็สามารถจัดออกมาในรูปแบบขั้นตอนที่ละเอียดมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ ๒.๓ : ขั้นตอนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ลำดับที่	นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
๑	อคิน รพีพัฒน์ และเจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, อ้างใน จเร ปานจิ้น, ๒๕๔๕), หน้า ๘.	๑) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ ๒) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม ๓) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน ๔) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล
๒	Milbrath, 1996, อ้างใน อรุณี ปริศนานันท์กุล, ๒๕๕๒), หน้า ๒๕.	การมีส่วนร่วมทางการเมืองประกอบด้วยฐานคติ (Assumption) สำคัญ ๒ ประการคือ ประการแรก ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกระทำทางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่ง และประการที่สอง ความเกี่ยวพันทางการเมือง

๓. สาเหตุการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

สาเหตุของการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองสามารถจัดแบ่งออกไว้ได้หลายประการซึ่งนักวิชาการแต่ละท่านอาจจะมองให้มีความสำคัญต่อความสนใจที่แตกต่างกันออกไปซึ่งเมื่อศึกษาแล้วจะพบว่าสามารถแบ่งออกเป็น ๖ ประการ ดังนี้

๑) เกิดจากขบวนการสร้างความเป็นทันสมัยเป็นผลให้สังคมดั้งเดิมแปรเปลี่ยนไปมีความเป็นเมือง(Urbanization) การพัฒนาเป็นสังคมอุตสาหกรรม (Industrialization) มีระดับการศึกษา

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน.

ของคนสูงขึ้นปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ทำให้คนเกิดความคาดหวัง ทะเยอทะยานสูงขึ้นอันเป็นผลมาจากการเคลื่อนไหวทางสังคม(Social Mobilization)ในขณะเดียวกันในสังคมที่มีระดับของการพัฒนาการเมืองอยู่ในระดับต่ำไม่สามารถตอบสนองความต้องการความคาดหวังของประชาชนได้ประชาชนจะเกิดความคับข้องใจและถ้าความคับข้องใจเหล่านี้ไม่สามารถถูกจัดไปได้แล้วประชาชนจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง

๒) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างชนชั้นทางสังคม การพัฒนาการทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดชนชั้นกลางและชนชั้นสูงมากขึ้นเมื่อโครงสร้างชนชั้นของคนเปลี่ยนไปจะทำให้ทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองเปลี่ยนไป คือ ๑. มีความสำนึกในหน้าที่ของตนเองมากขึ้น ๒. ได้รับข่าวสารทางการเมืองเพิ่มขึ้น ๓. ตระหนักในผลกระทบที่นโยบายของรัฐพึงมีต่อตนเองมากขึ้น ๔. มีความสำนึกในฐานะที่เป็นสัตว์การเมือง ๕. ให้ความสนใจอย่างมากต่อกิจกรรมทางการเมืองจากทัศนคติและพฤติกรรมดังกล่าว จะเป็นผลให้คนไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น

๓) อิทธิพลของปัญญาชนและการคมนาคมสื่อสารแบบใหม่ ในสังคมเกิดใหม่หลายประเทศที่นี้สติปัญญาชนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเช่น เกาหลีใต้ หรือประเทศไทยในช่วง ๑๔ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๑๖ มีส่วนกระตุ้นให้ประชาชนได้รู้ถึงสิทธิหน้าที่ในฐานะราษฎรนอกจากนี้อิทธิพลจากวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ต่างๆ ก็จะถูกใช้เป็นสื่อโฆษณาชวนเชื่อทางการเมืองบ้างในสังคมระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง

๔) ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้นำทางการเมืองก็ถือเป็นสาเหตุประการสำคัญอันจะนำไปสู่การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนา การขัดแย้งจะมาจากกลุ่มผู้นำเก่าที่มีอำนาจกับกลุ่มผู้นำใหม่เป็นเหตุให้กลุ่มผู้นำใหม่จำเป็นต้องหาทางปลุกกระตมประชาชนให้เกลียดชังระบบการเมืองแบบเดิมๆ สร้างความชอบธรรมให้กับระบบการเมืองของตนโดยอ้างว่ายุติธรรมมากกว่าเดิมและท้ายที่สุดแล้วการขัดแย้งนี้มักจะนำไปสู่การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบของการใช้กำลังรุนแรง

๕) รัฐบาลเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับเรื่องราวในสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมของสังคมมากขึ้น ซึ่งในสังคมดั้งเดิมถูกครอบงำด้วยความเชื่อประเพณีที่มองว่าการเมืองเป็นเรื่องของคนชั้นสูงต่อมาอำนาจรัฐบาลกลางแผ่ขยายมากขึ้นความเจริญกระจายไปสู่ชนบท สิ่งอำนวยความสะดวกเครื่องอุปโภคบริโภค การศึกษา เข้าไปเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนในชนบทมากยิ่งขึ้น จนในที่สุดชาวชนบทก็จะเกิดความสำนึกในบทบาทหน้าที่ของตนเองและพยายามเรียกร้องหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่พวกเขาต้องการมากยิ่งขึ้น

๖) อิทธิพลของการศึกษา โดยบุคคลที่มีการศึกษาจะยิ่งตระหนักในผลกระทบที่รัฐบาลจะมีต่อบุคคลแต่ละบุคคลจะติดตามข่าวสารบ้านเมืองจะพูดคุยเรื่องราวเกี่ยวกับการเมืองและพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง^{๑๔}

นอกจากนี้การศึกษาด้านงานวิจัยได้ให้ข้อมูลที่สนใจต่อสาเหตุของการเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมืองของนักศึกษาซึ่งก็ทำให้เห็นภาพของการมีส่วนร่วมของนักศึกษาที่จะเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองได้มากกว่ากลุ่มอื่นจึงเป็นที่มาของสาเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ๑๑ ประการ ได้แก่

๑) จำนวนมหาวิทยาลัยมีมากขึ้น การศึกษาในระดับอุดมศึกษาเริ่มเข้าสู่สภาพสากลมากขึ้นซึ่งหมายความว่า มีผู้เข้าเรียนต่อหลังมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นจำนวนมากและได้รับอิทธิพลจากสถาบันการศึกษาเหล่านั้นในประเทศไทย นับตั้งแต่มีมหาวิทยาลัยส่วนภูมิภาคเป็นแห่งแรกที่เชียงใหม่ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ ต่อมาได้มีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช การมีมหาวิทยาลัยมากยิ่งขึ้นทำให้มีจำนวนนิสิตมากขึ้น ซึ่งย่อมทำให้มีประเด็นปัญหามากขึ้นเป็นธรรมดา อนึ่งเมื่อนิสิตสามารถรวมตัวกันก็ย่อมเป็นพลังมาก

๒) การที่มหาวิทยาลัยใหญ่โตมากขึ้นแทนที่จะมีสภาพเป็นเพียงวิทยาลัยชุมชน (Junior หรือ Community Colleges) หรือมหาวิทยาลัยกลางๆ ย่อมทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์กับนิสิตหรือผู้บริหารกับอาจารย์และนิสิตเป็นไปในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นกันเองมากยิ่งขึ้น ความสัมพันธ์แบบที่ห่างกันย่อมมีผลสะท้อนต่อความเข้าใจระหว่างผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษา ความไม่เข้าใจกันย่อมนำไปสู่ประเด็นปัญหาต่างๆ และเป็นสาเหตุประการหนึ่งของการมีปฏิกริยาประท้วงจากนักศึกษา

๓) สภาพความเป็นเมือง และที่ตั้งของมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมักตั้งในเมืองใหญ่ ด้วยเหตุผลหลายประการเช่น ทำให้สะดวกในการหาอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิและมีบรรยากาศทางสัญญาเมื่อมหาวิทยาลัยรวมกันอยู่ ณ บริเวณใกล้เคียงกันในเมืองใหญ่อย่อมทำให้นิสิตเกิดความรู้สึกว่ามีพลังที่เป็นนิสิตด้วยกันไม่น้อยและทำให้กล้าแสดงความคิดเห็นหรือกล้าดำเนินการในเรื่องต่างๆ เมื่อประสบปัญหาต่างๆ ในเมืองใหญ่นักศึกษาย่อมประสบด้วยตนเองและรู้สึกกระวนกระวายใจ ปฏิกริยาของนักศึกษาจึงได้แสดงออกมาในรูปของการก่อหวอดเป็นครั้งคราว

๔) การพัฒนาทางวิทยาการ โดยมีสังคมเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาบรรดาวิทยาการก็ต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยแต่คณาจารย์บางคนอาจล้าหลังปรับตัวไม่ทันนิสิตหลายคน

^{๑๔} สิทธิพันธ์ พุทธหิน อ่างโน อรุณี ปริศนานันท์กุล, มุมมองของนิสิตนักศึกษาต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเลือกตั้ง ศึกษาเฉพาะกรณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและ นิสิตศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, รายงานการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, ๒๕๕๒), หน้า ๒๕.

ตระหนักความจริงเรื่องนี้และแสดงบทบาทในการกระตุ้นให้มีการปรับปรุงการเรียนการสอนรวมทั้งหลักสูตรให้ทันต่อการพัฒนาทางวิชาการโดยเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพ

๕) นักศึกษามีสภาพ“อยู่ระหว่าง”หรือ“อยู่ริมขอบ”(Marginal) ได้แก่ การเข้ากับบทบาทหนึ่งไม่ถนัด สถานภาพมีลักษณะที่ไม่แน่ชัดกล่าวคือ นักศึกษามีลักษณะที่ยังไม่เป็นผู้ใหญ่นักและก็ไม่ใช่วัยเด็กนักเข้าทำนองว่า“วัยรุ่น รุนผู้ใหญ่”หรือ“ผู้ใหญ่วัยรุ่น”ดังนั้น จึงเกิดปัญหาในการวางตัวและมีปัญหาในการแสดงทัศนคติเพราะมักแตกต่างจากทัศนคติของผู้ที่อยู่ในวัยเด็กหรือวัยผู้ใหญ่อย่างแท้จริง

๖) สภาพทางจิตวิทยานักศึกษามักยึดหลัก“จริยธรรมแห่งจุดหมายปลายทางสุดกู่”(Ethic of Absolute Ends) หมายถึง การมีทัศนคติและค่านิยมในเชิงอุดมคติ ซึ่งเป็นที่มาในการขาดการคำนึงถึงสภาพที่เป็นจริงคือ มองโลกสดใส ชื่นชมกับอุดมคติ วาตะจูงใจหรือคำคม คารมปราชญ์ และคำขวัญต่างๆ ทั้งนี้โดยที่ไม่ค่อยเข้าใจเนื้อแท้และความยุ่งยากในการปฏิบัติให้เป็นไปตามเป้าหมายนั้นๆ

๗) ได้รับอิทธิพลมาจากคณาจารย์ผู้สอน แบ่งเป็น ๓ สาเหตุ

๗.๑ มีอาจารย์บางประเภทหรือบางคนซึ่งรู้สึกเป็นอริกับนักวิชาการ ซึ่งเก่งทางหาทุน วิจัยพยายามเบนความสนใจของตนเองไปในการสนับสนุนให้นักศึกษาสนใจกิจกรรมที่ไม่เป็นวิชาการ แท้ๆ แต่เป็นเรื่องของสังคมภายนอก

๗.๒ อาจารย์บางคนมีแนวคิดไปในเชิงเสรีนิยมมักไม่ขัดขวางการแสดงออกของนักศึกษา ตราบเท่าที่เห็นว่าเป็นไปโดยสุจริตและไม่ใช้กำลังรุนแรง

๗.๓ บรรยากาศทางปัญญา (Intellectual Atmosphere) ของมหาวิทยาลัยย่อมมีอิทธิพลในการดึงดูดให้อาจารย์และนิสิตเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมทางการเมือง

๘) อิทธิพลของเนื้อหาวิชาการ จะพบว่านิสิตในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มีแนวโน้มที่จะยุ่งเกี่ยวกับการเมืองมากกว่าผู้อยู่ในสาขาภาคปฏิบัติ

๙) ภูมิหลังของนิสิตที่มาจากครอบครัวฐานะดี มักเลือกเรียนวิชาทางศิลปศาสตร์หรือทางสังคมศาสตร์ ส่งผลให้มีแนวโน้มที่จะมีทัศนคติไปในทางเสรีนิยม ส่วนนิสิตที่มีฐานะไม่ดีมักเลือกเรียนสาขาวิชาที่ประกอบอาชีพได้เลยจึงไม่ค่อยสนใจการเมืองนัก

๑๐) ประวัติและประเพณีของมหาวิทยาลัย หากมหาวิทยาลัยเคยมีประวัติเกี่ยวกับการเมืองมาแล้วในอดีต มักทำให้นิสิตรุ่นใหม่ๆ เจริญรอยตาม เช่น กรณี ๑๔ ตุลาคม

๑๑) บุคลิกภาพส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับการตื่นตัวทางการเมือง^{๑๕}

^{๑๕} จีระโชค วีรชัย อ่างโน อรุณี ปริศนานันท์กุล, มุมมองของนิสิตนักศึกษาต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเลือกตั้ง ศึกษาเฉพาะกรณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและ นิสิตศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, รายงานการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, ๒๕๕๒), หน้า ๒๕-๒๗.

กล่าวได้ว่า สาเหตุการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอาจจะมีเหตุผลสำหรับประชาชนทั่วไปซึ่งเหตุผลดังกล่าวจะมีความเกี่ยวเนื่องด้วยความทุกข์ ความเดือนร้อนที่แตกต่างกันออกไป จึงทำให้ต่างคนก็ต่างมีเหตุผลของตนเอง นอกจากนี้การศึกษาก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้นักศึกษาหรือประชาชนที่มีการศึกษาสามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองได้มากขึ้นเพราะสามารถรู้ช่องทางและสิทธิเสรีภาพที่มีตามระบอบประชาธิปไตยซึ่งสาเหตุนี้ก็มักจะมากับสิ่งเหล่านี้แต่ถึงอย่างไรก็ตาม สาเหตุอาจจะมีอยู่ที่สิ่งจำเป็นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ที่อยู่กันเป็นสังคมจึงทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ถึงสิ่งที่ตนเองคาดหวังหรือต้องการอาจจะเป็นสาเหตุหลักๆ ที่ทำให้เกิดการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง

ตารางที่ ๒.๔ : สาเหตุการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ลำดับที่	นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
๑	สิทธิพันธุ์ พุทธนุ, อ้างใน อรุณี ปริศนานันท์กุล , (๒๕๕๒, หน้า ๒๕).	๑) เกิดจากขบวนการสร้างความเป็นทันสมัย ๒) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างชนชั้นทางสังคม ๓) อิทธิพลของปัญญาชนและการคมนาคมสื่อสารแบบใหม่ ๔. ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้นำทางการเมือง ๕. รัฐบาลเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องราวในสังคม ๖) อิทธิพลของการศึกษา
๒	จิรัช วิรัสย์, อ้างใน อรุณี ปริศนานันท์กุล, (๒๕๕๒, หน้า ๒๕-๒๗).	๑. จำนวนมหาวิทยาลัยมีมากขึ้น ๒. การที่มหาวิทยาลัยใหญ่โตมากขึ้น สภาพความเป็นเมือง และที่ตั้งของมหาวิทยาลัย ๔. การพัฒนาทางวิทยาการ ๕. นักศึกษามีสภาพ “อยู่ระหว่าง” หรือ “อยู่ริมขอบ” ๖. สภาพทางจิตวิทยา นักศึกษามักยึดหลัก “จริยธรรมแห่งจุดหมายปลายทางสุดกู่” ๗. ได้รับอิทธิพลมาจากคณาจารย์ผู้สอน ๘. อิทธิพลของเนื้อหาวิชาการ ๙. ภูมิหลังของนิสิตที่มาจากครอบครัวฐานะดี ๑๐. ประวัติและประเพณีของมหาวิทยาลัย ๑๑. บุคลิกภาพส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับการตื่นตัวเชิงการเมือง

๔. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

การมีส่วนร่วมทางการเมืองถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการขับเคลื่อนระบอบประชาธิปไตยให้ไปสู่แก่นแท้ของระบอบการเมืองการปกครองที่เป็นของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยได้มากขึ้นและง่ายขึ้นโดยได้มีการปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองเริ่มตั้งแต่กระบวนการการเลือกตั้ง ที่มาและคุณสมบัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา หลักเกณฑ์ในการเข้าชื่อเสนอกฎหมายและการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและข้าราชการระดับสูงและเพิ่มหลักการให้การออกเสียงประชามติ โดยให้ผลของการออกเสียงประชามติเป็นการให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีหรือให้มีผลเป็นข้อยุติได้ ซึ่งแต่เดิมผลของประชามติเป็นเพียงแค่การให้คำปรึกษาเท่านั้น เพราะรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้เพิ่มอำนาจให้กับประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจลงไปในระดับท้องถิ่น โดยให้ประชาชนในพื้นที่ดูแลและตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้บริหารส่วนท้องถิ่นได้อีกด้วย รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ.๒๕๕๐ ได้เพิ่มช่องทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้กับประชาชนไว้อีกประการหนึ่ง คือ การให้สิทธิประชาชน ๕๐,๐๐๐ คนเข้าชื่อเพื่อเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ ซึ่งนับเป็นหลักการใหม่ที่เกิดขึ้นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ที่จะเสริมสร้างบทบาทของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น^{๑๖}

นอกจากนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังเป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการทางการเมืองคือเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่งในระบอบประชาธิปไตยสังคมใดจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำ พิจารณาได้จากระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยที่สังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำแสดงว่าสังคมนั้นมีความเป็นประชาธิปไตยต่ำ ถ้ามีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงแสดงว่าสังคมนั้นมีการพัฒนาทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยสูงอีกทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นตัวบ่งบอกถึงอุดมการณ์เจตคติทางการเมืองของประชาชนในชาติได้อีกด้วย

การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ

๑) ระดับต่ำหรือกลุ่มผู้ดู (Onlookers) คือ การให้ความสนใจต่อข่าวสารและการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง การถกเถียงปัญหาทางการเมือง การไปใช้สิทธิออกเสียง การเป็นสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์และการร่วมชุมนุมทางการเมือง

^{๑๖} อารีย์วรรณ พูลทรัพย์, การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๔), หน้า ๗-๑๐.

๒) ระดับกลางหรือระดับผู้มีส่วนร่วม (Participants) ได้แก่ การมีส่วนร่วมในโครงการของชุมชน การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจกรรมของกลุ่มผลประโยชน์การเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของพรรคการเมืองและการช่วยรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

๓) ระดับสูงหรือระดับนักกิจกรรม (Activists) ได้แก่การเป็นผู้นำกลุ่มผลประโยชน์ การมีตำแหน่งและทำงานเต็มเวลาให้แก่พรรคการเมืองและได้รับตำแหน่งทางการเมือง^{๑๗}

การแบ่งระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากระดับสูงไประดับต่ำซึ่งถูกจัดไว้หลายระดับดังนี้

๑) ผู้มีตำแหน่งทางการเมือง ได้แก่ ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายกเทศมนตรี

๒) ผู้สมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งดังกล่าวข้างต้น

๓) การช่วยโฆษณาหาเสียง เช่น การแจกใบปลิว การวางแผนเลือกตั้ง

๔) การเข้าร่วมโดยทางอ้อม เช่น การอ่านหนังสือพิมพ์ ดูโทรทัศน์เกี่ยวกับปัญหาบ้านเมือง การถกปัญหาการเมือง การติดกระดุมที่มีตราพรรคการเมือง

๕) ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

๖) การไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การไม่รู้ความเป็นไปทางการเมือง^{๑๘}

นอกจากนี้การแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจแบ่งได้หลายวิธี ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญโดยมีข้อพึงสังเกตคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำจำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมจะมากและยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใดจำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุด ได้แก่

๑) ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุด และเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้วางแผนโครงการกับประชาชนมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การแถลงข่าว การแจกข่าวสาร และการแสดงนิทรรศการ เป็นต้น แต่ไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใด ๆ

๒) ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชนเป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก กล่าวคือผู้วางแผนโครงการจะเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินข้อดีข้อเสียของโครงการอย่างชัดเจนมากขึ้นเช่น การจัดทำแบบสอบถามก่อนริเริ่มโครงการต่างๆ หรือการบรรยายและเปิดโอกาสให้ผู้รับฟังแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการนั้นๆ เป็นต้น

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑-๑๒.

^{๑๘} ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์, อังโน ภูสิทธิ์ ชันติกุล, รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๓), หน้า ๒๗.

๓) ระดับการปรึกษาหารือ เป็นการเจรจาอย่างเป็นทางการระหว่างผู้วางแผนโครงการและประชาชนเพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็นข้อสงสัยต่างๆ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการและการเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็น เป็นต้น

๔) ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่ผู้วางแผนโครงการกับประชาชนมีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการและผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินการโครงการเหมาะที่จะใช้สำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อนและมีข้อโต้แย้งมาก เช่น การใช้กลุ่มที่ปรึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการช้อนสุญญาโตตุลาการเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งและการเจรจาเพื่อหาทางประนีประนอมกัน เป็นต้น

๕) ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนินโครงการเป็นขั้นการนำโครงการไปปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

๖) ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชนเพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่น การลงประชามติแต่การลงประชามติจะสะท้อนถึงความต้องการของประชาชนได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับความชัดเจนของประเด็นที่จะลงประชามติและการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับข้อดีข้อเสียของประเด็นดังกล่าวให้ประชาชนเข้าใจอย่างสมบูรณ์และทั่วถึงเพียงใด โดยในประเทศที่มีการพัฒนาทางการเมืองแล้วผลของการลงประชามติจะมีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตามแต่สำหรับประเทศไทยนั้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบัญญัติให้ผลของการประชามติมีทั้งแบบที่มีข้อยุติโดยเสียงข้างมากและแบบที่เป็นเพียงการให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีซึ่งไม่มีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตามแต่อย่างใด (มาตรา ๑๖๕)^{๑๙}

กล่าวได้ว่า การจัดระดับการมีส่วนร่วมซึ่งขึ้นอยู่กับพื้นที่ที่อาศัยปัจจัยต่างๆ เข้ามาประกอบอาจกำหนดด้วยระดับทางกฎหมายที่ให้โอกาสให้กับประชาชนมากขึ้น นอกจากนี้การจัดระดับที่มีองค์ความรู้ความพื้นฐานในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองจะต้องได้รับการประสมพันธ์หรือทำให้ผู้ที่เข้าร่วมรับวัตถุประสงค์เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการเสนอความคิดเห็นได้ซึ่งเป็นระดับที่ต่ำที่สุดซึ่งส่งผลให้ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน ระดับการปรึกษาหารือ ระดับการวางแผนร่วมกัน ระดับการร่วมปฏิบัติและระดับการควบคุมโดยประชาชนได้รับการตอบสนองมากยิ่งขึ้น

^{๑๙} บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy), (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘), หน้า ๒๙ - ๓๐

ตารางที่ ๒.๕ : ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ลำดับที่	นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
๑	อารีย์วรรณ พูลทรัพย์, (๒๕๕๔, หน้า ๗-๑๐).	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยได้มากขึ้นและง่ายขึ้นโดยได้มีการปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองเริ่มตั้งแต่กระบวนการการเลือกตั้งที่มา และระดับการมีส่วนร่วมได้แก่ ๑. ระดับต่ำหรือกลุ่มผู้ดู (Onlookers) ๒. ระดับกลางหรือระดับผู้มีส่วนร่วม (Participants) ๓. ระดับสูงหรือระดับนักกิจกรรม (Activists)
๒	ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์, อังใน ภูสิทธิ์ ชันติกุล, (๒๕๕๓, หน้า ๒๗).	๑. ผู้มีตำแหน่งทางการเมือง ๒. ผู้สมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่ง ๓. การช่วยเหลือหาเสียง ๔. การเข้าร่วมโดยทางอ้อม ๕. ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ๖. การไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
๓	บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, (๒๕๔๘, หน้า ๒๙ – ๓๐).	๑.ระดับการให้ข้อมูล เป็นระดับต่ำสุด ๒.ระดับการเปิดรับความคิดเห็นจากประชาชน ๓.ระดับการปรึกษาหารือ ๔.ระดับการวางแผนร่วมกัน ๕.ระดับการร่วมปฏิบัติ ๖.ระดับการควบคุมโดยประชาชน

๕. ประโยชน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

คุณค่าหรือประโยชน์จากการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่เกิดขึ้นอย่างน้อยทำให้เห็นถึงความสำคัญในท้องถิ่นหรือพื้นที่นั้น ซึ่งหากเป็นพื้นที่ใหญ่ๆ อย่างระดับประเทศอาจจะต้องอาศัยความเป็นประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อที่มีแบบแผนเดียวกันที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม ฉะนั้นประโยชน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอาจจะมองไปในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑) คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น เนื่องจากกระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนจะช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบายและบ่อยครั้งที่การมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกใหม่ๆ ที่น่าจะเป็นคำตอบที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดได้

๒) ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง แม้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะต้องใช้เวลาและมีค่าใช้จ่ายมากกว่าการตัดสินใจฝ่ายเดียวแต่การตัดสินใจฝ่ายเดียวที่ไม่คำนึงถึงความต้องการแท้จริงของประชาชนนั้น อาจนำมาซึ่งการโต้แย้งคัดค้านหรือการฟ้องร้องกันอันทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในระยะยาวเกิดความล่าช้าและความล้มเหลวของโครงการได้ในที่สุด

๓) การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันกันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกันช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่างๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมืองและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

๔) การนำไปปฏิบัติง่ายขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้ประชาชนมีความรู้สึกของการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้นและทันทีที่การตัดสินใจได้เกิดขึ้นพวกเขาก็อยากเห็นมันเกิดผลในทางปฏิบัติและยังอาจเข้ามาช่วยกันอย่างกระตือรือร้นอีกด้วย

๕) การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุดเพราะการเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่างๆ เข้ามาแสดงความต้องการและข้อห่วงกังวลตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจะช่วยลดโอกาสของการโต้แย้งและการแบ่งฝ่ายที่จะเป็นปัจจัยให้เกิดการเผชิญหน้าอย่างรุนแรงได้

๖) การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม เนื่องจากกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะสร้างความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชนและเกิดความชอบธรรมโดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกัน

๗) การคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน เพราะเมื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องได้มาทำงานร่วมกับสาธารณชนในกระบวนการมีส่วนร่วมพวกเขาจะได้รับรู้ถึงความห่วงกังวลและมุมมองของสาธารณชนต่อการทำงานขององค์กร ซึ่งจะทำให้เจ้าหน้าที่สามารถคาดการณ์ปฏิกิริยาตอบสนองของสาธารณชนต่อกระบวนการและการตัดสินใจขององค์กรได้

๘) การพัฒนาภาคประชาสังคม ประโยชน์อย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ ทำให้ประชาชนมีความรู้ทั้งในส่วนของเนื้อหาโครงการและกระบวนการตัดสินใจของรัฐ รวมทั้งเป็นการฝึกอบรมผู้นำและทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต^{๒๐}

กล่าวได้ว่า ประโยชน์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอาจจะมองได้หลายมิติที่เกิดขึ้นอย่างที่สุดจะเห็นพลังของความคิดเห็นและความต้องการที่เป้าหมายร่วมกันส่งผลต่อคุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น การใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง การสร้างฉันทามติการนำไปปฏิบัติได้ง่ายขึ้น การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุดการคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม การพัฒนาภาคประชาสังคมและการคาดการณ์ความหวังกังวลและทัศนคติของสาธารณชนร่วมกันเพื่อสร้างความขัดแย้งให้ลดน้อยลงที่สุดเพราะหากว่าไม่สามารถจะสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้ จะทำให้การมีส่วนร่วมกลับกลายเป็นความไม่เห็นด้วยอย่างรุนแรง

๒.๑.๓ ทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้รับความสนใจอย่างมากต่อความคิดของลักษณะการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยที่ยังคงเน้นไปที่สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคของประชาชนในฐานะเจ้าของประเทศซึ่งมีแนวทางการศึกษาแนวของทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมือง ๖ ทฤษฎี ที่สามารถนำมาศึกษาวิจัยได้นั้น ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมมี ๖ ทฤษฎี^{๒๑} สามารถสรุปไว้ดังนี้

๑. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion)

การเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียนเพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือและการกระทำซึ่งการเกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในการปฏิบัติงานและถ้าจะให้เกิดผลดีผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อมโดยเฉพาะในเรื่องความต้องการของคนตามหลักทฤษฎีของ Maslow ที่เรียกว่าลำดับขั้นความต้องการ (hierarchy of needs) คือ ความต้องการของคนจะเป็นไปตามลำดับจากน้อยไปมากมีทั้งหมด ๕ ระดับ ดังนี้

๑.๑ ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (physiological needs) เป็นความต้องการ ขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (survival needs) ได้แก่ ความต้องการทางด้านอาหาร ยา เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ อาศัย ยารักษาโรคและความต้องการทางเพศ

^{๒๐} เจมส์ แอล. เครย์ตัน, คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม, แปลโดย ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์, ดร.ถวิลวดี บุรีกุล, ผศ.ดร.เมธิศา พงษ์ศักดิ์ศรี, (ขอนแก่น : โรงพิมพ์ศิริภรณ์ ออฟเซ็ท, ๒๕๕๑), หน้า ๒๑ - ๒๕.

^{๒๑} อคิน รพีพัฒน์, อังโน ยุพาพร รูปงาม, การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานงบประมาณ ในการปฏิรูประบบราชการ. ภาควิชาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๗-๘.

๑.๒ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต (safety and security needs) ได้แก่ ความต้องการที่อยู่อาศัยอย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกาย หรือ ถูกขโมยทรัพย์สิน หรือ ความมั่นคงในการทำงานและการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม

๑.๓ ความต้องการทางด้านสังคม (social needs) ได้แก่ ความต้องการความรักความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

๑.๔ ความต้องการที่จะมีเกียรติยศชื่อเสียง (self-esteem needs) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการ ด้านนี้เป็นความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจในตัวเองในเรื่องความสามารถและความสำคัญของบุคคล

๑.๕ ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (self-actualization needs) เป็นความต้องการในระบบสูงสุดที่อยากจะให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเองเพื่อจะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ความต้องการนี้จึงเป็นความต้องการพิเศษของบุคคลที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นแนวทางที่ดีที่สุด

๒) ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Morale)

คนเรามีความต้องการทางกายและใจถ้าคนมีขวัญดีพอ ผลของการทำงานจะสูงตามไปด้วยแต่ถ้าขวัญไม่ดีผลงานก็ต่ำไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากว่าขวัญเป็นสถานการณ์ทางจิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่างๆ นั่นเองการจะสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงานเช่น การไม่เอาเปรียบ การให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นเป็นต้น และเมื่อใดก็ตามถ้าคนทำงานมีขวัญดีจะเกิดสำนึกในความรับผิดชอบอันจะเกิดผลดีแก่หน่วยงานทั้งในส่วนที่เป็นขวัญส่วนบุคคลและขวัญของกลุ่มดังนั้น จะเป็นไปได้ว่าขวัญของคนเราโดยเฉพาะคนมีขวัญที่ดีย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ได้เช่นกัน

๓) ทฤษฎีสร้างความรู้รักชาตินิยม (Nationalism)

ปัจจัยประการหนึ่งที่น่าสู่การมีส่วนร่วมคือ การสร้างความรู้รักชาตินิยมให้เกิดขึ้น หมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองที่จะอุทิศหรือ เน้นค่านิยมเรื่องผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติมีความพอใจในชาติของตัวเองพอใจเกียรติภูมิ จงรักภักดี ผูกพันต่อท้องถิ่น

๔) ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership)

การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจเพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการรวมกลุ่มคนจูงใจไปยังเป้าประสงค์โดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดีเรียกว่า ผู้นำที่ดีบวก (positive leader) ผู้นำพลวัต คือ เคลื่อนไหวทำงานอยู่เสมอ (dynamic leader) และผู้นำไม่มีกิจไม่มีผลงานสร้างสรรค์ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (negative leader) ผลของการให้ทฤษฎีการสร้างผู้นำจึงทำให้เกิดการระดมความร่วมมือ

ปฏิบัติงานอย่างมีขวัญกำลังใจงานมีคุณภาพมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และร่วมรับผิดชอบ ดังนั้น การสร้างผู้นำที่ดีย่อมจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ด้วยดีนั่นเอง

๕) ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administration and Method)

การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีหนึ่งที่ยั่งยืนเพราะใช้กฎหมายระเบียบแบบแผนเป็นเครื่องมือในการดำเนินการแต่อย่างใดก็ตามผลของความร่วมมือยังไม่มีระบบใดที่ดีที่สุดในเรื่องการใช้บริหารเพราะธรรมชาติของคนถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรักแต่ถ้าไม่ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหารเป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเพิ่มความคาดหวังผลประโยชน์

๖) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางการเมือง

การเรียนรู้ทางการเมือง (Political Socialization) Almond and Powell ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “คือ การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความรู้ทางการเมืองซึ่งในทางรัฐศาสตร์แล้ว หมายถึง กระบวนการนำมาซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองแก่ประชาชนจะทำให้บุคคลมีทัศนคติหรือมีความรู้สึกต่อระบบการเมืองนั้นๆ ดังนั้น การเรียนรู้ทางการเมืองจึงเป็นกระบวนการที่จะเปลี่ยนแปลงหรือรักษาวัฒนธรรมทางการเมืองเอาไว้” ที่เป็นขบวนการที่เอกชนแต่ละคนมารวมกันโดยมีโครงสร้างทางทัศนคติและแบบแผนของพฤติกรรมที่ยอมรับและเชื่อฟังกลุ่มทางสังคม^{๒๒}

การศึกษาเรื่องการเรียนรู้ทางการเมืองเป็นการศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคมโดยมองเป็น ๒ ระดับ

ระดับแรก เป็นการวิเคราะห์ในระดับบุคคลโดยมองว่าบุคคลได้รับความรู้ทางการเมืองในด้านใดและด้วยวิธีการใด

ระดับสอง เป็นการมองว่าภายในสังคมหนึ่งบุคคลโดยส่วนใหญ่ถูกอบรมขัดเกลาให้มีทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองแบบใดและองค์การหรือสถาบันใดที่ให้การอบรมจนเป็นผู้ที่มีอิทธิพลสำคัญ

“การเรียนรู้ทางการเมืองนั้นดำเนินไปในลักษณะเป็นกระบวนการคือ ตลอดชีวิตของบุคคลหนึ่งๆ จะต้องผ่านการเรียนรู้ทางการเมืองมาตลอดและพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลก็อาจจะคงเดิมหรือเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาก็ได้ การเรียนรู้ทางการเมืองเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกันไปมีการสอนสิ่งใดแก่ใครด้วยวิธีการใดภายใต้สถานการณ์อย่างไรและได้บังเอิญเกิดสิ่งใดขึ้นในทำนองเดียวกัน”^{๒๓}

^{๒๒} Almond, Gabriel and Bingham Powell, *Comparative Politics : A Developmental Approach*, (Boston : Little Brown Co., 1966), p. 50.

^{๒๓} Dawson, Richard E : and Prewitt Kenneth, *Political Socialization*, (Boston : Little Brown Co., 1969), pp. 63 – 80.

การศึกษากระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองที่แบ่งออกได้เป็น ๓ ลักษณะใหญ่ๆ คือ ระบบทางการเมือง ทักษะคิด และการเข้าร่วมในทางการเมืองส่วนที่เกี่ยวกับระบบทางการเมืองจะศึกษาเกี่ยวกับสถาบันโครงสร้างและระบบการเมืองในส่วนที่เกี่ยวกับทักษะคิดจะศึกษาเรื่องอำนาจตัวบุคคล กลุ่มบุคคล นโยบาย อุดมคติที่ทำให้ได้มาซึ่งอำนาจและอิทธิพล ส่วนการเข้าร่วมทางการเมืองจะศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรม ๓ ลักษณะ คือ

ลักษณะที่หนึ่ง คือ การมีกฎเกณฑ์และแบบแผน เช่น การมีบทบาททางการเมืองอย่างมีระเบียบหลักเกณฑ์เคารพต่ออำนาจในการปกครองเคารพต่อกฎหมายเพื่อที่จะส่งเสริมวิถีทางการเมืองการปกครองให้มั่นคงขึ้น

ลักษณะที่สอง คือ เคารพต่ออำนาจอันชอบธรรมในการปกครอง

ลักษณะที่สาม คือ โดยทั่วไปหน่วยการเรียนรู้ทางการเมือง (Agent of Political Socialization) หมายถึงหน่วยดังต่อไปนี้

๑) ครอบครัวในสังคมหนึ่งๆ ครอบครัวถือเป็นหน่วยสังคมแรกที่มนุษย์ได้สัมผัสชีวิตแรกเริ่มที่ครอบครัว ดังนั้น ครอบครัวจึงมีอิทธิพลต่อสมาชิกเป็นอย่างมากโดยเฉพาะบิดามารดาจะเป็นผู้ที่ได้รับการเชื่อถือมากที่สุดทั้งนี้ เพราะบิดามารดาเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดตัวเรามากที่สุดตามหลักจิตวิทยาของ Sigmund Freud ที่กล่าวว่าบุพการีเป็นตัวมโนธรรมหรือ Ego แต่เริ่มแรกเช่น บิดานิยมประชาธิปไตยย่อมอบรมบุตรของตนในแนวทางประชาธิปไตยหรืออบรมกล่อมเกล่าทางการเมืองที่มีอิทธิพลสูงสุดและต่อเนื่องเป็นระยะเวลายาวทั้งในทางตรงและทางอ้อม

๒) สถาบันการศึกษา โรงเรียนถือว่าเป็นสถาบันที่สำคัญที่มีบทบาทต่อการเรียนรู้ทางการเมืองซึ่งจะเริ่มตั้งแต่บุคคลยังเด็กโดยโรงเรียนจะนำหลักสูตรของวิชาต่างๆ มาให้นักเรียนได้ศึกษาหลักสูตรจึงถือว่ามีส่วนสำคัญที่จะเป็นสิ่งที่เกื้อกูลให้เด็กได้รับการเรียนรู้ทางการเมืองนอกจากจะได้เรียนรู้จากหลักสูตรของโรงเรียนแล้วพิธีการต่างๆ ในโรงเรียนเช่น การเคารพธงชาติ เข้าแถวและจัดหน้าที่ในการรักษาความสะอาดเป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีส่วนทำให้เด็กได้รับการกล่อมเกล่าทางการเมืองครูก็เป็นบุคคลอีกคนหนึ่งที่มีความสำคัญในขั้นตอนการเรียนรู้ทางการเมืองในโรงเรียน เด็กๆ มักจะเอาตัวอย่างจากครูที่ตนเองเคารพเชื่อฟังหรือชื่นชม โรงเรียนในบางประเทศเช่น ในแอฟริกาถือว่าการสอนให้ประชาชนในประเทศสำนึกในความเป็นคนในชาติร่วมกันให้รู้จักอยู่ร่วมกันโดยสอนให้คนในเผ่าต่างๆ ที่อยู่กระจัดกระจายให้เข้ามาอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เพื่อให้เกิดสังคมหมู่ใหญ่ขึ้นทำให้เกิดสถาบันที่ทำให้ความคิดที่จะแตกต่างทางการเมืองแตกต่างภาษาให้เข้ามารวมกันเป็นชาติได้และเป็นชาติที่มีความคิดเห็นทางการเมืองไปในทิศทางเดียวกันดังนั้น สถาบันทางการศึกษาจึงมีส่วนอย่างมากในการเรียนรู้ทางการเมือง

๓) กลุ่มเพื่อน เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีอิทธิพลเช่นกัน กลุ่มเพื่อนถือว่ามีส่วนช่วยครอบครัวในการเรียนรู้ทางสังคมโดยเฉพาะสังคมสมัยใหม่กลุ่มเพื่อนจะเข้าทำหน้าที่แทนบิดา มารดา และ

ครอบครัวช่วยถ่ายทอดระเบียบวิธีและคุณค่าต่างๆ กลุ่มเพื่อนจัดเป็นกลุ่มแรกที่ได้ๆ จะได้สัมผัสด้วย มีกิจกรรมร่วมกันมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันแต่ละกลุ่มจะมีการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดซึ่งกันและกันแต่ละคนส่วนใหญ่กับเอาแบบอย่างจากกันเป็นภาพที่ติดตัวมาจนเป็นผู้ใหญ่ทำให้มีทัศนคติที่คล้อยตามกัน

๔) กลุ่มอาชีพ เป็นกลุ่มที่ทำให้เกิดการเรียนรู้วิธีการต่างๆ ทางสังคมโดยจะมีอิทธิพลต่อผู้ที่เข้าสู่กลุ่มอาชีพที่ต้องเรียนรู้ว่ากลุ่มอาชีพจะเป็นตัวการในการถ่ายทอดข่าวสารความเชื่อถือเข้าไปในกลุ่ม

๕) สื่อมวลชน ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีหน้าที่สำคัญที่จะเสนอข่าวสารเป็นสื่อหรือช่องทาง การสื่อสารที่เสนอความคิดเห็นของบุคคลทำให้บุคคลได้รับข่าวสารและเกิดความคิดเห็น ทัศนคติ ค่านิยม ความโน้มเอียงในการเมืองที่สื่อมวลชนเสนอ ซึ่งนับวันสื่อมวลชนจะมีบทบาทต่อการเรียนรู้ทางการเมืองเพิ่มขึ้นสามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้องและรวดเร็ว

๖) สถาบันทางการเมือง ได้แก่ พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ ซึ่งกลุ่มดังกล่าวนี้ นอกจากจะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรของรัฐสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในประเทศและสุดท้ายเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่รวมกลุ่มผู้มีค่านิยมทางการเมืองเดียวกัน หรือคล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกัน

ขั้นตอนการเรียนรู้ทางการเมือง แบ่งได้ดังนี้

๑. ขั้นระบุองค์การทางการเมืองได้ (Identification of Political Objects) เป็นขั้นแรกที่จะเรียนรู้ว่าสถาบันหรือองค์การทางการเมืองต่าง ๆ คืออะไร

๒. ขั้นเกิดมีแนวความคิด (Conceptualization) เป็นขั้นตอนหนึ่งที่มนุษย์เริ่มมีประสบการณ์มากขึ้นมนุษย์จะเริ่มมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองแน่ชัดยิ่งขึ้น

๓. ขั้นเข้าใจสาระความเป็นจริง (Overt Activity) เป็นขั้นตอนที่มนุษย์มีความรู้สึกต้องการมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองโดยตรงเช่น การวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาล การสนับสนุนเงินแก่ผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง^{๒๔}

การเรียนรู้ทางการเมืองไว้ว่า“เป็นกระบวนการถ่ายทอดทัศนคติทางการเมืองและแนวทางการปฏิบัติกิจกรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับค่านิยมและวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมไทยในขณะนั้นให้กับประชาชนโดยทั่วไปขณะเดียวกัน หมายถึง การที่บิดามารดาของสังคมในขณะนั้นให้สิ่งใดกับประชาชนทั่วไปทั้งยัง หมายถึง การที่บิดามารดาและผู้สูงอายุได้ถ่ายทอดสถานที่ตนใช้ในการประพฤติปฏิบัติทางการเมืองและความเชื่อทางการเมืองของตนไปสู่ลูกหลานซึ่งเรียกว่า กระบวนการ

^{๒๔}Easton David and Pennis Jack, *Children in the Political System : Political Legitimacy*, (New York : McGraw-Hill, 1969), p. 53.

ถ่ายทอดทางวัฒนธรรมนั่นเอง”^{๒๕} ซึ่ง“ในประเทศที่ประสบความสำเร็จทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้นจะพบได้ว่าการฝึกอบรมประชาชนตั้งแต่เริ่มเติบโตมาในครอบครัวสำหรับองค์กรที่อยู่นอกรอบครัวเช่น สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน และกลุ่มอาชีพ เป็นหน่วยที่สำคัญยิ่งในการหล่อหลอมหรือปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมรวมทั้งสร้างความรอบรู้และสร้างความเคยชินต่อระบบกลไกทางการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอยู่ตลอดเวลาทำให้ประชาชนซึ่งเป็นหน่วยหนึ่งของระบบการเมืองเกิดความรู้ความเข้าใจและศรัทธาต่ออุดมการณ์ในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง”^{๒๖}

กล่าวได้ว่า ทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะมีการอธิบายไปในลักษณะของลัทธิทางความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ การหล่อหลอม การปลูกฝัง เป็นต้น ซึ่งหลักในทางการเมืองอาจจะมองดูว่ามีความพยายามในการใช้ลักษณะทางทฤษฎีเฉพาะสำหรับทางการเมืองเท่านั้น ซึ่งหากในรูปของทฤษฎีก็ไม่ได้แตกต่างกันไปโดยรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองประชาชนแม้ว่าระดับการศึกษาจะมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะมีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมมาก แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าประชาชนที่ขาดการศึกษาจะไม่เข้าร่วมทางการเมืองซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอยู่แล้วที่ทุกคนจะต้องมีความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองโดยจิตสำนึกรักประเทศ ทั้งนี้ขอบเขตหรือขอบข่ายการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนยังคงเน้นไปที่การเข้าร่วมในการวางแผนเพื่อกำหนดนโยบายหรือการตัดสินใจบนหลักการที่สำคัญโดยเฉพาะที่มีผลกระทบต่อประชาชนโดยตรงจะต้องสร้างกระบวนการให้เกิดประชามติตามกรอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งที่ผ่านมาในรอบประเด็นยังขาดความสนใจอยู่มาก การดำเนินงานในส่วนการพัฒนาท้องถิ่นหรือการเข้าร่วมเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาที่ผนวกกับภาพของการวางแผนหรือการตัดสินใจร่วมกันหากขาดการตัดสินใจร่วมกันการดำเนินงานมักจะล้มเหลว การตรวจสอบการดำเนินงานตามแผนที่เป็นกรอบการกำหนดร่วมกัน

^{๒๕} กนลา สุขพานิช, ระบบการเมืองเปรียบเทียบ, (นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๒๒), หน้า ๖๘.

^{๒๖} สมศักดิ์ เกียวกิ้งแก้ว, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มินตราการพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๔๕.

ตารางที่ ๒.๖ : ทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ลำดับที่	นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
๑	อคิน รพีพัฒน์, อ้างใน ยุพาพร รูปงาม, (๒๕๔๕, หน้า ๗-๙).	๑. ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (Mass Persuasion) ๒) ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (National Morale) ๓) ทฤษฎีสร้างความรู้สึกราชาตินิยม (Nationalism) ๔) ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (Leadership) ๕) ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (Administration and Method) ๖) ทฤษฎีการเรียนรู้ทางการเมือง
๒	Almond, Gabriel and Bingham Powell, (1966, p. 50).	การเรียนรู้ทางการเมืองจึงเป็นกระบวนการที่จะเปลี่ยนแปลงหรือรักษาวัฒนธรรมทางการเมืองเอาไว้” ที่เป็นกระบวนการที่เอกชนแต่ละคนมารวมกันโดยมีโครงสร้างทางทัศนคติและแบบแผนของพฤติกรรมที่ยอมรับและเชื่อฟังกลุ่มทางสังคม
๓	Dawson, Richard E : and Prewitt Kenneth, (1969, pp. 63 – 80).	การศึกษาเรื่องการเรียนรู้ทางการเมืองเป็นการศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคม โดยมองเป็น ๒ ระดับ ระดับสอง เป็นการมองว่าภายในสังคมหนึ่ง ระดับแรก เป็นการวิเคราะห์ในระดับบุคคล
๔	Easton David and Pennis Jack, (1969, p. 53).	การเข้าร่วมทางการเมืองจะศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรม ๓ ลักษณะ คือ ลักษณะที่หนึ่ง คือ การมีกฎเกณฑ์และแบบแผน เช่น การมีบทบาททางการเมืองอย่างมีระเบียบหลักเกณฑ์ เคารพต่ออำนาจในการปกครองเคารพต่อกฎหมาย เพื่อที่จะส่งเสริมวิถีทางการเมืองการปกครองให้มั่นคงขึ้น ลักษณะที่สอง คือ เคารพต่ออำนาจอันชอบธรรมในการปกครอง ลักษณะที่สาม คือ โดยทั่วไป หน่วยการเรียนรู้ทางการเมือง
๕	กมล สุขพานิช,	การเรียนรู้ทางการเมืองไว้ว่า“เป็นกระบวนการถ่ายทอด

ลำดับที่	นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
	(๒๕๓๒, หน้า ๖๘).	ทัศนคติทางการเมืองและแนวทางการปฏิบัติกิจกรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับค่านิยมและวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมไทยในขณะนั้นให้กับประชาชนโดยทั่วไป
๖	สมศักดิ์ เกียวกิ่งแก้ว, (๒๕๒๖, หน้า ๔๕).	การเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยนั้นจะพบได้ว่าการฝึกอบรมประชาชนตั้งแต่เริ่มเติบโตมาในครอบครัว สำหรับองค์กรที่อยู่รอบครอบครัว เช่น สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน และกลุ่มอาชีพ

๒.๒ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย

แนวคิด ทฤษฎีประชาธิปไตยมีความเชื่อพื้นฐานว่า การปกครองในระบบประชาธิปไตยคือ การปกครองที่มีอำนาจอธิปไตยสูงสุดได้แก่ อำนาจอทธานิติบัญญัติ อำนาจทางบริหารและอำนาจทางตุลาการ ซึ่งเป็นอำนาจของปวงชนทั้งประเทศ ประชาธิปไตยจึงมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนในด้านการจัดระเบียบการจัดการปกครองประเทศและวิถีชีวิตในการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างยอมรับสิทธิเสรีภาพความสำคัญและประโยชน์ซึ่งกันและกันโดยอาศัยกระบวนการเลือกตั้ง โดยเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์และใช้อำนาจทางการเมืองแทนซึ่งหมายถึง ความสามารถที่จะกำหนดและบังคับใช้สิทธิและหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง ชอบธรรม ตามอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่ประกอบด้วยหลักการสำคัญ

๒.๒.๑ หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย

หลักที่ถือว่าประชาชนเป็นแหล่งที่เกิดและเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ซึ่งเป็นหลักการในการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีการใช้หลักเหตุผลในการปกครองโดยเสียข้างมากโดยไม่ละเมิดสิทธิของฝ่ายข้างน้อยจำเป็นต้องมีกฎหมายหรือหลักนิติธรรมมีหลักความเสมอภาค^{๒๗} การปกครองนั้นต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยให้รัฐบาลมีอำนาจจำกัดและจำเป็น โดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนมีหลักการประนีประนอมกล่าวคือ พยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง^{๒๘} ซึ่งสามารถประมวลหลักการประชาธิปไตยไว้ ๑๐ ประการ คือ

- ๑) อำนาจอธิปไตย(อำนาจสูงสุด) มาจากราษฎรเป็นของปวงชนหรือมหาชน
- ๒) ขั้นตอนเลือกผู้นำเป็นไปโดยเสรี
- ๓) ผู้นำมีความรับผิดชอบ

^{๒๗} จรูญ สุภาพ, ระบบการเมืองเปรียบเทียบ, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๕๓.

^{๒๘} โรงเรียนกันทรารมณ, ประวัติการปกครองระบอบประชาธิปไตย, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://www.kr.ac.th/ebook/saiyud/b1.htm> [๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๓].

- ๔) ระบอบความเสมอภาค(ของราษฎรโดยกฎหมาย)ยอมรับ
- ๕) สนับสนุนพรรคการเมืองมีมากกว่าหนึ่งพรรค
- ๖) พึงเน้นความหลากหลายในชีวิตประจำวัน
- ๗) ไม่กีดกันกลุ่มสำคัญๆ จากการมีส่วนร่วมในการบริหารการปกครอง
- ๘) ส่งเสริมครองทัศนคติแบบประชาธิปไตย
- ๙) ให้สำนึกในความเป็นพลเมืองดี
- ๑๐) เน้นความเชื่อมั่นในความคิดของมนุษย์^{๒๙}

นักสังคมวิทยาชาวเยอรมนีได้ให้คำนิยามว่า “การเมือง” หมายถึง “การต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจเพื่อแบ่งสรรอำนาจหน้าที่ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลหรือระหว่างส่วนย่อยๆ ภายในรัฐ”^{๓๐} “การศึกษาว่าใครทำอะไร เมื่อไรและอย่างไร เขาเน้นถึงประโยชน์ที่บุคคลจะได้รับตลอดถึงเวลาและวิธีการที่ได้มาซึ่งประโยชน์นั้นโดยเหตุผลที่ว่าทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัดมักจะไม่สามารถสนองความต้องการของมนุษย์ได้ทุกคนทุกกลุ่มอย่างทั่วถึงพร้อมๆ กันหรือเป็นความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่เกี่ยวกับอำนาจปกครองเขาเน้นที่อำนาจและการปกครอง โดยมีได้คำนึงว่าสิ่งเหล่านี้จะอยู่ในสภาพเช่นไร ถ้ามีองค์กรมีอำนาจบังคับบัญชามีกฎระเบียบในการดำเนินงานอย่างมีระบบก็จัดเป็นระบบการเมืองทั้งนั้นเขานับเอาองค์การทางศาสนา สหภาพแรงงานและกิจการของเอกชนเป็นการเมืองด้วย”^{๓๑} บางท่านก็อธิบายตามแนวพฤติกรรมของมนุษย์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปกครองคือในเรื่องการสถาปนารัฐและการตั้งรัฐบาลขึ้นมา”^{๓๒} เขาเน้นเรื่องการจัดองค์การทางการเมืองคือการรวมตัวของมนุษย์ให้เกิดโครงสร้างทางการเมืองเช่น รวมกันจัดตั้งเป็นรัฐเป็นพรรคการเมืองเป็นกลุ่มผลประโยชน์เป็นต้น หากมองในเชิงความสัมพันธ์ของมนุษย์ในเรื่องการบังคับบัญชาและถูกบังคับบัญชา การควบคุมและถูกควบคุม การเป็นผู้ปกครองและถูกปกครอง”^{๓๓} ซึ่งเป็นการใช้อำนาจหน้าที่ในการจัดสรรที่มีคุณค่าสำหรับสังคมซึ่งอยู่ในแนวเดียวกันกับกระบวนการวางนโยบายและการปฏิบัติตามนโยบายนั้น”^{๓๔} จะเห็นได้ว่า การเมืองมีลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ

^{๒๙} Sigmund Neumann, อ้างใน สงบ เชื้อทอง, รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธ, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://psiba.blogspot.com/2012/12/3.html> [๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗].

^{๓๐} Max Weber, *Theory of Social and Economic Organization*, trans. By A.R. Henderson and T. Parsons, (London, Hodge, 1947), pp. 373-374.

^{๓๑} Robert A. Dahl, “The City in the Future of Democracy” in *American Political Science Review*, (APSR) December, 1967, pp. 953 – 970.

^{๓๒} Conley, H. Dillon, et al. *Introduction to Political Science*, (Van Nosstrand, East – West ed., 1968), p. 2.

^{๓๓} Key V.O., Jr. *Politics, Partics and Presure Groups*, (4th ed., Cronwell, 1958), p. 6.

^{๓๔} Easton David, *The Political System*, (New York : Knopf, 1957), p. 180.

๑) การเมือง เป็นกิจกรรมที่แสวงหาผลประโยชน์ด้วยการแข่งขันกันระดับบุคคลต่อบุคคล กลุ่มบุคคลต่อกับบุคคลและสังคมต่อสังคม

๒) การเมือง เป็นกิจกรรมซึ่งเกิดขึ้นในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงและเกิดขึ้นในสภาพที่ค่อนข้างขาดแคลน

๓) การเมือง เป็นกิจกรรมซึ่งเกี่ยวกับการแสวงหาผลประโยชน์อันมีผลสะท้อนต่อคนหมู่มาก^{๓๕}

แนวคิดของระบบประชาธิปไตยมีฐานมาจากความเชื่อในเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ที่เกิดมาพร้อมกับความมีเหตุผลมีเสรีภาพและมีความเท่าเทียมเสมอภาคกันการปกครองในสังคมจึงควรสนองธรรมชาติของมนุษย์ด้วยหลักการสำคัญของประชาธิปไตยมี ๒ ประการคือ ๑) การยึดมั่นความสำคัญของบุคคลทั้งในด้านความเสมอภาคสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์และ ๒) การเคารพหลักนิติธรรม^{๓๖} เกณฑ์คุณค่าสากลของสังคมที่เป็นประชาธิปไตยนั้นคือ“การมีอิสรภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพ”และเกณฑ์คุณค่าของสังคมไทยจะต้องมี“ความสุจริตถูกต้องและความรับผิดชอบ”ผนวกเข้าไปด้วยโดยเสนอให้สังคมไทยใช้ความพยายามในการสร้างเสริมให้กลายเป็นวัฒนธรรมหรือเป็นแบบอย่างของการดำเนินชีวิตที่เน้นอิสรภาพ เสมอภาค ภราดรภาพ สุจริตถูกต้องและมีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยมีความเข้าใจถึงความหมายของแต่ละประการดังนี้

อิสรภาพ ความมีเสรีภาพในการดำเนินชีวิต การพูด การเขียน อย่างเป็นอิสระโดยไม่ไปละเมิดเสรีภาพของผู้อื่นมีความเป็นตัวของตัวเองไม่อยู่ภายใต้อำนาจของผู้มีอิทธิพลใดๆ

เสมอภาค ความเท่าเทียมกันในฐานะประชาชนในสังคมให้ความสำคัญต่อคนทุกๆ คนในฐานะหน่วยหนึ่งอย่างเท่าเทียมมีสิทธิในการปกครองและสิทธิต่างๆในการแสดงออกหนึ่งคนหนึ่งเสียงไม่มีใครมากกว่าใคร

ภราดรภาพ ความเป็นพี่น้องความเป็นเพื่อนพ้องน้องพี่มีจิตใจเกื้อกูลเห็นอกเห็นใจ สนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ความสุจริตถูกต้อง การดำเนินชีวิตและหน้าที่การงานอย่างตรงไปตรงมาไม่นำประโยชน์ต่างๆ เข้าตนเองและพวกพ้องมีสัมมาอาชีวะ

ความรับผิดชอบ การรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองดูแลเอาใจใส่ในบทบาทหน้าที่ของตนเองรับผิดชอบต่อการทำให้เกิดผลสำเร็จลุล่วงตามหน้าที่และบทบาทที่ได้รับ^{๓๗}

^{๓๕} S. S. Wolin, *Politics and Vision*, (Little, Brown, 1960), pp. 10 -11.

^{๓๖} Sartori, G. *Democratic Theory*. N.Y. : F.A. Pracger, 1965), pp. 13-15.

^{๓๗} ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม, อังโน, สถาบันพระปกเกล้า, *แผนพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐.

หากมองในเชิงคุณลักษณะที่สำคัญของประชาธิปไตยในแง่ของหลักการและอุดมการณ์ สามารถกำหนดได้ถึง ๑๔ ข้อดังนี้

- ๑) ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยเป็นผู้ทรงอำนาจอิสระสูงสุด
- ๒) รัฐบาลได้อำนาจมาจากประชาชนหรือโดยความยินยอมของประชาชน
- ๓) ประเทศขนาดใหญ่ในปัจจุบันนิยมใช้ประชาธิปไตยทางอ้อมจะต้องมีการเลือกตั้งผู้แทนและพนักงานของรัฐอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรมโดยประชาชนสามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้อย่างอิสระ
- ๔) สถาบันทางการเมืองที่ทำหน้าที่ตัดสินใจทางการเมืองหรือวางนโยบายสาธารณะต้องตั้งขึ้นด้วยวิธีทางแห่งการแข่งขันเพื่อได้รับคะแนนเสียงเห็นชอบจากประชาชน
- ๕) ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตลอดเวลาผ่านกลไกต่างๆ หรือใช้สิทธิที่จะแสดงบทบาทต่างๆ ได้โดยตรง
- ๖) รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อประชาชนประชาชนมีสิทธิติชมควบคุมการทำงานของรัฐบาลตลอดเวลาและมีสิทธิเปลี่ยนแปลงรัฐบาลตามวิธีการที่กำหนดไว้
- ๗) อำนาจในการปกครองประเทศต้องไม่อยู่ในกำมือของคนคนเดียวหรือกลุ่มเดียวต้องมีการแบ่งอำนาจปกครองประเทศอย่างน้อยในระดับหนึ่ง
- ๘) รัฐบาลต้องมีอำนาจจำกัดมีการแบ่งและกระจายอำนาจมีการตรวจสอบและถ่วงดุลหรือคานอำนาจซึ่งกันและกัน
- ๙) หน้าที่หลักของรัฐบาลคือการส่งเสริมปัจเจกชนเสรีภาพความเสมอภาคภราดรภาพของประชาชน
- ๑๐) การตัดสินใจสำคัญต้องเป็นไปตามเสียงฝ่ายข้างมาก โดยคำนึงถึงสิทธิของฝ่ายข้างน้อย
- ๑๑) ประชาชนมีความเสมอภาคกันในด้านต่างๆ โดยเฉพาะความเสมอภาคในสายตาของกฎหมายและความมีโอกาสเท่าเทียมกันในด้านต่างๆ ทุกคนมีศักดิ์ศรีและไม่มีใครมีอภิสิทธิ์เหนือผู้อื่น
- ๑๒) ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพต่างๆ อย่างกว้างขวางโดยรัฐบาลให้หลักประกันและคุ้มครองการใช้สิทธิเสรีภาพนั้นอย่างน้อยในสิทธิเสรีภาพพื้นฐานที่สำคัญ
- ๑๓) ประชาชนต้องมีอิสระในการพูด การพิมพ์ การแสดงความคิดเห็น การร่วมชุมนุม การตั้งพรรคการเมืองเพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศได้จริงและอย่างมีข้อมูลข่าวสาร

๑๔) รัฐบาลต้องใช้หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรมไม่ใช่อำนาจตามอำเภอใจเช่น บุคคลจะถูกจับกุมคุมขังหรือถูกลงโทษได้ก็เฉพาะเมื่อมีกฎหมายกำหนดว่ามีความผิดและจะต้องได้รับการพิจารณาโดยรวดเร็วเปิดเผยโดยคณะตุลาการที่ไม่ลำเอียงฯ^{๓๘}

ตารางที่ ๒.๗ : แสดงหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ลำดับที่	นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
๑	จรรยา สุภาพ, (๒๕๓๕, หน้า ๕๓).	หลักที่ถือว่าประชาชนเป็นแหล่งที่เกิดและเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ
๒	โรงเรียนกันทรารมณ [ออนไลน์],	การปกครองนั้นต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชน โดยให้รัฐบาลมีอำนาจจำกัดและจำเป็น โดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน
๓	Sigmund Neumann, อ้างใน สงบ เชื้อทอง, [ออนไลน์],	๑. อำนาจอธิปไตย (อำนาจสูงสุด) มาจากราษฎร เป็นของปวงชนหรือมหาชน ๒. ขั้นตอนเลือกผู้นำเป็นไปโดยเสรี ๓. ผู้นำมีความรับผิดชอบ ๔. ระบอบความเสมอภาค ๕. สนับสนุนพรรคการเมืองมีมากกว่าหนึ่งพรรค ๖. พึงเน้นความหลากหลายในชีวิตประจำวัน ๗. ไม่กีดกันกลุ่มสำคัญๆ จากการมีส่วนร่วมในการบริหารการปกครอง ๘. ส่งเสริมครองทัศนคติแบบประชาธิปไตย ๙. ให้สำนึกในความเป็นพลเมืองดี ๑๐. เน้นความเชื่อมั่นในความดีของมนุษย์
๔	Max Weber, (1947, pp. 373-374).	การเมือง” หมายถึง “การต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจเพื่อแบ่งสรรอำนาจหน้าที่ระหว่างบุคคล หรือกลุ่มบุคคลหรือระหว่างส่วนย่อย ๆ ภายในรัฐ”
๕	Robert A. Dahl, (1967, pp. 953 – 970).	ความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่เกี่ยวกับอำนาจปกครอง
๖	Conley, H. Dillon,	พฤติกรรมของมนุษย์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง

^{๓๘} อมร รักษาสัตย์, การศึกษากับการพัฒนาประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๑), หน้า ๓๒-๓๓.

ลำดับที่	นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
	(1968, p. 2).	คือในเรื่องการสถาปนารัฐและการตั้งรัฐบาลขึ้นมา
๗	Key V.O., Jr. (1958, p. 6).	การจัดองค์การทางการเมือง คือการรวมตัวของมนุษย์ให้เกิดโครงสร้างทางการเมือง เช่น รวมกันจัดตั้งเป็นรัฐ เป็นพรรคการเมือง เป็นกลุ่มผลประโยชน์ เป็นต้น
๘	Easton David, (1957, p. 180).	การใช้อำนาจหน้าที่ในการจัดสรรที่มีคุณค่าสำหรับสังคม ซึ่งอยู่ในแนวเดียวกันกับกระบวนการวางนโยบายและการปฏิบัติตามนโยบายนั้น
๙	S. S. Wolin, (1960, pp. 10 -11).	๑.การเมือง เป็นกิจกรรมที่แสวงหาผลประโยชน์ด้วยการแข่งขัน ๒.การเมือง เป็นกิจกรรมซึ่งเกิดขึ้นในสถานการณ์ ๓.การเมือง เป็นกิจกรรมซึ่งเกี่ยวกับการแสวงหาผลประโยชน์
๑๐	Sartori, G. (1965, pp. 13-15).	หลักการสำคัญของประชาธิปไตยมี ๒ ประการคือ ๑) การยึดมั่นความสำคัญของบุคคลทั้งในด้านความเสมอภาค สิทธิ และเสรีภาพของมนุษย์ และ ๒) การเคารพหลักนิติธรรม
๑๑	ประเวศ วะสี, (๒๕๓๗, หน้า ๒๓).	ประชาธิปไตยมีฐานอยู่ที่การเคารพความเป็นมนุษย์ของคนอื่น หรือของคนทุกคน ด้วยความเชื่อในคุณค่าของความเป็นมนุษย์
๑๒	ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม, อ้างใน, สถาบัน พระปกเกล้า (๒๕๔๔, หน้า ๑๐).	อิสรภาพ ความมีเสรีภาพในการดำเนินชีวิต เสมอภาค ความเท่าเทียมกันในฐานะประชาชนในสังคม ภราดรภาพ ความเป็นพี่น้อง ความสุจริตถูกต้อง การดำเนินชีวิต ความรับผิดชอบ การรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง
๑๓	อมร รัชชาสัตย์, (๒๕๔๑, หน้า ๓๒-๓๓).	๑) ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ๒) รัฐบาลได้อำนาจมาจากประชาชน ๓) ประเทศขนาดใหญ่ในปัจจุบันนิยมใช้ประชาธิปไตยทางอ้อม ๔) สถาบันทางการเมืองที่ทำหน้าที่ตัดสินใจทางการเมือง ๕) ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ

ลำดับที่	นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
		ตลอดเวลา ๖) รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อประชาชน ๗) อำนาจในการปกครองประเทศ ๘) รัฐบาลต้องมีอำนาจจำกัด ๙) หน้าที่หลักของรัฐบาลคือการส่งเสริมปัจเจกชน เสรีภาพ ความเสมอภาค มาตรฐานของประชาชน ๑๐) การตัดสินใจสำคัญต้องเป็นไปตามเสียงฝ่ายข้างมาก ๑๑) ประชาชนมีความเสมอภาคกันในด้านต่าง ๆ ๑๒) ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพต่าง ๆ ๑๓) ประชาชนต้องมีอิสระ ๑๔) รัฐบาลต้องใช้หลักการปกครองโดยกฎหมาย หรือหลักนิติธรรม

๒.๒.๒ รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย

รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นมีอยู่ทั้งหมด ๓ รูปแบบ^{๓๙} คือ

๑) รูปแบบรัฐสภา ซึ่งเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีรัฐสภาเป็นผู้บริหาร โดยคัดเลือกผู้แทนเข้าไปในรัฐสภา ในรัฐสภามีสองสภาที่ต้องทำงานและประชุมร่วมกันเพื่อหาข้อสรุป โดยมีสภาผู้แทนราษฎรเลือกมาจากประชาชนเสียงข้างมากเพื่อทำการบริหารประเทศเสนอร่างกฎหมายและในรัฐสภามีวุฒิสภาซึ่งมาจากการแต่งตั้งโดยที่จะเลือกผู้ที่ทรงคุณวุฒิหรือมาจากการเลือกตั้งหรือจะแบ่งส่วนให้มาจากการเลือกตั้งและแต่งตั้งเพื่อนำมาตรวจสอบการเสนอร่างกฎหมาย ซึ่งรัฐสภามีหน้าที่ออกกฎหมายเลือกรัฐบาลบริหารประเทศอีกทั้งต้องคอยควบคุมตรวจสอบการบริหารประเทศของคณะรัฐมนตรีให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและนโยบายที่ได้ให้ไว้ ซึ่งรัฐสภาสามารถอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลเพื่อให้มีการตรวจสอบรัฐบาลได้ส่วนรัฐบาลก็สามารถให้มีการยุบสภาได้ ส่วนอำนาจตุลาการนั้นแยกออกเป็นอิสระอย่างเด็ดขาดประเทศที่ใช้รูปแบบนี้เช่น ประเทศอังกฤษ ประเทศไทย เป็นต้น

๒) รูปแบบประธานาธิบดี ซึ่งอำนาจบริหารเป็นของประธานาธิบดีที่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ประธานาธิบดีเป็นผู้คัดเลือกรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศแต่รัฐสภาในรูปแบบนี้ไม่สามารถที่จะให้มีการยุบสภาได้ส่วนอำนาจนิติบัญญัติประกอบด้วยสองสภาคือ สภาผู้แทนราษฎร ซึ่ง

^{๓๙} พิมพ์พิมล นวชัย, รูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://wanwila.exteen.com/20130523/entry-1> [๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗].

ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชนและวุฒิสภาสมาชิกมาจากการเลือกตั้งหรือมาจากการแต่งตั้งก็ได้ ฝ่ายนิติบัญญัติมีหน้าที่ในการออกกฎหมายแต่ไม่สามารถเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลได้ ดังนั้นฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติจึงต้องรับผิดชอบโดยตรงต่อประชาชนส่วนอำนาจตุลาการนั้นแยกออกอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดทำให้ชี้ว่าอำนาจทั้งสามฝ่ายแยกออกจากกันโดยถ่วงดุลอำนาจกันได้อย่างชัดเจน ประเทศที่ใช้รูปแบบนี้เช่น ประเทศอเมริกา ประเทศบราซิล ประเทศเม็กซิโก เป็นต้น

๓) รูปแบบกึ่งรัฐสภาถึงประธานาธิบดี ซึ่งการปกครองประชาธิปไตยในรูปแบบนี้ ประธานาธิบดีมาจากการเลือกตั้งจากประชาชนมีตำแหน่งเป็นประมุขของประเทศและยังเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร โดยประธานาธิบดีจะเป็นผู้แต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐบาล โดยที่ประธานาธิบดีจะแบ่งอำนาจให้กับนายกรัฐมนตรีและรัฐบาลเป็นผู้บริหารประเทศ นายกรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามในการรับรองใช้กฎหมายทำให้นายกรัฐมนตรีต้องรับผิดชอบต่อทั้งประธานาธิบดีและรัฐสภาทั้งประธานาธิบดีและรัฐสภาจึงมีอำนาจในการถอดถอนนายกรัฐมนตรีได้ส่วนประธานาธิบดีมีอำนาจเป็นอิสระสูงจะเป็นผู้รับรองการทำงานของนายกรัฐมนตรีออกนโยบายและควบคุมอำนาจทางการเมืองทั้งในและระหว่างประเทศเช่น การทหาร การทูตระหว่างประเทศ เป็นต้น อีกทั้งยังมีอำนาจในการประกาศยุบสภาอีกด้วยส่วนอำนาจฝ่ายนิติบัญญัตินั้นมีหน้าที่ในการออกกฎหมายและควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินเป็นระบบสองสภาเช่นเดียวกันมีทั้งสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่ได้มาจากการเลือกตั้งเช่นเดียวกันโดยสภาสามารถยื่นอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาลได้ทำให้มีการถ่วงดุลอำนาจและตรวจสอบกันและกันได้ส่วนอำนาจตุลาการนั้นแบ่งแยกเบ็ดเสร็จโดยเด็ดขาดประเทศที่มีการใช้รูปแบบนี้ เช่น ฝรั่งเศส อินเดีย เป็นต้น

ระบอบประชาธิปไตย หมายถึง ระบอบการปกครองตนเองของประชาชน ตรงกันข้ามกับระบอบอำนาจนิยม(เช่น ระบอบราชาธิปไตย,ระบอบเผด็จการทหาร,ระบอบอำมาตยาธิปไตย) ซึ่งเป็นระบอบปกครองโดยคนเดียวหรือโดยคนกลุ่มน้อยผู้มีอำนาจมากกว่าประชาชนทั่วไป(เรียกว่า พวกอภิสิทธิ์ชน) ในโลกยุคเศรษฐกิจตลาดเสรีสมัยใหม่คนส่วนใหญ่ซึ่งเป็นพลเมืองผู้เสียภาษี(ทั้งทางตรงและทางอ้อม)และเป็นเจ้าของสาธารณสมบัติร่วมกันเชื่อว่าระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบที่จะสร้างความมีประสิทธิภาพ(ในการแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศ)และความเป็นธรรมได้มากกว่าระบอบอำนาจนิยมในบางสถานการณ์ ในระบอบอำนาจนิยมอาจจะมีผู้ปกครองที่เป็นคนดีหรือคนเก่งอยู่บ้าง แต่ก็ไม่มีหลักประกันว่าเขาหรือลูกหลานหรือพรรคพวกเขาที่ได้ตำแหน่งจากการสืบเชื้อสายหรือการแต่งตั้งจะปกครองประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมสำหรับคนส่วนใหญ่เสมอไปเพราะระบบสืบเชื้อสายและแต่งตั้งเป็นระบบที่ไม่แน่นอนและไม่มีประสิทธิภาพและเพราะว่าการให้คนสืบทอดอำนาจโดยไม่มีการตรวจสอบถ่วงดุลมักนำไปสู่การฉ้อฉลเพื่อประโยชน์ส่วนตนระบอบประชาธิปไตยดีกว่าระบอบอำนาจนิยมในแง่ที่ว่ามียุทธวิธีคัดเลือกผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพกว่าและมีระบบการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้ปกครองมีอำนาจมากจนเกินไปได้ดีกว่า แต่ทั้งนี้

ต้องเป็นระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงไม่ใช่สักแต่มีการเลือกตั้งแต่ยังมีการซื้อเสียงขายเสียง การโกง การใช้อำนาจและระบบอุปถัมภ์และที่สำคัญในด้านค่านิยมประชาธิปไตยที่ประชาชน ระบบการศึกษา สื่อมวลชน ฯลฯ ควรช่วยกันสร้าง คือ

๑) เป็นคนที่มีเหตุผลยอมรับเรื่องสิทธิหน้าที่ความเป็นจริงในทางสังคมเคารพในตัวเอง เคารพในศีลธรรมและประโยชน์ร่วมกันของส่วนรวม

๒) มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์มีความเคารพซึ่งกันและกันและมีความสามัคคี

๓) เข้าใจความจำเป็นและประโยชน์ของการเข้ามาอยู่ร่วมกันเป็นพลเมืองของประเทศ เพื่อประโยชน์ของสมาชิกทุกคนในระยะยาว

๔) เคารพกฎหมายและดำเนินชีวิตในกรอบของกฎหมายที่มีเหตุผลและเป็นธรรม

๕) มีจิตใจเปิดกว้างและพร้อมที่ปรับตัวรับกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้

๖) เป็นคนที่มีความรับผิดชอบผูกพันกับสิ่งที่เขาได้กระทำลงไป

๗) มีจิตใจที่เป็นธรรมเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่มีอคติต่อผู้ที่มีความแตกต่างจากตนเช่น นับถือศาสนาอื่นหรือเชื้อชาติอื่น เป็นต้น^{๔๐}

ตาราง ๒.๘ : รูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ลำดับที่	นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
๑	พิมพ์พิมล นวชัย, [ออนไลน์].	๑. รูปแบบรัฐสภา ซึ่งเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีรัฐสภา ๒. รูปแบบประธานาธิบดี ซึ่งอำนาจบริหารเป็นของประธานาธิบดี ๓. รูปแบบกึ่งรัฐสภากึ่งประธานาธิบดี
๒	วิทยากร เชียงกุล, [ออนไลน์],	๑. เป็นคนที่มีเหตุผล ๖. เป็นคนที่มีความรับผิดชอบ ๓. เข้าใจความจำเป็นและประโยชน์ของการเข้ามาอยู่ร่วมกัน ๔. เคารพกฎหมายและดำเนินชีวิตในกรอบของกฎหมาย ๕. มีจิตใจเปิดกว้าง ๒. มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนมนุษย์

^{๔๐} วิทยากร เชียงกุล, หลักการของระบอบประชาธิปไตย, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://witayakornclub.wordpress.com/2007/06/26/democratic/> [๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗].

๒.๒.๓ อำนาจอธิปไตยตามระบอบประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย คือ การปกครองที่อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชนโดยประชาชนทุกคนมีสิทธิเสรีภาพในการดำเนินชีวิตตามความพอใจของตนเองอย่างเต็มที่แต่ต้องไม่ไปละเมิดต่อสิทธิของบุคคลอื่นหรือขัดต่อกฎหมายในระบอบประชาธิปไตยทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพในการดำเนินชีวิตอยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญและมีหน้าที่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายบัญญัติไว้ อำนาจอธิปไตยแบ่งเป็น ๓ อำนาจ ดังนี้

๑. อำนาจนิตินิติบัญญัติ โดยพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิตินิติบัญญัติผ่านทางรัฐสภาซึ่งผู้ที่จะใช้อำนาจนี้คือ กลุ่มบุคคลที่อาสาเป็นตัวแทนของปวงชนหลายๆ คนรวมตัวกันตั้งเป็นพรรคการเมืองเสนอตัวบุคคลที่ทางพรรคเห็นว่าเหมาะสมให้ประชาชนเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) มีอำนาจในการออกกฎหมาย ยกเลิก แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อใช้ในการบริหารประเทศและปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชนรวมทั้งการสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นแก่สังคมกับบุคคลที่ไม่สังกัดหรือเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองลงสมัครรับเลือกตั้งตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา (สว.) มีหน้าที่กลั่นกรองกฎหมายที่สภาผู้แทนราษฎรบัญญัติขึ้นแต่ในเรื่องที่สำคัญมากๆ เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของแผ่นดิน สภาใดสภาหนึ่งไม่มีอำนาจให้ความเห็นชอบได้ต้องประชุมร่วมทั้งสองสภา เรียกว่า รัฐสภา จึงให้ความเห็นชอบได้เช่น การประกาศสงคราม การรับฟังคำชี้แจงและการให้ความเห็นชอบสนธิสัญญา เป็นต้น

รัฐสภา เป็นการประชุมและลงมติร่วมกันของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาโดยประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา ประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา ในกรณีที่ไม่มีประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานสภาผู้แทนราษฎรไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ประธานรัฐสภาได้ให้ประธานวุฒิสภาทำหน้าที่ประธานรัฐสภาแทนในกรณีต่อไปนี้ ให้รัฐสภาประชุมร่วมกัน

- ๑) การให้ความเห็นชอบในการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
- ๒) การปฏิญาณตนของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ต่อรัฐสภา
- ๓) การรับทราบการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่ตราว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์
- ๔) การรับทราบหรือให้ความเห็นชอบในการสืบราชสมบัติ
- ๕) การมีมติให้รัฐสภาพิจารณาเรื่องอื่นในสมัยประชุมสามัญนิติบัญญัติได้
- ๖) การให้ความเห็นชอบในการปิดสมัยประชุม
- ๗) การเปิดประชุมรัฐสภา
- ๘) การตราข้อบังคับการประชุมรัฐสภา
- ๙) การให้ความเห็นชอบให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติใหม่

๑๐) การให้ความเห็นชอบให้พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญหรือร่างพระราชบัญญัติต่อไป

๑๑) การแถลงนโยบาย

๑๒) การเปิดอภิปรายทั่วไป

๑๓) การให้ความเห็นชอบในการประกาศสงคราม

๑๔) การรับฟังคำชี้แจงและการให้ความเห็นชอบสนธิสัญญา

๒. อำนาจบริหาร พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีคนหนึ่งที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามมติคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรและจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระหรือเกินกว่าแปดปีมิได้ สุดแต่ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งกรณีใดจะยาวกว่ากัน โดยประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีอื่นอีกไม่เกินสามสิบห้าคนประกอบเป็นคณะรัฐมนตรีมีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินตามหลักความรับผิดชอบร่วมกันก่อนที่คณะรัฐมนตรีจะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาและชี้แจงการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ โดยไม่มีการลงมติไว้วางใจทั้งนี้ภายในสิบห้าวันนับแต่วันเข้ารับหน้าที่และเมื่อเข้ารับหน้าที่แล้วต้องจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อกำหนดแนวทางการปฏิบัติราชการของแต่ละปี

๓. อำนาจตุลาการ คือ อำนาจที่ให้แก่ศาลในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีความต่างๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้โดยศาลมีหน้าที่ให้ความยุติธรรมแก่ทุกคนตามบทบัญญัติของกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติได้ตราขึ้นมาใช้ โดยพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจตุลาการผ่านทางศาลต่างๆ ซึ่งแบ่งออกได้ดังนี้

๑) ศาลยุติธรรม มีประธานศาลฎีกาเป็นหัวหน้าฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทั้งปวงเว้นแต่คดีที่รัฐธรรมนูญนี้หรือกฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลอื่น ศาลยุติธรรมมีสามชั้นคือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และ ศาลฎีกาเว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้หรือตามกฎหมายอื่น

๑) ศาลชั้นต้น เป็นศาลที่ผู้ได้รับความเดือดร้อนต่อการละเมิดกฎหมายหรือเกิดข้อพิพาทใดๆ ที่ไม่สามารถตกลงกันได้จำต้องขอให้ศาลมีคำสั่งหรือตัดสินคดีให้เป็นอันดับแรก มีอยู่ด้วยกันหลายศาลตามลักษณะของคดี เช่น ศาลแขวง ศาลจังหวัด ศาลแพ่ง ศาลอาญา ศาลคดีเด็กเยาวชนและครอบครัว ศาลภาษีอากร ศาลแรงงาน ศาลแรงงานกลาง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ

๒) ศาลอุทธรณ์ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่กฎหมายบัญญัติให้อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นต่อศาลอุทธรณ์โดยการยื่นอุทธรณ์ต่อศาลชั้นต้นที่พิจารณาคดีนั้น

ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดและให้ศาลอุทธรณ์มีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น

๓) ศาลฎีกา มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายบัญญัติให้เสนอต่อศาลฎีกาได้โดยตรงและคดีที่อุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์และมีอำนาจพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยต้องใช้ระบบไต่สวนและเป็นไปโดยรวดเร็วและให้มีแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกาโดยองค์คณะผู้พิพากษาประกอบด้วยผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวนเก้าคนซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับและให้เลือกเป็นรายคดี คดีที่ศาลฎีกาพิจารณาพิพากษาแล้วถือว่าคดีนั้นสิ้นสุดเด็ดขาด

๒) ศาลรัฐธรรมนูญ มีหน้าที่พิจารณาพิพากษาประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญทั้งหมดและมีหน้าที่ควบคุมไม่ให้มีการออกกฎหมายที่ขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญ ผู้ที่ทำหน้าที่ในศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วย ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ๑ คนและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอีก ๑๔ คนโดยพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีวาระการดำรงตำแหน่งเก้าปีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

๓) ศาลปกครอง มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีพิพาทระหว่างหน่วยราชการหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือ องค์กรตามรัฐธรรมนูญหรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐกับเอกชนหรือ ระหว่างหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือ องค์กรตามรัฐธรรมนูญหรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกัน อันเนื่องมาจากการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมายหรือเนื่องมาจากการดำเนินกิจการทางปกครองของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือ องค์กรตามรัฐธรรมนูญหรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติรวมทั้งมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเรื่องที่รัฐธรรมนูญหรือ กฎหมายบัญญัติให้อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง

ศาลปกครอง มี ๓ ระดับ คือ ศาลปกครองชั้นต้น ศาลปกครองชั้นอุทธรณ์ ศาลปกครองสูงสุด การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือนและการลงโทษตุลาการในศาลปกครองต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลปกครองอันประกอบประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นประธานกรรมการ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนเก้าคนซึ่งเป็นตุลาการในศาลปกครองและได้รับเลือกจากตุลาการในศาลปกครองด้วยตนเอง กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับเลือกจากวุฒิสภาสองคนและจากคณะรัฐมนตรีอีกหนึ่งคน

๔) ศาลทหาร มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทหารหรือ คดีที่ทหาร กระทำผิดหรือมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาที่มีโทษถึงจำคุก

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับจะกำหนดให้อำนาจทั้งสามแยกเป็นอิสระ จากกันมีการคานอำนาจซึ่งกันและกันเพื่อป้องกันไม่ให้อำนาจใดอำนาจหนึ่งมีอำนาจมากกว่าอำนาจ อื่นอันจะนำไปสู่การใช้อำนาจไปในทางที่ผิดทำให้ประชาชนและประเทศได้รับความเดือดร้อนเสียหาย

การถ่วงดุลอำนาจระหว่างอำนาจอภิปไตยเป็นเพราะความสัมพันธ์หรือการถ่วงดุลอำนาจ ระหว่างอำนาจอภิปไตยทั้ง ๓ มีลักษณะ ดังนี้

๑. ฝ่ายนิติบัญญัติหรือ รัฐสภา นอกจากจะมีอำนาจด้านนิติบัญญัติแล้วยังมีอำนาจควบคุม การบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหารหรือรัฐบาลให้เป็นไปตามที่ฝ่ายบริหารได้แถลงนโยบายต่อ รัฐสภาหรือ เมื่อฝ่ายนิติบัญญัติเห็นว่าประชาชนได้รับความเดือดร้อนหรือ ประชาชนมีความต้องการ ความช่วยเหลือแต่ฝ่ายบริหารยังไม่เข้าไปแก้ปัญหาต่างๆ ให้ประชาชน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร(สส.) หรือสมาชิกวุฒิสภา(สว.)อาจยื่นกระทู้ถามฝ่ายบริหารในสภาของตนสังกัดอยู่ได้ แต่ถ้าฝ่ายบริหาร ตำแหน่งใดๆ ตั้งแต่นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงใดหรือหลายๆ กระทรวงดำเนินการบริหารงานที่ฝ่ายนิติบัญญัติเห็นว่าผิดพลาดจนอันอาจก่อให้เกิดความเสียหาย ต่อประเทศ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถเข้าชื่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของสมาชิกทั้งหมดขอเปิด อภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีหรือเข้าชื่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของสมาชิกทั้งหมดขอเปิด อภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคล ซึ่งถ้าเสียงส่วนใหญ่ลงมติไม่ไว้วางใจให้นายกรัฐมนตรีหรือ รัฐมนตรีท่านใด จะทำให้รัฐบาลหรือรัฐมนตรีผู้นั้นพ้นสภาพจากตำแหน่งนั้นทันที

๒. ฝ่ายบริหาร นอกจากมีอำนาจในการบริหารราชการแผ่นดินแล้ว ยังมีอำนาจในการ ออกกฎหมายบางชนิดที่จำเป็นต้องใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินเช่น พระราชกำหนด พระราช กฤษฎีกา กฎกระทรวง เป็นต้น และยังมีอำนาจที่จะควบคุมฝ่ายนิติบัญญัติตามรัฐธรรมนูญได้ให้อำนาจ ออกเป็นพระราชกฤษฎีกายุบสภาคืนอำนาจให้แก่ประชาชนเพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่แก่ฝ่ายบริหารถ้า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่ารัฐบาลทำหน้าที่ถูกต้องแล้วประชาชนก็จะเลือกพรรคการเมืองที่เคยเป็น รัฐบาลนั้นเข้ามาเป็นผู้แทนของตนจำนวนมากพรรคการเมืองนั้นก็จะมีสิทธิจัดตั้งรัฐบาลใหม่ แต่ถ้า ประชาชนทั้งประเทศส่วนใหญ่เห็นว่ารัฐบาลเดิมทำหน้าที่บริหารไม่ถูกต้องประชาชนก็จะเลือกพรรค การเมืองที่เคยเป็นฝ่ายค้านเข้ามาเป็นผู้แทนของตนเป็นจำนวนมาก พรรคการเมืองที่เคยเป็นฝ่ายค้าน ก็มีสิทธิในการจัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศ

๓. ฝ่ายตุลาการ เป็นฝ่ายเดียวที่มีความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีต่างๆ แต่ก็ต้องพิจารณาพิพากษาตามตัวบทกฎหมายต่างๆ ที่ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารได้บัญญัติขึ้นใช้ในขณะนั้น^{๔๑}

กล่าวได้ว่า อำนาจอธิปไตยตามระบอบประชาธิปไตยจะมีลักษณะการแบ่งอำนาจให้มีสิทธิในการทำหน้าที่ต่อหรือเป็นความสัมพันธ์เชิงการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกันทำให้องค์กรภายในรัฐมีศักดิ์ศรีและเป็นไปตาม ไปตามกระบวนการขับเคลื่อนประเทศไปสู่การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยได้แก่ อำนาจบริหาร อำนาจตุลาการ และอำนาจนิติบัญญัติ

๒.๒.๔ พัฒนาการการปกครองระบอบประชาธิปไตย

การเมืองการปกครองเป็นพลวัตปรับเปลี่ยนไปตามสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปส่วนธรรมะนั้น เป็นเรื่องที่มีความมั่นคงถาวรไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา(อากาลิก) ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นถือกำเนิดขึ้นเป็นครั้งแรกในนครรัฐเอเธนส์สมัยกรีกโบราณ(ปัจจุบันคือประเทศกรีซ) เมื่อประมาณ ๒,๐๐๐ ปี มาแล้วความเข้าใจคำว่าประชาธิปไตยของชาวกรีกในสมัยโบราณมีความแตกต่างกับความเข้าใจคำว่าประชาธิปไตยของชาวยุโรปเมื่อประมาณ ๕๐๐ ปี ที่ผ่านมาและแตกต่างกับความเข้าใจคำว่า“ประชาธิปไตย”ในปัจจุบัน แสดงว่าความเข้าใจในคำว่า“ประชาธิปไตย”มีพัฒนาการมาตามลำดับ ดังนี้

ระยะแรก คำว่า“ประชาธิปไตย”ในสมัยนครรัฐเอเธนส์ของชาวกรีกโบราณเป็นเพียงหลักเกณฑ์ของการเคารพเสียงส่วนใหญ่(Majority Rule)กล่าวคือ ถ้ามีปัญหาใดเกิดขึ้นและไม่สามารถหาข้อยุติได้ให้ปฏิบัติตามเสียงข้างมากซึ่งออกเสียงโดยตรงไม่ต้องผ่านผู้แทนเวลานั้นยังไม่สนใจเรื่องสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค บุคคลบางประเภทเช่นผู้หญิงและทาสจึงยังไม่มีสิทธิออกเสียง

ระยะที่สอง คำว่า“ประชาธิปไตย”ไม่ใช่หลักเกณฑ์การเคารพเสียงข้างมากเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่จะต้องเคารพเสียงข้างน้อย(Minority Rights) คือจะต้องรับฟังเสียงข้างน้อยเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาด้วยนี้เป็นพัฒนาการอีกก้าวหนึ่ง

ระยะที่สาม คำว่า“ประชาธิปไตย”เป็นรูปแบบของการปกครองที่มุ่งจำกัดอำนาจของผู้ปกครองให้อยู่ภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดเช่น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษในปี ค.ศ. ๑๒๑๕ (พ.ศ. ๑๗๕๘) ซึ่งพระเจ้าจอห์นทรงลงนามตามข้อเรียกร้องของเหล่าขุนนางในเอกสารที่ชื่อว่าแม็กนาคาร์ตา(Magna Carta) โดยหลักการที่กำหนดในแม็กนาคาร์ตานี้เป็นการวางพื้นฐานของการปกครองที่กษัตริย์ทรงอยู่ภายใต้กฎหมายหลักการของการมีส่วนร่วมและความยินยอมพร้อมใจของขุนนางในการเก็บภาษีตลอดจนหลักสิทธิและเสรีภาพของการปกครองตนเองของเมืองและองค์กรศาสนา

^{๔๑}บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค, การปกครองระบอบประชาธิปไตย, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://www.maceducation.com/e-knowledge/2507005100/03.htm> [๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗].

ระยะที่สี่ เป็นช่วงเวลาที่มีความเข้าใจกันว่า คำว่า“ประชาธิปไตย”เป็นเรื่องของการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพโดยในช่วงปี ค.ศ. ๑๖๘๘ - ๑๖๘๙ ภายหลังการปฏิวัติในประเทศอังกฤษที่เรียกว่า“การปฏิวัติอันรุ่งโรจน์”(Glorious Revolution) มีเอกสารที่สำคัญเกิดขึ้นฉบับหนึ่งเรียกว่า “Bill of Rights”และเกิดหลักการใหม่ๆ ขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเช่น ในประเทศอังกฤษเรียกว่า“หลักนิติธรรม”(The Rule of Law) ในประเทศภาคพื้นยุโรปเรียกว่า“หลักนิติรัฐ”(Legal State) ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกาเรียกหลักนี้ว่า“Due Process of Law”ซึ่งหลักการที่กล่าวมานี้กลายเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของคำว่าประชาธิปไตย

ระยะที่ห้า คำว่า“ประชาธิปไตย”เป็นการปกครองตามหลัก“สิทธิมนุษยชน”(Human Rights) และ“หลักธรรมาภิบาล”(Good Governance) คือ เป็นการปกครองที่มีประสิทธิภาพและชอบด้วยกฎหมาย มีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบ มีส่วนร่วม มีการประเมินผลและความคุ้มค่า แม้แต่เรื่องของสิทธิเสรีภาพก็ขยายกว้างให้คลุมเรื่องอื่นๆ ด้วยเช่น ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ข้อสำคัญคือ เริ่มคิดถึงองค์กรและกลไกตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐเพิ่มขึ้นจากแค่อำนาจของสภาในการควบคุมการทำงานของรัฐบาล พัฒนาการของประชาธิปไตยในระยะนี้จะเกิดถ้อยคำใหม่ๆ เช่น ประชาธิปไตยแบบชี้นำ(Guided Democracy) ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน(Representative Democracy) หรือ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม(Participatory Democracy)

พัฒนาการของประชาธิปไตยมีความหมายเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัยของกาลเวลา แม้ว่าในปัจจุบันนี้คนส่วนใหญ่จะเข้าใจว่า“การปกครองระบอบประชาธิปไตย”คือ“การปกครองของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน”ตามคำกล่าวของอับราฮัม ลินคอล์น (ประธานาธิบดีคนที่ ๑๖ ของประเทศสหรัฐอเมริกา) หรือในบางส่วนก็มีความเข้าใจว่าประชาธิปไตยคือการเลือกตั้ง หรือ การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพหรือ การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ แต่คำว่าประชาธิปไตยหาใช่มีความหมายเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งดังที่กล่าวมา แต่คำว่าประชาธิปไตยนั้นคือ การรวมความหมายทั้งหมดดังที่กล่าวมาเพราะทุกอย่างล้วนเป็นพัฒนาการที่ได้มาด้วยชีวิตและน้ำตาในแต่ละยุคสมัยนอกจากนี้หลักการพื้นฐานอันเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยคือ การปกครองที่ปฏิบัติตามเสียงส่วนใหญ่แต่จะต้องเคารพต่อเสียงข้างน้อย (Majority Rule and Minority Rights) โดยมุ่งจำกัดอำนาจของผู้ปกครองให้อยู่ภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดและเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนการให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าแค่การเลือกตั้งตลอดจนเป็นการปกครองตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) และมีการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ^{๔๒}

^{๔๒} กองบรรณาธิการ สำนักกฎหมาย วุฒิสภา, “การสร้างพลเมืองกับการพัฒนาประชาธิปไตยไทย”, บทนำบทสัมภาษณ์ความเห็นทางวิชาการ, วารสารจุลนิต, เดือน พฤศจิกายน - ธันวาคม ๒๕๕๓, หน้า ๓-๕.

๒.๒.๔ หัวใจและกระบวนการของระบอบประชาธิปไตย

เนื่องจากในระบอบประชาธิปไตยนั้นถือว่าเป็นการปกครองของประชาชน บทบาททางการเมืองของประชาชนในฐานะที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยจึงเป็นหัวใจของระบบนี้ ดังนั้นการเข้ามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองของประชาชน จึงถือเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้นอาจเกิดขึ้นได้ในหลายลักษณะเช่น การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การพูดคุยเรื่องการเมือง การช่วยพรรคการเมืองในการรณรงค์หาเสียง การเข้าร่วมประชุมทางการเมือง การเป็นผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้งหรือ แม้แต่การเดินขบวนประท้วงหรือ สนับสนุนการดำเนินการของรัฐที่ยังผลให้ตนเองได้ประโยชน์หรือเสียประโยชน์

ลักษณะหรือรูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญยิ่งในประเทศประชาธิปไตยอาจแบ่งออกเป็น ๓ รูปแบบ คือ

๑. การเข้ามีส่วนร่วมในกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มผลประโยชน์ หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความต้องการมีผลประโยชน์ในลักษณะใดๆ เหมือนๆ กันรวมตัวกันโดยมีการจัดองค์การอย่างเป็นระบบกลุ่มผลประโยชน์นี้จะทำหน้าที่ในการรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มโดยการเรียกร้องให้รัฐบาลดำเนินการสนองต่อความต้องการของกลุ่มเช่น กรรมการรวมตัวกันจัดตั้งสหภาพแรงงานขึ้นและใช้สหภาพแรงงานเป็นฐานในการเรียกร้องให้รัฐบาลประกันค่าจ้างขั้นต่ำในอัตราที่กำหนดตัวอย่างของกลุ่มผลประโยชน์โดยทั่วไปมักรวมตัวกันเป็นองค์กรต่างๆ เช่น สโมสร สมาคม สหกรณ์ ชมรม กลุ่มอาชีพ ฯลฯ ทั้งนี้ย่อมแตกต่างกันในแต่ละประเทศซึ่งขึ้นอยู่กับระบบการเมืองการปกครองสภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจแต่ละกลุ่มผลประโยชน์ของทุกสังคมมักมีความคล้ายคลึงกันในเรื่องต่อไปนี้

๑) ความพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๒) ความมุ่งหมายที่จะเข้าถึงหน่วยงานที่กำหนดนโยบายของรัฐ

๓) การใช้โอกาสและวิธีการเท่าที่จะดำเนินการได้เพื่อทำให้บรรลุวัตถุประสงค์เช่น การเรียกร้องการบริการและสวัสดิการ การคัดค้านนโยบายบางอย่าง การเข้าไปแทรกแซงในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจสังคมและการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ที่มีความสำคัญทางการเมืองคือ ความสามารถในการรวบรวมประชาชนให้เป็นปึกแผ่นได้และเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลได้คำนึงถึงประโยชน์อันเป็นพลังที่ทำให้เกิดความสำนึกทางการเมืองและเสริมสร้างพัฒนาการทางการเมืองให้มีความก้าวหน้ามั่นคงในประเทศประชาธิปไตยนั้นรัฐจะให้เสรีภาพกับประชาชนในการจัดตั้งกลุ่ม สมาคม ประเทศประชาธิปไตยที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมยิ่งเจริญก้าวหน้ามาก กลุ่มองค์กรหรือ สมาคมที่เกิดจากการรวมตัวกันของประชาชนก็จะมากตามไปด้วยแต่ละกลุ่มต่างก็มีผลประโยชน์ที่เป็นตัวของตนเองและต่างก็จะพยายามเรียกร้องให้รัฐบาลสนองต่อความต้องการของกลุ่ม รัฐบาลในฐานะผู้ใช้

อำนาจบริหารจึงจำเป็นต้องรับฟังข้อเรียกร้องของประชาชนและจำเป็นต้องปรับปรุงกลไกทางการบริหารให้มีประสิทธิภาพพร้อมที่จะสนองตอบต่อข้อเรียกร้องได้อย่างเหมาะสม

๒. การเข้ามีส่วนร่วมในพรรคการเมือง พรรคการเมือง คือ กลุ่มบุคคลที่มีอุดมการณ์และนโยบายทางการเมืองสอดคล้องกันรวมตัวกันโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะเข้าไปมีบทบาททางการเมืองนำเอานโยบายไปปฏิบัติหรือเพื่อที่จะจัดตั้งรัฐบาล การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยการสมัครเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองใดๆ ที่เชื่อว่ามีแนวนโยบายตรงกับความต้องการของตนมากที่สุดการช่วยพรรคการเมืองในการรณรงค์หาเสียงหรือการโฆษณาประชาสัมพันธ์ตลอดจนการสมัครเข้ารับการเลือกตั้งโดยสังกัดพรรคการเมืองใดๆ นั้นถือได้ว่าเป็นพฤติกรรมที่จำเป็นยิ่งของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นระบบการปกครองของประชาชนและโดยประชาชน ถ้าพรรคการเมืองที่สังกัดไม่ทำตามนโยบายที่ประกาศไว้ สมาชิกก็อาจถอนตัวไปให้การสนับสนุนพรรคการเมืองอื่นที่ประชาชนให้ศรัทธา ถ้าพรรคการเมืองที่ประชาชนไม่ศรัทธาก็จะไม่อาจดำรงอยู่ต่อไปได้

๓. การเข้ามีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง การเลือกตั้ง หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนเลือกบุคคลหรือ กลุ่มบุคคลเพื่อเข้าไปเป็นตัวแทนรักษาผลประโยชน์ของประชาชน เมื่อยอมรับกันว่าประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศเป็นของประชาชน รูปธรรมของแนวคิดนี้อาจเห็นได้จากการที่ประชาชนใช้สิทธิของตนเลือกตัวแทนหรือ การผ่านทางกระบวนการเลือกตั้งสิทธิในการเลือกตั้งจึงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่บุคคลแต่ละคนจะพึงได้รับในระบอบประชาธิปไตย แต่ประเทศที่เปิดโอกาสให้ประชาชนไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งก็หาได้หมายความว่าประเทศนั้นจะเป็นประชาธิปไตย การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยนั้นจะต้องตั้งอยู่บนหลักการที่สำคัญ ๖ ประการ คือ

๑) หลักการเลือกตั้งโดยอิสระ จะต้องให้บุคคลผู้ใช้สิทธิมีโอกาสใช้ดุลยพินิจเลือกผู้สมัครใดๆ อย่างเต็มที่ไม่มีการกระทำในลักษณะของการข่มขู่บังคับจู่โจมหรือใช้อิทธิพลบีบบังคับให้บุคคลไปใช้สิทธิเลือกผู้สมัครคนใดคนหนึ่ง

๒) หลักการเลือกตั้งโดยลับ หมายความว่า ผู้ใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเท่านั้นที่จะรู้ว่าจะลงคะแนนให้ผู้สมัครคนใดหลักการนี้จะช่วยสนับสนุนหลักการแรกเป็นการเปิดโอกาสไม่ให้มีการข่มขู่บังคับในการเลือกตั้งเพราะจะไม่มีใครทราบนอกจากผู้ไปใช้สิทธิเอง แม้จะมีการข่มขู่บังคับเกิดขึ้นบ้างแต่ก็ไร้ผลทางการเมืองเพราะจะไม่อาจหาหลักฐานใดๆ มาพิสูจน์ได้ว่าผู้ที่ถูกข่มขู่ได้ลงคะแนนเสียงไปตามนั้นหรือไม่

๓) หลักการเลือกตั้งอย่างแท้จริง การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยนั้นจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งอย่างกว้างขวางเมื่อมีผู้สมัครมากก็เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีตัวเลือกที่หลากหลาย ผู้สมัครต่างก็มีแนวคิด มีนโยบาย ตลอดจนแนวทางในการบริหารราชการแผ่นดินที่เป็นของตนเองประชาชนก็จะมีโอกาสเลือกผู้แทนที่ตรงกับเจตนารมณ์ของตนมาก

ที่สุดเข้าไปเป็นปากเสียงแทนตนเองได้ นอกจากนี้การเลือกตั้งที่แท้จริงยังต้องคำนึงถึงความบริสุทธิ์ ยุติธรรมจะต้องไม่มีการโกงการเลือกตั้งเกิดขึ้นไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใดๆ ด้วย

๔) หลักการเลือกตั้งในระยะเวลาที่กำหนด หมายถึง วาระการดำรงตำแหน่งของผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งไปทำหน้าที่เป็นผู้แทนปวงชนนั้นจะต้องแน่นอนเช่น ๔ ปี ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจได้ตรวจสอบและประเมินการทำงานของผู้แทนของตนว่ามีผลงานมากน้อยเพียงไรสนองตอบต่อเจตนารมณ์ของพวกเขาได้มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้จะช่วยกระตุ้นให้ผู้แทนกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติหน้าที่โดยรับผิดชอบต่อประชาชนเจ้าของประเทศอย่างเต็มความสามารถ

๕) หลักความเสมอภาค หมายความว่า คะแนนเสียงของประชาชนที่ใช้สิทธิในการเลือกตั้งนั้นทุกคนจะมีค่าเท่ากับหนึ่งหรือ หนึ่งคนหนึ่งเสียงเท่ากันหมดไม่ว่าจะยากดีมีจนหรือมีตำแหน่งระดับใดจะไม่มีใครที่มีอภิสิทธิ์เหนือบุคคลอื่นๆ

๖) หลักการให้สิทธิทั่วถ้วน หมายความว่า การเลือกตั้งที่เป็นประชาธิปไตยนั้นจะต้องไม่มีการจำกัดเพศไม่ว่าเพศชายหรือหญิงต่างมีความเท่าเทียมกันในสิทธิทางการเมืองและรัฐประชาธิปไตยจะต้องอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้มีสิทธิสามารถไปใช้สิทธิของตนเองได้เช่น จัดให้มีหน่วยเลือกตั้งอย่างทั่วถึงทุกเขตมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้และเข้าใจถึง วัน เวลา หลักเกณฑ์และวิธีการในการเลือกตั้งในประเทศประชาธิปไตยบางประเทศยินยอมให้มีการลงคะแนนเสียงทางไปรษณีย์ได้ด้วย^{๔๓}

ตารางที่ ๒.๙ : หัวใจและกระบวนการของระบอบประชาธิปไตย

ลำดับที่	นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
๑	กองบรรณาธิการ สำนักกฎหมาย วุฒิสภา (๒๕๕๓, หน้า ๓-๕).	ลักษณะหรือรูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง อาจแบ่งออกเป็น ๓ รูปแบบ คือ ๑. การเข้ามีส่วนร่วมในกลุ่มผลประโยชน์ ๒. การเข้ามีส่วนร่วมในพรรคการเมือง ๓. การเข้ามีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง
๒	สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, (๒๕๕๗, หน้า ๘-๑๑).	ระบอบประชาธิปไตยนั้นจะต้องตั้งอยู่บนหลักการที่สำคัญ ๖ ประการ คือ ๑) หลักการเลือกตั้งโดยอิสระ ๒) หลักการเลือกตั้งโดยลับ ๓) หลักการเลือกตั้งอย่างแท้จริง ๔) หลักการเลือกตั้งในระยะเวลาที่กำหนด

^{๔๓} สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, ระบอบประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร : คณะกรรมการการเลือกตั้ง, ๒๕๕๗), หน้า ๘-๑๑. (เอกสารอัดสำเนา).

ลำดับที่	นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
		๕) หลักความเสมอภาค ๖) หลักการให้สิทธิทั่วถ้วน

๒.๒.๕ ข้อดีและข้อเสียของระบอบประชาธิปไตย

ระบอบการปกครองแต่ละรูปแบบย่อมมีข้อดีและข้อด้อยทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการเช่น ความรู้ความเข้าใจและระดับการศึกษาของคนในชาติรวมถึงภาวะเศรษฐกิจและสภาพสังคม วัฒนธรรม ตลอดจนปัญหาต่างๆ ภายในสังคมเช่น ความอดอยากความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา ลัทธิความเชื่อและอุดมการณ์ทางการเมืองเป็นมูลเหตุการณ์สำคัญ **ข้อดีของการปกครองแบบประชาธิปไตย** ได้แก่ ๑) ช่วยให้ประชาชนมีส่วนในการปกครองตนเองได้ ๒) ช่วยให้รัฐบาลที่เป็นตัวแทนของประชาชนสามารถสนองความต้องการของประชาชนส่วนรวมได้ ๓) ช่วยให้ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ๔) ช่วยให้บุคคลสามารถสำนึกในผลประโยชน์อันชอบธรรมของตนเองและส่วนรวม ๕) ช่วยให้บุคคลเป็นผู้ที่ยึดในหลักการที่ถูกต้องมีระเบียบวินัย ๖) ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในจริยธรรมและคุณธรรมที่จะใช้ ๗) มีชีวิตร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมเดียวกันด้วยดี ๘) ช่วยให้การปกครองมีเสถียรภาพมั่นคงเป็นที่ยอมรับของประชาคมโลก ๙) ช่วยให้ประเทศมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสงบสุข ๑๐) ช่วยพัฒนาประเทศให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ๑๑) ประชาชนกินดีอยู่ดี^{๔๔} และ **ข้อเสียของการปกครองแบบประชาธิปไตย** ได้แก่ ๑) แม้ว่าหลักการดี แต่การบรรลุเป้าหมายนั้นค่อนข้างยากทฤษฎีกับปฏิบัติอาจไม่สอดคล้องกัน ๒) รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนอาจจะอ่อนแอและไม่มีประสิทธิภาพ ๓) พรรคการเมืองที่มีอำนาจและอิทธิพลในการปกครองบางพรรคอาจจะผูกขาดอำนาจหรือทำไปเพื่อประโยชน์ตน ๔) อาจจะมีการปลุกกระตือรือร้นประชาชนในทางที่มิชอบ ๕) เป็นการปกครองที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก เช่น ค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งระดับต่างๆ ผู้แทนราษฎรอาจจะเห็นแก่ประโยชน์ของท้องถิ่นของตนมากกว่าของประเทศโดยส่วนรวม ๖) อาจมีการใช้เสียงข้างมากกีดกันการใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคล ๗) อาจมีการใช้กระบวนการทางประชาธิปไตยบางประการไปในทางที่มิชอบ ๘) อาจจะเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยแต่ภายนอกส่วนภายในเป็นการปกครองโดยคนเพียงบางกลุ่มบางพวก ๙) ขาดความเข้าใจในการใช้สิทธิและหน้าที่ ๑๐) อำนาจและอิทธิพลของระบบราชการที่มีมากขึ้นอาจจะลดทอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน

ประชาธิปไตยเป็นระบบการปกครองที่ให้ความสำคัญกับเรื่องการยอมรับสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยอมรับในเรื่องสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมปกครองชุมชน

^{๔๔}WordPress.com, ข้อดี ข้อเสียของการปกครองแต่ละรูปแบบ, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://jiab007.wordpress.com/2011/11/06/ข้อดี-ข้อเสียของการปกครอง> [๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗].

หรือสังคมที่ปัจเจกบุคคลอาศัยอยู่เช่น สิทธิในการกำหนดอนาคตของชุมชนหรือของสังคม สิทธิในการกำหนดตัวผู้ปกครอง สิทธิในการควบคุมการดำเนินงานของผู้ปกครองและสิทธิในการถอดถอนผู้ปกครองออกจากตำแหน่งกล่าวอย่างสั้นประชาธิปไตย ก็คือ การปกครองตนเองหรือการกำหนดอนาคตของสังคมด้วยตนเอง(Self Regulation)^{๔๕} นอกจากนี้ การปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดอย่างการปกครองของประชาธิปไตยของอริสตอเติลไว้อย่างน่าสนใจ ๔ ประการ ได้แก่

ประการที่ ๑ ประชาธิปไตย(Democracy) หรือรูปแบบการปกครองที่อำนาจอยู่ในมือของคนส่วนใหญ่ที่นอกเหนือไปจาก"โพลีตี"เป็นประชาธิปไตยแบบอ่อนๆ หรือในภาษาอังกฤษว่า "Doderate Democracy"การคัดสรรคนเข้าไปทำงานการเมืองยังมีเกณฑ์เรื่องทรัพย์สินอยู่บ้าง ในประชาธิปไตยแบบนี้ อริสตอเติล ชี้ว่า เกิดขึ้นในสังคมที่ประชาชนพลเมืองส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ชาวไร่ชาวนามักจะไม่ค่อยมีเวลามากพอที่จะใช้ไปกับเรื่องราวสาธารณะคนพวกนี้มักจะพอใจที่จะให้บรรดาผู้ที่ได้รับเลือกเป็นเจ้าหน้าที่บ้านเมืองไปตัดสินใจเรื่องราวดังกล่าวต่างๆ หลายๆ เรื่องแทนพวกเขาซึ่งคนที่ได้รับเลือกเหล่านี้มักจะมาจากชนชั้นสูงการปกครองแบบนี้ดำเนินไปตามข้อกำหนดกฎหมายที่บัญญัติขึ้น

ประการที่ ๒ เหมือนกับประชาธิปไตยเกษตรกรรมที่กล่าวไปแต่ต่างกันตรงที่ไม่มีเกณฑ์เรื่องทรัพย์สินสำหรับผู้ที่เข้าไปทำหน้าที่สาธารณะสิทธิในการเข้าไปทำงานบ้านงานเมืองเปิดให้กับคนทุกคนที่เป็นพลเมืองนั่นคือ คนที่มีพ่อแม่เป็นคนในรัฐนั้นอย่างไรก็ตามจากการที่ไม่มีเงินค่าตำแหน่งสำหรับผู้ที่เข้าไปทำงานสาธารณะประชาชนพลเมืองจำนวนมากจึงไม่ค่อยจะสนใจไปเสียเวลากับงานบ้านงานเมืองนี้กันเท่าไรนักอย่างไรก็ตาม การปกครองก็ดำเนินไปตามบทบัญญัติของกฎหมายที่วางไว้

ประการที่ ๓ ประชาธิปไตยแบบนี้ไม่ได้กำหนดเกณฑ์ของความเป็นพลเมืองไว้เคร่งครัดอย่างสองแบบที่ผ่านมาสถานะความเป็นพลเมืองในประชาธิปไตยแบบที่สามนี้ อาจจะขยายรวมไปถึงบรรดาเสรีชนอื่นๆ อันได้แก่ คนต่างด้าวหรือ บุตรของทาสที่ได้รับอิสระแล้วเป็นต้น ซึ่งคนพวกนี้จะไม่มีความได้สถานะพลเมืองในประชาธิปไตยสองแบบแรกที่กล่าวไปเลย อริสตอเติลยังชี้ให้เห็นอีกด้วยว่า องค์ประกอบทางสังคมของพลเมืองทั้งหมดในประชาธิปไตยแบบนี้ มีลักษณะของความเป็นชนบทน้อย แต่มีความเป็นเมือง (urban) มากกว่า

ประการที่ ๔ หรือที่เรียกว่า"ประชาธิปไตยแบบสุดโต่ง"ประชาธิปไตยแบบนี้ไม่มีข้อจำกัดหรือเกณฑ์ต่างๆ สำหรับความเป็นพลเมืองหรือการมีสิทธิเข้าไปทำหน้าที่สาธารณะขณะเดียวกัน ก็ยังมีการให้เงินค่าชดเชยสำหรับผู้ที่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอีกด้วยซึ่งผลที่ตามมาก็คือ ทำให้การ

^{๔๕}พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, สังคมวิทยาการเมือง, (ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๕), หน้า

ปกครองและการบริหารงานสาธารณะเป็นไปตามกฎหรือข้อกำหนดที่มาจากประชาชนในทุกๆ เรื่อง โดยไม่มีข้อจำกัดทางกฎหมายใดๆ มาตีกรอบการตัดสินใจของประชาชนขณะเดียวกัน กิจกรรมงานเมืองทั้งหลายก็ถูกกำหนดให้เป็นไปในทิศทางที่เป็นผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่(ซึ่งเป็นคนจน) ทั้งสิ้น^{๔๖}

“ลัทธิประชาธิปไตย แม้จะไม่ใช่ระบอบการปกครองที่ดีที่สุดในอดีตแต่ในแง่ของการปฏิบัติหรือในแง่ของความเป็นไปได้มักจะถือกันว่าเป็นระบบการปกครองที่เหมาะสมที่สุด”^{๔๗} ในสภาพการณ์ปัจจุบันของโลกโดยมีหลักการที่สำคัญดังนี้

- ๑) อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนหรือของมหาชน
- ๒) ประชาธิปไตยเปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้งผู้นำโดยเสรี
- ๓) ประชาธิปไตยเน้นการมีผู้นำที่มีความรับผิดชอบ
- ๔) ประชาธิปไตยมุ่งให้มีระบบกฎหมายที่ประกันความเสมอภาคของประชาชน
- ๕) ประชาธิปไตยยอมรับการมีพรรคการเมืองมากกว่าหนึ่งพรรคขึ้นไป
- ๖) ประชาธิปไตยส่งเสริมการมีความหลากหลายในชีวิตประจำวัน
- ๗) ประชาธิปไตยไม่มีการกีดกันกลุ่มสำคัญๆออกจากการมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ
- ๘) การมีทัศนคติแบบประชาธิปไตย
- ๙) ประชาชนมีความสำนึกในหน้าที่แห่งการเป็นพลเมืองดี
- ๑๐) เป็นความเชื่อมั่นในความดีของมนุษย์

จะเห็นได้ว่า ระบอบการปกครองทั้งหลายที่อยู่ในโลกปัจจุบันส่วนใหญ่จะมาจากแนวคิดของคนยุคก่อนและอริสโตเติลได้กล่าวว่า ระบบการปกครองแบบราชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ดีที่สุดซึ่งประเทศไทยในอดีตก็ใช้ระบอบมานับพันปีและเกิดการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง พ.ศ.๒๔๗๕ มาเป็นแบบประชาธิปไตยซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองที่เลวร้ายที่สุดและปัจจุบันยังคงเป็นประชาธิปไตยที่ไม่สมบูรณ์มากนักก็ตาม นักวิชาการจึงเสนอทางออกร่วมกันว่าประเทศไทยยังคงต้องปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยต่อไป เพราะถือว่าการปกครองที่ทั่วโลกยอมรับว่าเป็นการปกครองที่แม้มิใช่การปกครองที่ดีที่สุดแต่ก็เป็นการปกครองที่เลวร้ายที่สุดแต่การปกครองด้วยระบบประชาธิปไตยสถานเดียวยังไม่เพียงพอควรที่จะมีหลักการปกครองอื่นมาผสมผสานบ้าง บ้างก็เรียก ธรรมนูญก็มี ธรรมนูญบาลก็มีหรือ ในภาคราชการไทยเรียกเวลานี้ว่าหลักการ บริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ตรงกับที่โลกตะวันตกใช้คำว่า"Good Governance"นั่นเองซึ่งเมื่อจะดูความหมายที่นักวิชาการพูด

^{๔๖} แพทย์ พิจิตร, ข้อคิดจากอริสโตเติลกับรูปแบบการปกครองในปัจจุบัน, มติชนรายสัปดาห์, วันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๕๐, ปีที่ ๒๗, ฉบับที่ ๑๓๙๓, หน้า ๓๘.

^{๔๗} ลัทธิกาล ศรีวระมย์ และ สุชัย ทองแก้วกุล, หลักรัฐศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๔๘), หน้า ๑๙-๒๔.

ถึงกันแล้วให้สรุป ก็คือ การปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยที่ต้องคำนึงถึงความถูกต้องความชอบธรรมความเป็นธรรมและความดีงามเป็นส่วนสำคัญในการปกครองด้วย^{๔๘}

ตารางที่ ๒.๑๐ : ข้อดี และข้อเสียของระบอบประชาธิปไตย

ลำดับที่	นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
๑	WordPress.com, [ออนไลน์],	ข้อดีของการปกครองแบบประชาธิปไตย ๑) ช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองได้ ๒) ช่วยให้รัฐบาลที่เป็นตัวแทนของประชาชน ๓) ช่วยให้ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค ๔) ช่วยให้บุคคลสามารถสำนึกในผลประโยชน์ ๕) ช่วยให้บุคคลเป็นผู้ที่ยึดในหลักการที่ถูกต้อง ๖) ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในจริยธรรมและคุณธรรมที่จะใช้ ๗) ชีวิตร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมเดียวกันด้วยดี ๘) ช่วยให้การปกครองมีเสถียรภาพมั่นคง ๙) ช่วยให้ประเทศมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสงบสุข ๑๐) ช่วยพัฒนาประเทศให้เกิดความเจริญก้าวหน้า ๑๑) ประชาชนกินดีอยู่ดี
๒	พรอัมรินทร์ พรหมเกิด, ๒๕๔๕), หน้า ๙๘.	๑) มีหลักการดี แต่การบรรลุเป้าหมายนั้นค่อนข้างยาก ๒) การเลือกตั้งของประชาชนอาจจะอ่อนแอและไม่มีประสิทธิภาพ ๓) พรรคการเมืองที่มีอำนาจและอิทธิพล ๔) อาจจะมีการปลุกกระตือรือร้นประชาชนในทางที่มิชอบ ๕) เป็นการปกครองที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ๖) อาจมีการใช้เสียงข้างมากกีดกันการใช้สิทธิเสรีภาพของบุคคล ๗) อาจมีการใช้กระบวนการทางประชาธิปไตยบางประการไปในทางที่มิชอบ

^{๔๘} สุรพล สุยะพรหม, 'ความคิดทางการเมือง:ประชาธิปไตย ตามแนวคิดพระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตโต)', [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=266&articlegroup_id=79 [๑๑ กรกฎาคม ๕๗].

ลำดับที่	นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
		๘) อาจจะเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยแต่ภายนอก ส่วนภายในเป็นการปกครองโดยคนเพียงบางกลุ่มบางพวก ๙) ขาดความเข้าใจในการใช้สิทธิและหน้าที่ ๑๐) อำนาจและอิทธิพลของระบบราชการที่มีมากขึ้น อาจจะทำให้สิทธิเสรีภาพของประชาชน
๓	แพทย์ พิจิตร, (๒๕๕๐, หน้า ๓๘).	อริสโตเติลไว้อย่างน่าสนใจ ๔ ประการได้แก่ ประการที่ ๑ ประชาธิปไตย (Democracy) ประการที่ ๒ เหมือนกับประชาธิปไตยเกษตรกรรม ประการที่ ๓ ประชาธิปไตยแบบนี้ไม่ได้กำหนดเกณฑ์ ประการที่ ๔ หรือที่เรียกว่า "ประชาธิปไตยแบบสุดโต่ง"
๔	ลัทธิกาล ศรีวระมย์ และ สุขชัย ทองแก้วกุล, (๒๕๓๘, หน้า ๑๙-๒๔).	“ลัทธิประชาธิปไตย แม้จะไม่ใช่ระบอบการปกครองที่ดีที่สุด ในอุดมคติแต่ในแง่ของการปฏิบัติ หรือในแง่ของความเป็นไปได้ มักจะถือกันว่าเป็นระบบการปกครองที่เหมาะสมที่สุด
๕	สุรพล สุธะพรหม, [ออนไลน์],	นักวิชาการจึงเสนอทางออกร่วมกันว่าประเทศไทยยังคงต้องปกครอง ด้วยระบอบประชาธิปไตยต่อไป เพราะถือว่า เป็นการปกครองที่ทั่วโลกยอมรับว่าเป็นการปกครองที่แม้มิใช่การปกครองที่ดีที่สุด แต่ก็เป็นการปกครองที่เลวร้ายที่สุด แต่การปกครองด้วยระบบประชาธิปไตยสถานเดียวยังไม่เพียงพอ ควรที่จะมีหลักการปกครองอันมาผสมผสานบ้างก็เรียกธรรมรัฐก็มี ธรรมาภิบาลก็มี

๒.๒.๖ วัฒนธรรมประชาธิปไตย

วัฒนธรรมประชาธิปไตย คือ วิธีการดำเนินชีวิตซึ่งรวมทั้งความรู้สึกนึกคิดค่านิยมของคนในสังคมที่เอื้ออำนวยต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในสังคมต้องมีลักษณะต่างๆ ดังนี้

๑) มีความรู้สึกนึกคิดและค่านิยมในเรื่องที่เกี่ยวกับการเคารพในศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกันของคน

๒) ต้องมีส่วนร่วมโดยมีความตั้งใจที่จะมีส่วนร่วมเองตามความต้องการโดยไม่มีการจัดตั้งหรือชักจูง

๓) ต้องมีความรักและห่วงใยในเสรีภาพและมีระเบียบของสังคมเป็นตัวกำกับต้องมี ความสมดุลกันระหว่างเสรีภาพและระเบียบเสรีภาพจะเป็นตัวหลักระเบียบจะเข้ามาเป็นจุดๆ

๔) คนในสังคมต้องมีความอดกลั้นในความแตกต่างโดยเฉพาะด้านความคิดต้องยอมรับ ความคิดที่มีความแตกต่างกันของแต่ละบุคคล

วัฒนธรรมประชาธิปไตยจึงมีความหมายและความสำคัญไม่ใช่ว่าเฉพาะระบบการเมือง การปกครองเท่านั้นแต่ความหมายและความสำคัญจะต้องหยั่งรากลึกลงไปถึงระเบียบแบบแผนในการ ดำเนินชีวิตของประชาชนในทุกๆระดับตั้งแต่ฐานรากของชุมชนไปจนถึงระดับชาติ ซึ่งจะเป็นวิถีชีวิต และหล่อหลอมให้เกิดสังคมประชาธิปไตยขึ้นตามอุดมคติ^{๔๙} และแกเบรียล อัลมอนด์ (Gabriel A. Almond) และซิดนีย์ เวอร์บา (Sidney Verba) ได้จำแนกประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองเป็น ๓ ประเภท^{๕๐} คือ

๑) วัฒนธรรมการเมืองแบบท้องถิ่น (Parochial Political Culture) หมายถึง วัฒนธรรม การเมืองของบุคคลที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองไม่รับรู้การปฏิบัติงานขององค์กรทาง การเมืองและไม่คิดว่าตนจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองวัฒนธรรมทางการเมืองเช่น นี้แสดงว่า ประชาชนมีความสำนึกทางการเมืองต่ำและขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองมักปรากฏในสังคมที่ล้า หลังหรือสังคมแบบจารีตประเพณีดั้งเดิม เช่น สังคมเผ่าในแอฟริกาที่มีลักษณะการปกครองที่เรียบง่าย เป็นต้น

๒) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subjective Political Culture) หมายถึง วัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลที่ยอมรับในอำนาจของรัฐบาลมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง และระบบการเมืองโดยทั่วไปแต่ไม่สนใจที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ว่าในระดับใดมักปรากฏใน สังคมที่มีการพัฒนาก้าวหน้ากว่าสังคมในแบบแรก

๓) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant political Culture) หมายถึง วัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลที่สนใจการเมืองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมืองในทุก ๆ ด้านมีจิตสำนึกทางการเมืองสูงโดยมีความรู้สึกผูกพันต่อระบบการเมืองมีความสนใจและ กระตือรือร้นที่จะเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยอย่างน้อยเข้าไปใช้สิทธิเลือกตั้งมัก ปรากฏในสังคมที่มีระดับพัฒนาการทางการเมืองสูง

สำหรับวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่พึงประสงค์สำหรับสังคมไทยนั้นประกอบด้วยหลัก ๔ ประการที่สำคัญ คือ

^{๔๙}สถาบันพระปกเกล้า, แผนพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, ๒๕๔๔), หน้า ๓๓.

^{๕๐}Gabriel A. Almond และ Sidney Verba, อ้างใน สถาบันพระปกเกล้า, แผนพัฒนาวัฒนธรรม ประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐.

๑) **เกณฑ์คุณค่าของสังคมประชาธิปไตย** ที่คนในสังคมจะต้องตกลงร่วมกันเข้าใจร่วมกัน และยอมรับร่วมกันถึงคุณค่าในการแสดงออกถึงการมีประชาธิปไตยเกณฑ์คุณค่าที่ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าเหมาะสมสำหรับสังคมไทยคือ “การมีอิสระภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพรวมทั้งความสุจริตถูกต้องและความรับผิดชอบ”

๒) **พฤติกรรมประชาธิปไตยของประชาชน** ที่สังคมต้องการให้ประชาชนประพฤติปฏิบัติ และแสดงออกในการดำเนินชีวิตมีหลากหลายและที่สำคัญคือ “ความรู้สึกรักใคร่และคำนิยมในความมีศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกันของคนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครองความรักและห่วงใยในเสรีภาพและความอดกลั้นในความแตกต่างโดยเฉพาะด้านความคิด”

๓) **พฤติกรรมขององค์กรหรือสถาบันสังคม** ที่อยู่แวดล้อมและปะทะสังสรรค์กับคนในสังคมที่สำคัญอันได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการเมือง สื่อมวลชน สถาบันภาคธุรกิจเอกชน สถาบันองค์กรเอกชน สถาบันชุมชนและผู้นำท้องถิ่น สถาบันการเมืองและสถาบันต่างๆ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน “จะต้องมีพฤติกรรมที่ต้องเสริมสร้างวิถีทางแห่งประชาธิปไตยตามบทบาทภารกิจของแต่ละสถาบันและเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมซึ่งจะก่อให้เกิดบรรยากาศประชาธิปไตยผสมผสานไปกับการเรียนรู้และพัฒนาวัฒนธรรมประชาธิปไตยขึ้นในสังคมไทย”

๔) **การมีกรอบกฎหมาย** กติกาของสังคมที่มีความสมดุลระหว่างอำนาจของรัฐและประชาชนโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดตัวบทกฎหมายและกติกาของสังคมต่างๆ เป็นกติกาความสัมพันธ์ที่เป็นที่ยอมรับของรัฐและประชาชนในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในสังคมอย่างสันติ

จากการที่ศึกษาวิเคราะห์หลักประชาธิปไตยตามทัศนะต่างๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว จึงสรุปได้ว่าหลักการประชาธิปไตยที่สำคัญควรประกอบด้วยหลักการต่อไปนี้

๑) **หลักเสรีภาพ** หมายถึง สิทธิตามธรรมชาติที่ติดตัวมาพร้อมกับการเป็นมนุษย์ ทั้งขั้นการคิด การพูด การทำ โดยอยู่ภายในขอบเขตแห่งระเบียบและความเรียบร้อยของสังคม

๒) **หลักความเสมอภาค** คือถือว่ามนุษย์มีความเท่าเทียมกันในทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคมแม้จะต่างเพศ ผิวพรรณ ศาสนา อุดมการณ์ทางการเมือง

๓) **หลักการยัดเสียงข้างมาก** ทั้งนี้ต้องไม่นำเสียงข้างมากไปใช้ในทางเอารัดเอาเปรียบ กดขี่หรือละเมิดสิทธิของคนส่วนน้อย

๔) **หลักเหตุผล** หมายถึง การมีความเชื่อในเหตุผลให้มีความสำคัญแก่กระบวนการหรือวิธีการค้นหาคำตอบที่ถูกต้องหรือเหมาะสมซึ่งเป็นหลักเชิงวิทยาศาสตร์

๕) หลักการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่รัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศโดยผ่านกลไกหรือการใช้สิทธิในการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ

๖) หลักภราดรภาพ หมายถึง การที่มนุษย์ปฏิบัติต่อกันด้วยความเห็นอกเห็นใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่เอารัดเอาเปรียบและมีความรักใคร่กันฉันท์พี่น้องโดยไม่แบ่งเชื้อชาติ เพศ ศิพพรรณหรือลัทธิความเชื่อ

ตารางที่ ๒.๑๑ : แสดงวัฒนธรรมประชาธิปไตย

ลำดับที่	นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
๑	สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๔), หน้า ๓๓.	๑) มีความรู้สึกนึกคิดและค่านิยม ๒) ต้องมีส่วนร่วม ๓) ต้องมีความรักและหวงแหนในเสรีภาพ ๔) คนในสังคมต้องมีความอดกลั้นในความแตกต่าง
๒	Gabriel A. Almond และ Sidney Verba, อ้างใน สถาบัน พระปกเกล้า, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐.	๑) วัฒนธรรมการเมืองแบบท้องถิ่น (Parochial Political Culture) ๒) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subjective Political Culture) ๓) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant political Culture)

๒.๒.๗ สรุปแนวทางการสร้างประชาธิปไตยที่เหมาะสมต่อสังคมไทย

พัฒนาการในรูปแบบของประชาธิปไตยผ่านไป ๘๐ ปี แต่สังคมไทยมีพัฒนาความเป็นเสรีภาพยังไม่ถึงครึ่งของระบอบประชาธิปไตยจริงซึ่งจะต้องยังคงรออีกไม่ต่ำกว่า ๑๖๐ ปี ที่ประเทศไทยจะหลุดพ้นจากระบอบศักดินา แม้ว่าจะมีการเรียกร้องความเป็นประชาธิปไตยมากเท่าใดก็ดูเหมือนดำนํ้าพริกละลายแม่น้ำเพราะระบบดังกล่าวถูกบล็อกไว้ในเชิงการบริหารและอำนาจทางการเมืองการทหารไว้เบ็ดเสร็จที่สำคัญคนไทยกำลังแสวงหาความเป็นโลกใหม่ที่ไม่ใช่โลกเดิมแต่ในขณะเดียวกันฝ่ายโลกเก่าไม่พยายามเปลี่ยนวิธีคิดในของตนเองเมื่อโลกทั้งสองมาปะทะเจอกันเมื่อทั้งเลือดเนื้อและแนวคิดมันคนละแบบเดียวกันก็นำไปสู่การปฏิบัติที่ผิดกันต่างคนก็ต่างทำตามความเชื่อของตนเองแม้ว่าสิ่งที่กำลังกระทำอยู่นั้นหาใช่เป็นสิ่งที่ถูกต้องไม่

การปฏิวัติ การรัฐประหาร การโค่นล้มอำนาจทางการเมือง การคอร์รัปชัน การขัดคัดทางการเมือง การใช้อำนาจข่มเหง การฆ่าประชาชน การเปลี่ยนแปลงอำนาจทางการเมืองบ่อยๆ ความรู้ความเข้าใจมีน้อยในระบอบประชาธิปไตยของคนไทยการแบ่งชนชั้นทางสังคมอยู่ที่เงินตราและอำนาจทางการเมืองและอำนาจทางอาวุธ สิ่งเหล่านี้ล้วนบ่งบอกถึงความเป็นศักดินาในเมืองไทยแทบ

ทั้งสิ้น เป็นการบันทึกทัศนคติภาพในการก่อเกิดความเป็นประชาธิปไตยในประเทศไทย ฉะนั้น ถึงเวลาแล้วหรือยังที่เราคนไทยทั้งหลายจะมองคนเป็นคน มองมนุษย์เป็นมนุษย์ เสียที่เราต่างเกิดมาเหมือนกันมีชีวิตเลือดเนื้อเหมือนกันไม่ชอบความทุกข์แสวงหาความสุขด้วยกันทั้งสิ้น ไพร่ อำมาตย์ ทาสและผู้ดีล้วนก็เป็นคนที่เกิดการสิ่งเหล่านี้แล้วเผลอจึงต้องกลั่นแกล้ง กดขี่ข่มเหง รังแก ทำร้ายฆ่ากันเพื่อประโยชน์อันใดหรือ หรือเพื่ออำนาจที่ได้มาจากเลือดเนื้อของประชาชนถ้าเหตุการณ์ร้ายๆ ที่เกิดในรอบ ๘๐ ปีที่ผ่านมาสามารถนำมาเป็นบทเรียนที่ล้ำค่าได้เราจะพบกับแสงสว่างได้ในอนาคตอันสั้น ดังนั้น ผู้เขียนบทความจึงอยากเสนอมุมมองตามแบบอย่างตามแนวคิดต่างๆ ที่กล่าวในการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประชาธิปไตยต่อไป

๑) สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเชื่อที่หลากหลายทั้งความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ การบนบานสาธยายกล่าว การเชื่ออำนาจที่มีอยู่เหนือตน การเชื่อเรื่องผีสงเทวดาต่างๆ ความเชื่อเหล่านั้นสามารถจะปรับเปลี่ยนได้แต่จะต้องอาศัยกระบวนการให้การศึกษาเป็นต้น การศึกษาระบบของการปกครองแบบประชาธิปไตยก็เช่นเดียวกัน เป็นระบบของความเชื่อว่าอำนาจอธิปไตยของชาติอยู่มือของประชาชนไม่ใช่อยู่มือของคนมีเงินหรือคนร่ำรวย ประชาชนเป็นเจ้าของประเทศที่กล่าวดังนั้น เพราะเหตุผลที่ว่าประชาชนใช้เวลาในสิทธิของตนเพียงไม่กี่วินาทีแต่สุดท้ายจะมอบสิทธินั้นให้กับตัวแทนในจังหวัดของตน ซึ่งแน่นอนว่าในอดีตนักการเมืองส่วนใหญ่จะใช้เงินเป็นใบเบิกทางที่จะเข้าไปแสวงหาอำนาจและเงินตราในระบบราชการที่เอื้อต่อการคอร์รัปชัน จึงตั้งคำถามว่าทำไม เงินจึงเป็นเจ้าของประเทศในยุคอดีตแม้ในปัจจุบันก็ยังมีความท้าทายอยู่ ฉะนั้น การให้การศึกษาแก่ประชาชนให้มีวุฒิภาวะทางความคิดและความเชื่อวาระระบบประชาธิปไตยเป็นระบบที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของตนเองซึ่งไม่เหมือนในอดีตและสามารถสร้างความสงบสุขให้แก่ประชาชนได้รวมทั้งระบบการศึกษาของไทยจะต้องเริ่มต้นตั้งแต่หลักสูตรที่ระบุไว้ในชั้นประถมศึกษา

๒) วิฤติการณ์ในปัจจุบันเกิดจากความความเชื่อในตัวบุคคลเป็นสิ่งที่เกิดจากความศรัทธาอาจจะมีปัจจัยหลายประการ หนึ่งในนั้นก็คือผลประโยชน์และความเห็นแก่ตัวของตนเองและพวกพ้องทำให้เกิดความขัดแย้งทางระบบขององค์กรทางการเมืองที่ดูเหมือนว่า ระบบต่างๆ จะดำเนินการต่อไปไม่และขาดความเชื่อถือจากประชาชนอย่างน้อยที่สุด ตัวแทนของประชาชนไม่ได้มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนเกิดปัญหาพิจารณาไตร่ตรองทางด้านเหตุและความคิดที่ดีต่อกัน รวมทั้งการบริหารงานของรัฐบาลบางยุคก็ใช้อำนาจที่เกินขอบเขตของระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น หากจะใช้ระบอบในการสร้างความเชื่อในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยจะต้องทำลายความเห็นผิดโดยเฉพาะนโยบายของรัฐบาลจะต้องเอาจริงเอาจังกับความเห็นที่มั่นคงเกินขอบเขตของประชาธิปไตยซึ่งไม่ใช่ชนะการเลือกแล้วจะทำอะไรก็ได้โดยที่ไม่ได้สนใจประเทศและระบบการบริการจัดการ หรือการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล

๓) ประเทศไทยถือว่ามีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติควรที่ให้ศาสนาเป็นตัวขับเคลื่อนได้อีกทางหนึ่ง ถึงแม้ว่าพระสงฆ์บางส่วนที่มีความเห็นต่างแต่ก็ยังมีพระสงฆ์อีกจำนวนไม่น้อยที่เป็นกลางไม่ว่าจะให้พระสงฆ์ลงมาเล่นการเมืองแต่ให้พระสงฆ์ดำเนินตามกรอบของบทบาทหน้าที่โดยการรื้อฟื้นวิชาพลเมืองที่ดีกับวิชาศีลธรรมให้กับนักเรียนนักศึกษาตลอดจนประชาชนทั่วไป เพราะมองเห็นว่าการปรับหลักสูตรการเรียนการสอนของกรมวิชาการและกระทรวงศึกษาธิการยังมีประโยชน์แอบแฝงและรับแนวความคิดจากโลกตะวันตกมากเกินไปจึงทำให้ละเลยวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชาวบ้านการนำหลักธรรมต่างๆไปสู่ประชาชนให้มากขึ้น

๔) การเอาจริยทางกฎหมายเพราะระบบยุติธรรมเป็นหนึ่งในอำนาจที่จะทำให้เกิดการควบคุมสังคมนี้ไว้อย่างสงบเรียบร้อยหากว่าผู้ดูแลกฎหมายพยายามรักษากฎหมายอย่างเข้มแข็งเหมือนอย่างใน มาเลเซีย สิงคโปร์ หรือประเทศแถบตะวันตกก็เชื่อแน่ว่าสังคมจะเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น เพราะทุกคนก็พยายามใช้สิทธิของตนอย่างเต็มที่และไม่ละเมิดสิทธิของใคร

๕) รูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยมีพรรคการเมืองต่างๆ ที่ทำหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของประชาชน นโยบายที่ออกมาจากพรรคการเมืองส่วนใหญ่ไม่ได้มาจากประชาชนโดยตรง เพียงแต่วิเคราะห์ไปตามกระแสของสังคมว่า ชาวบ้านชอบไม่ชอบอะไร แล้วสร้างสิ่งที่ชาวบ้านจนๆ ชอบจนได้รับการเลือกตั้ง นโยบายแบบนี้เรียกว่า นโยบายแบบเอาใจชาวบ้านซึ่งไม่แตกต่างกับโฆษณาชวนใจที่พยายามชักชวนให้ชาวบ้านได้ทำบุญ ดังนั้น การสร้างนโยบายของพรรคการเมืองน่าจะมีพิจารณาจากประชาชนโดยไม่ใช้ให้ประชาชนเลือกกว่าของใครดีกว่า ของพรรคไหนให้มากกว่า

กล่าวได้ว่า แนวความคิดการปกครองระบอบประชาธิปไตยเกิดมาจากปัญหาต่างๆในการบริหารของระบบผู้ปกครองในรัฐนั้น ซึ่งการปกครองดังกล่าวอาจจะเป็นการปกครองแบบคนส่วนมากคนส่วนน้อยหรือการปกครองโดยบุคคลเดียวก็ตาม เป็นไปได้ว่า ระบอบการปกครองที่เกิดขึ้นอาจจะไม่เหมาะสมกับอีกเวลาหนึ่ง ดังจะเห็นจากการเปลี่ยนแปลงของระบอบการปกครองของประเทศต่างๆ ไปสู่ประชาธิปไตยมากขึ้น ซึ่งในปัจจุบันเราจะเห็นว่าระบอบการปกครองจะมีอยู่ ๓ รูปแบบใหญ่ คือ การปกครองแบบประชาธิปไตย การปกครองแบบเผด็จการ และการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ ทั้ง ๓ รูปแบบที่กล่าวแต่ละรูปแบบแต่ละประเทศก็แตกต่างกันไป อย่างเช่น ในสหรัฐอเมริกากับประเทศไทยที่มีการปกครองประชาธิปไตยเช่นเดียวกันแต่พื้นฐานของสหรัฐอเมริกามีมากกว่าของประเทศไทยทำให้สหรัฐอเมริกาจะต้องสร้างเขตการปกครองแบบใหม่นั้นก็คือ รัฐ ที่มีการบริหารจัดการแบบเบ็ดเสร็จเช่นเดียวกันกับรัฐบาล

การสร้างประชาธิปไตยอาจจะให้เป็นวัฒนธรรมการปกครองก็เป็นอีกประเด็นที่ไม่ควรมองข้ามเพราะประชาธิปไตยเป็นระบบการปกครองที่เลวน้อยที่สุด หลายท่านอาจจะถามว่า ทำไมไม่เลือกกระบบการปกครองที่ดีที่สุดมาใช้ในประเทศไทย ตอบได้ว่า การนำระบอบการปกครองแบบ

ราชาธิปไตยกลับมาใช้นั้นอาจจะต้องทบทวนด้วยบริบทของต่างประเทศอย่างอเมริกาที่ต้องการให้โลกนี้เป็นประชาธิปไตยและกลายเป็นวัฒนธรรมประชาธิปไตยในที่สุด

การเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๗๕ กว่าจะมีคำว่าประชาธิปไตยจริงๆ ในเมืองไทยมิใช่เรื่องง่ายนักเพราะสังคมไทยเป็นสังคมที่ใช้การปกครองด้วยระบบเจ้าขุนมูลนายมาตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน พ.ศ.๒๕๕๕ ซึ่งรูปแบบการปกครองอาจจะแปรรูปไปอีกแบบหนึ่งก็ตามแต่ก็มีได้เป็นเครื่องชี้วัดความเป็นประชาธิปไตยแต่ประการใด ซึ่งยังไม่มีที่หาว่าระบบอำมาตยาธิปไตยจะลดอำนาจลง แม้ว่าประเทศไทยจะมีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองมาครบ ๘๐ ปี การเปลี่ยนถ่ายอำนาจรุ่นแล้วรุ่นเล่าจากสังคมศักดินาไปสู่การปกครองแบบทหารและการใช้อำนาจในการปกครองประเทศที่มีตัวบุคคลเป็นศูนย์กลางหรือเป็นตัวแทนของความถูกต้องของสิ่งทั้งปวงตลอดระยะเวลา ๘๐ ปี ใครก็ยังคงเป็นคนชั้นต่ำโดยการควบคุมระบบต่างๆ ที่ไม่ต้องการให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยขึ้นในประเทศไทยและแม้ว่าใครบางคนอาจจะยื่นขึ้นมาสู่ระดับแถวหน้าของประเทศก็ตามต่างก็ต้องก้มหัวให้กับระบอบศักดินาถ้าขัดขึ้นคือดั่งหรือต่อต้านกับระบอบดังกล่าวก็มีหวังต้องเดินเข้าคุก เข้าตะราง นี่คือความเป็นระบอบศักดินาในประเทศไทยที่ฝังรากลึกเป็นค่านิยมและฐานทัศนคติของคนไทยที่ถูกปลูกฝังหัวให้เชื่ออย่างไร้คำโต้แย้งแต่ประการใด แล้วเมื่อไหร่ประเทศไทยจะพบกับความสว่างแห่งดวงประทีปในระบอบประชาธิปไตยเสียที ซึ่งนอกจากการให้การศึกษาแก่ประชาชนเพื่อที่จะช่วยกันพัฒนาสังคมแห่งประชาธิปไตยกันอย่างจริงจัง

๒.๓. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นเป็นระบบการปกครองที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการปกครองของรัฐ^{๕๑} ที่รัฐบาลกลางให้อำนาจหรือกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่น^{๕๒} ไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมดหรือเพียงบางส่วน หรือเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่ได้มีการเลือกตั้งโดยอิสระ^{๕๓} เพื่อเลือกผู้ทำหน้าที่บริหารการปกครองท้องถิ่นมีอำนาจอิสระพร้อมความรับผิดชอบซึ่งตนสามารถที่จะใช้ได้โดยปราศจากการควบคุมของหน่วยการบริหารราชการส่วนกลางหรือภูมิภาค

^{๕๑} ประทาน คงฤทธิศึกษากร, การปกครองท้องถิ่น, พิมพ์ครั้งที่ ๓. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑.

^{๕๒} Choowong Chayabutra, Local Government in Thailand, (Bangkok : Local Affairs Press of Local Administration, 1997), P. 14.

^{๕๓} โกวิทย์ พวงงาม, การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต, พิมพ์ครั้งที่ ๔. (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๔๖), หน้า ๑.

๒.๓.๑ แนวคิดองค์การปกครองท้องถิ่น^{๕๔}

ความหมายของการปกครองท้องถิ่นมีผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นไว้พอสรุปได้ ดังนี้

๑) การปกครองของชุมชนหนึ่งซึ่งชุมชนเหล่านั้นอาจมีความแตกต่างกันในด้านความเจริญ จำนวนประชากรหรือขนาดของพื้นที่

๒) หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสมกล่าวคือ อำนาจของหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีขอบเขตพอควร

๓) หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีสิทธิตามกฎหมายที่จะดำเนินการปกครองตนเอง สิทธิตามกฎหมายแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๓.๑ หน่วยการปกครองท้องถิ่นมีสิทธิที่จะตรากฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่างๆ ขององค์กรปกครองท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ในการบริหารตามหน้าที่และเพื่อใช้บังคับประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ เช่น เทศบัญญัติ ข้อบังคับสุขาภิบาล เป็นต้น

๓.๒ สิทธิที่เป็นหลักในการดำเนินการบริหารท้องถิ่นคืออำนาจในการกำหนดงบประมาณเพื่อบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ๆ

๔) เมืองครที่จำเป็นในการบริหารและการปกครองตนเอง องค์กรที่จำเป็นของท้องถิ่นจัดแบ่งเป็นสองฝ่ายคือ องค์กรฝ่ายบริหารและองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ

๕) ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น จากแนวความคิดที่ว่าประชาชนในท้องถิ่นเท่านั้นที่จะรู้ปัญหาและวิธีการแก้ไขของตนเองอย่างแท้จริง หน่วยการปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีคนในท้องถิ่นมาบริหารงานเพื่อให้สมเจตนารมณ์และความต้องการของชุมชนและอยู่ภายใต้การควบคุมของประชาชนในท้องถิ่น

นอกจากนี้ระบบการปกครองท้องถิ่นจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบ ๘ ประการ^{๕๕} คือ

๑) สถานะตามกฎหมาย(Legal Status)หมายความว่า หากประเทศใดกำหนดเรื่องการปกครองท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศ การปกครองท้องถิ่นในประเทศนั้นจะมีความเข้มแข็งกว่าการปกครองท้องถิ่นที่จัดตั้งโดยกฎหมายอื่นเพราะข้อความที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นเป็นการแสดงให้เห็นว่าประเทศนั้นมีนโยบายที่จะกระจายอำนาจอย่างแท้จริง

๒) พื้นที่และระดับ(Area and Level) ปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกำหนดพื้นที่และระดับของหน่วยการปกครองท้องถิ่นมีหลายประการ เช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ และความสำนึกในการปกครองตนเองของประชาชน

^{๕๔}โกวิทย์ พวงงาม, ๒๕๔๖, หน้า ๒๑-๒๒.

^{๕๕}Choowong Chayabutra, 1974, pp. 19-20.

๓) การกระจายอำนาจและหน้าที่ การที่จะกำหนดให้ท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ที่มากนักเพียงใดขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมืองและการปกครองของรัฐบาลเป็นสำคัญ

๔) องค์การนิติบุคคลจัดตั้งขึ้นโดยผลแห่งกฎหมาย แยกจากรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลแห่งชาติมีขอบเขตการปกครองที่แน่นอนมีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ออกกฎ ข้อบังคับ ควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบายนั้นๆ

๕) การเลือกตั้งสมาชิกองค์การหรือคณะผู้บริหารจะต้องได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ ทั้งหมดหรือบางส่วนเพื่อแสดงถึงการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชนโดยเลือกผู้บริหารท้องถิ่นของตนเอง

๖) อิสระในการปกครองท้องถิ่น สามารถใช้ดุลยพินิจของตนเองในการปฏิบัติกิจการภายในขอบเขตของกฎหมายโดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลางและไม่อยู่ในสายการบังคับบัญชาของหน่วยงานทางราชการ

๗) งบประมาณของตนเอง มีอำนาจในการจัดเก็บรายได้การจัดเก็บภาษีตามขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดเก็บเพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

๘) การควบคุมดูแลของรัฐ เมื่อได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้วยังคงอยู่ในการกำกับดูแลจากรัฐเพื่อประโยชน์และความมั่นคงของรัฐและประชาชนโดยรวมโดยการมีอิสระในการดำเนินงานของหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ทั้งนี้ได้หมายความว่ามีความเต็มทีที่เดียวคงหมายถึงเฉพาะอิสระในการดำเนินการเท่านั้นเพราะมิฉะนั้นแล้วท้องถิ่นจะกลายเป็นรัฐอธิปไตยไป

๒.๓.๒ ความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น

๑) การปกครองท้องถิ่นถือเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยเพราะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชนทำให้เกิดความคุ้นเคยในการใช้สิทธิและหน้าที่พลเมืองอันจะนำมาสู่ความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตย

๒) การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล

๓) การปกครองท้องถิ่นจะทำให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเองเพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดสำนึกในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่นประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรค ปัญหา และช่วยกันแก้ไขปัญหาลงท้องถิ่นของตน

๔) การปกครองท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ

๕) การปกครองท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมืองการบริหารของประเทศในอนาคต

๖) การปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเอง

การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นดำเนินการมีข้อพิจารณา ดังนี้

๑) เป็นงานที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นและงานที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกในชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนได้แก่ การจัดทำถนน สะพาน สวนหย่อม สวนสาธารณะ การกำจัดขยะมูลฝอย เป็นต้น

๒) เป็นงานที่เกี่ยวกับการป้องกันภัย รักษาความปลอดภัย เช่น งานดับเพลิง

๓) เป็นงานที่เกี่ยวกับสวัสดิการสังคม ด้านนี้มีความสำคัญต่อประชาชนในท้องถิ่นมาก เช่น การจัดให้มีหน่วยบริการทางสาธารณสุข จัดให้มีสถานสงเคราะห์เด็กและคนชรา เป็นต้น

๔) เป็นงานที่เกี่ยวกับการพาณิชย์ท้องถิ่น เป็นงานที่หากปล่อยให้ประชาชนดำเนินการเอง อาจไม่ได้รับผลดีเท่าที่ควรจะเป็น จัดให้มีโรงรับจำนำ การจัดตลาดและงานต่าง ๆ ที่มีรายได้โดยสามารถเรียกค่าบริการจากประชาชน

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดขึ้นจากการกระจายอำนาจจากส่วนกลางให้มาทำหน้าที่เพื่อให้บริการแก่ประชาชนในพื้นที่นั้นอย่างทั่วถึง รวดเร็วและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งถือได้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีความเป็นอิสระจากรัฐที่จะเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในเพราะเป็นการระบุไว้ในรัฐธรรมนูญในการปกครองตนเองพร้อมกันนั้นยังภาระหน้าที่อีกมากมายในการพัฒนา แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนอีกด้วย นอกจากนี้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีความเป็นอิสระในฐานะเป็นนิติบุคคล เป็นอิสระในการบริหารจัดการในเรื่องต่างๆ ที่อยู่ในขอบเขตการปกครองของตน นอกจากนี้การกำกับดูแลของภาครัฐที่จะต้องควบคุมให้การบริหารเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนตามเจตนารมณ์ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๕๐ ทั้งนี้การกำกับดูแลนอกจากหน่วยงานภาครัฐระดับสูงแล้วภาคประชาชนก็สามารถที่เข้าไปดูแลและกำกับการดำเนินกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกด้วยแต่ต้องอยู่ในกรอบแห่งการบริหารเท่านั้น ฉะนั้น การกำกับดูแลจึงเป็นเรื่องที่สามารถทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารงานได้อย่างโปร่งใส สามารถที่จะตรวจสอบได้ การบริหารจะต้องเปิดเผยทั้งงบประมาณ โครงการ แผนงาน และกิจกรรมต่างๆ ซึ่งประชาชนทั่วไปสามารถของข้อมูลดังกล่าวได้อีกด้วย

๒.๓.๓ รูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใช้สำหรับการบริหารจัดการในประเทศไทยปัจจุบัน จะพบว่า มี ๕ รูปแบบใหญ่ๆ ซึ่งแต่ละรูปแบบจะมีข้อแตกต่างหรือเหมือนกันในบางประเด็นและอาจจะมีข้อจำกัดที่แตกต่างกันออกไปบ้าง ดังต่อไปนี้

๑) การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)

บทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.๒๕๔๐ (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๖)^{๕๖} หมวด ๔ ว่าด้วยอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ระบุไว้ ๙ ประการ ได้แก่ มาตรา ๕๔ ระบุว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการภายในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด ดังต่อไปนี้

- ๑) ตราข้อบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย
- ๒) จัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด
- ๓) สนับสนุนสภาพตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น
- ๔) ประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาพตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น
- ๕) แบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้แก่สภาพตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น
- ๖) อำนาจหน้าที่ของจังหวัดตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๔๙๘ เฉพาะภายในเขตสภาพตำบล
- ๗) คຸ້ມครอง ດູແລ ແລະ ບຳຮຸ່ງຮັກສາ ທຣັຢາກຣຣຸມຊາຕີແລະສິ່ງແວດລ້ອມ (๗ ทวิ) ບຳຮຸ່ງຮັກສາ ສິລປະ ຈາຣິຕປະເພນີ ຄູມີປຶ້ຍູຍາທຳອິດ ແລະ ວັດຸນຸຣຸມອັນຕີຂອງທຳອິດ
- ๘) จัดทำกิจการใดๆ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดและกิจการนั้นเป็นการสมควรให้ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการหรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- ๙) จัดทำกิจการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามมาตรา ๔๕ วรรค ๗ ระบุถึง การคຸ້ມครอง ດູແລ ແລະ ບຳຮຸ່ງຮັກສາ ທຣັຢາກຣຣຸມຊາຕີແລະສິ່ງແວດລ້ອມ

มาตรา ๔๕/๑ ระบุว่า การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด การจัดทำงบประมาณ ในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖^{๕๗} มาตรา ๘ วรรค ๓ ตอนหนึ่งระบุว่าในกรณีที่มีการกิจใดจะมีผลกระทบต่อประชาชนส่วน

^{๕๖}ราชกิจจานุเบกษา, พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐ (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๖), หมวด ๔, มาตรา ๔๕, หน้า ๑๗.

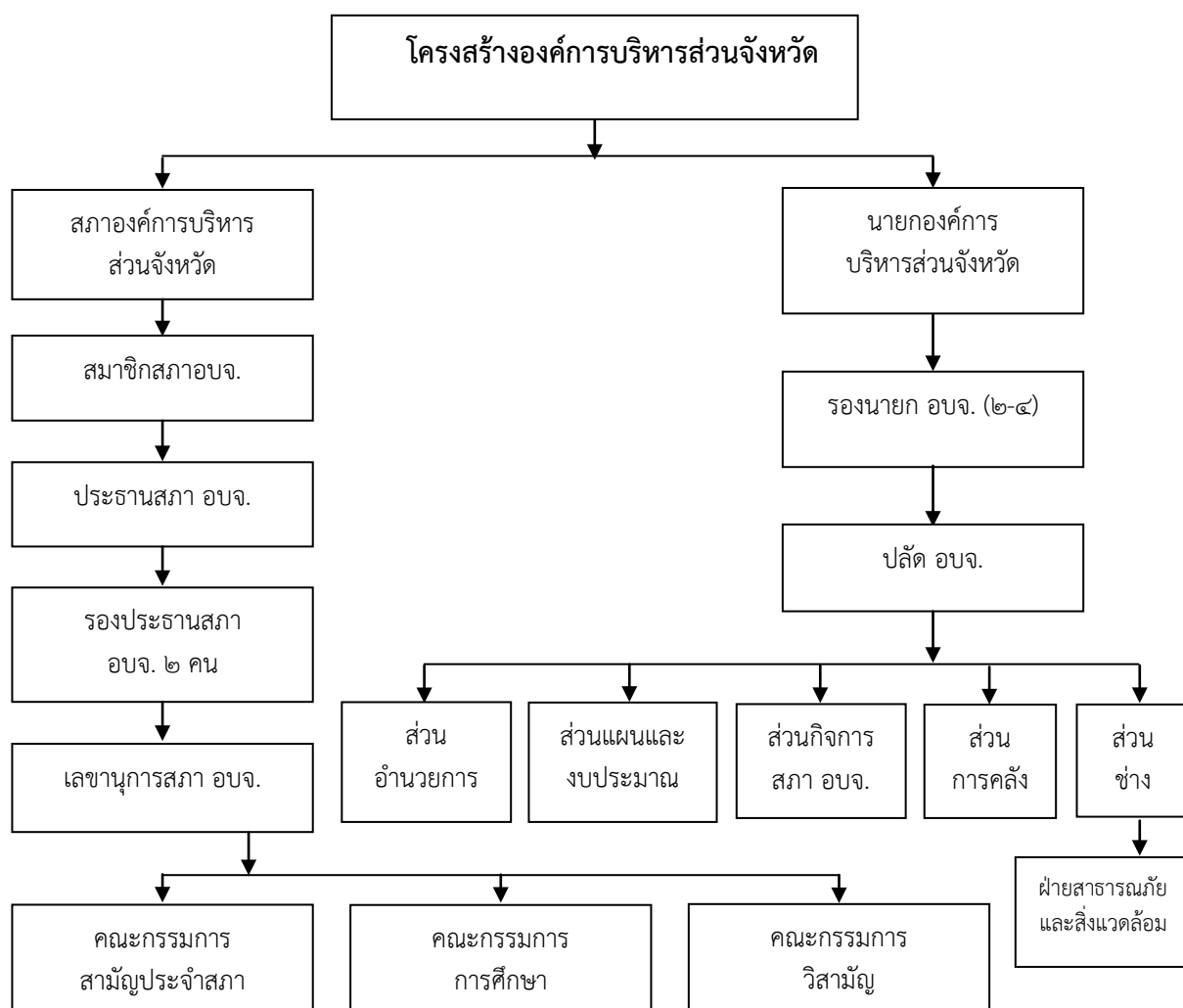
^{๕๗}ราชกิจจานุเบกษา, พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖, หมวด ๒, มาตรา ๘, วรรค ๓, หน้า ๗.

ราชการต้องดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนหรือชี้แจงทำความเข้าใจเพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงประโยชน์ที่ส่วนรวมจะได้รับจากภารกิจนั้นในพระราชบัญญัติได้กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น^{๕๘} มาตรา ๑๗ ระบุว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองและในข้อ ๘ ระบุว่า องค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น

มาตรา ๗๗ ระบุว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจกำกับดูแลการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ และระเบียบข้อบังคับของทางราชการเพื่อการนี้ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจสั่งสอบสวนข้อเท็จจริงหรือสั่งให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดชี้แจงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ ดังนั้น เมื่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อมในจังหวัดนั้นๆ เพื่อป้องกันผลกระทบต่อประชาชน การดำเนินงานจึงต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงและเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนโดยตรงนอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องถูกกำกับดูแลจากผู้ว่าราชการจังหวัดในการดำเนินงานต่างๆ หากไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือจัดทำแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยประชาชนไม่มีส่วนร่วมก็ถือว่าต้องชี้แจงเหตุผลและจะถูกสอบสวนข้อเท็จจริงด้วยดังนั้น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมจึงเป็นหน้าที่โดยตรงขององค์การบริหารจังหวัดที่จะต้องให้ประชาชนเข้าร่วมในการวางแผนเข้าร่วมในการดำเนินงาน เข้าร่วมในการปรับปรุงพัฒนาและเข้าร่วมในการประเมินผลการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องอย่างไรก็ตามมีการกำหนดโครงสร้างองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ตามพ.ร.บ.องค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐)^{๕๙} ดังแผนภาพที่ ๒.๒

^{๕๘} สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๒๕๔๒, หมวด ๒, มาตรา ๑๗, หน้า ๗.

^{๕๙} พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐.

แผนภาพที่ ๒.๒: แสดงโครงสร้างองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐.^{๖๐}

ที่มา : องค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรี ๒๐ ตุลาคมคม ๒๕๕๗

^{๖๐} พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐.

๒) การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล

การปกครองส่วนท้องถิ่นในส่วนงานของเทศบาลประกอบด้วยหน่วยงานหลัก ๖ ส่วน ดังนี้

๑) สำนักงานปลัดเทศบาล มีหน้าที่ดำเนินกิจการให้เป็นไปตามกฎระเบียบแบบแผน นโยบายของเทศบาลเป็นเลขานุการของสภาเทศบาลและคณะเทศมนตรีเกี่ยวกับงานสารบรรณ งานธุรการ งานประชาสัมพันธ์ งานนิติการ งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย งานทะเบียน ตลอดจนงานอื่นๆ ที่มีได้กำหนดไว้เป็นงานใดโดยเฉพาะเช่น สถานธนาบาล

๒) ส่วนการคลัง มีหน้าที่เกี่ยวกับการเงินและการบัญชี การจัดเก็บภาษีต่างๆ เช่น ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย งานจัดทำงบประมาณงานผลประโยชน์ของเทศบาลควบคุมดูแลพัสดุและทรัพย์สินของเทศบาล

๓) ส่วนสาธารณสุข มีหน้าที่แนะนำช่วยเหลือด้านการเจ็บป่วยของประชาชนการป้องกันและระงับโรคติดต่อ การสุขภิบาล การรักษาความสะอาด งานสัตวแพทย์ ตลาดสาธารณะ สุสาน ฌาปนสถานสาธารณะและงานด้านสาธารณสุขตลอดจนควบคุมการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องสุขอนามัยของประชาชนเช่น การแต่งผม การจัดจำหน่ายอาหาร ซึ่งรวมทั้งงานสาธารณสุขอื่นๆ ให้เป็นไปตามกฎหมายหรืองานที่ได้รับมอบหมาย

๔) ส่วนช่าง มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับงานโยธา งานบำรุงรักษาทางบกทางระบายน้ำ ส่วนสาธารณะ งานสำรวจแบบแผน งานสถาปัตยกรรม ผังเมือง งานสาธารณสุขโรค งานเกี่ยวกับไฟฟ้าและงานควบคุมการก่อสร้างอาคารเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

๕) ส่วนการประปา มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการให้บริการและจำหน่ายน้ำสะอาด ตลอดจนจัดเก็บขยะผลประโยชน์ในการนี้

๖) ส่วนการศึกษา มีหน้าที่ดำเนินการด้านการศึกษาระดับประถมศึกษาของเทศบาล งานการสอน การนิเทศ การศึกษา งานสวัสดิการสังคมและนันทนาการตลอดจนการปฏิบัติงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง^{๖๑}

เทศบาลซึ่งถือเป็นการปกครองท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งของไทยนั้นตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ ได้แบ่งประเภทของเทศบาลออกเป็น ๓ ประเภทด้วยกัน คือ

๑. เทศบาลตำบล เป็นเทศบาลขนาดเล็กซึ่งกฎหมายเทศบาลมิได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ชัดเจนในการยกฐานะท้องถิ่นเป็นเทศบาลตำบลซึ่งก็ต้องเป็นท้องถิ่นที่มีประชากรอยู่มากและมีความเจริญพอสมควร ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาล

๒. เทศบาลเมือง เป็นเทศบาลขนาดกลางการจัดตั้งเทศบาลเมืองนั้นสามารถกระทำได้ ๒ กรณี คือ ๑ ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดนั้นกฎหมายบังคับให้จัดตั้งเป็นเทศบาลทุกแห่ง

^{๖๑} สนิท จรอนันต์, ความเข้าใจเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสุชมและบุตรจำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๓๒-๓๔.

และต้องตั้งเป็นเทศบาลเมือง เว้นแต่จะตั้งเป็นเทศบาลนคร แต่จะจัดตั้งเป็นเทศบาลตำบลไม่ได้ ๒
ท้องถิ่นอื่นๆ นอกจากท้องถิ่นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดแล้วจะจัดตั้งเป็นเทศบาลเมืองได้ต้องเข้า
หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ เป็นชุมชนที่มีราษฎรอยู่ตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ คน ขึ้นไปและมีรายได้พอแก่การที่จะ
ปฏิบัติหน้าที่อื่นต้องทำตามกฎหมาย

๓. เทศบาลนคร เป็นเทศบาลขนาดใหญ่ ท้องถิ่นที่จะจัดตั้งเป็นเทศบาลได้นั้นจะต้องเข้า
หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ เป็นชุมชนที่มีราษฎรอยู่ตั้งแต่ ๕๐,๐๐๐ คน ขึ้นไปและมีรายได้พอแก่การที่จะปฏิบัติ
หน้าที่อื่นต้องทำตามกฎหมาย

รูปแบบเทศบาลของไทยนั้นได้มีการนำเอา รูปแบบการปกครองแบบรัฐสภา
(Parliamentary system) มาปรับใช้โดยที่การปกครองแบบนี้ แต่เดิมนั้นกำหนดให้ราษฎรเป็นผู้
เลือกตัวแทนของตนหรือที่เรียกว่าสมาชิกสภาเทศบาลจากนั้นจึงให้สมาชิกสภาเทศบาลเข้าไปเลือก
สมาชิกจำนวนหนึ่งขึ้นไปเป็นคณะเทศมนตรีเพื่อเข้าทำหน้าที่บริหารเทศบาล ปัจจุบันเป็นการเลือกตั้ง
นายกเทศมนตรีโดยตรงด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่าองค์กรเทศบาลประกอบไปด้วยส่วน
สำคัญ ๒ ส่วน คือ

๑) สภาเทศบาล ประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎรเลือกตั้งตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาเทศบาลที่จำนวนแตกต่างกันตามลำดับชั้นของเทศบาลนั้น คือ เทศบาลตำบลประกอบ
ด้วยสมาชิกจำนวน ๑๒ คน เทศบาลเมือง จำนวน ๑๘ คน เทศบาลนคร จำนวน ๒๔ คน สมาชิก
สภาเทศบาลมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี แต่สมาชิกภาพของสมาชิกสภาเทศบาลอาจสิ้นสุด
ก่อนวาระได้กรณีต่อไปนี้

๑.๑ ถึงคราวออกตามวาระหรือมีการยุบสภาเทศบาล

๑.๒ ตาย

๑.๓ ลาออก โดยยื่นใบลาออกต่อผู้ว่าราชการจังหวัด

๑.๔ ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภา
เทศบาล

๑.๕ ขาดประชุมสภาเทศบาลสามครั้งติดต่อกันโดยไม่มีเหตุอันสมควร

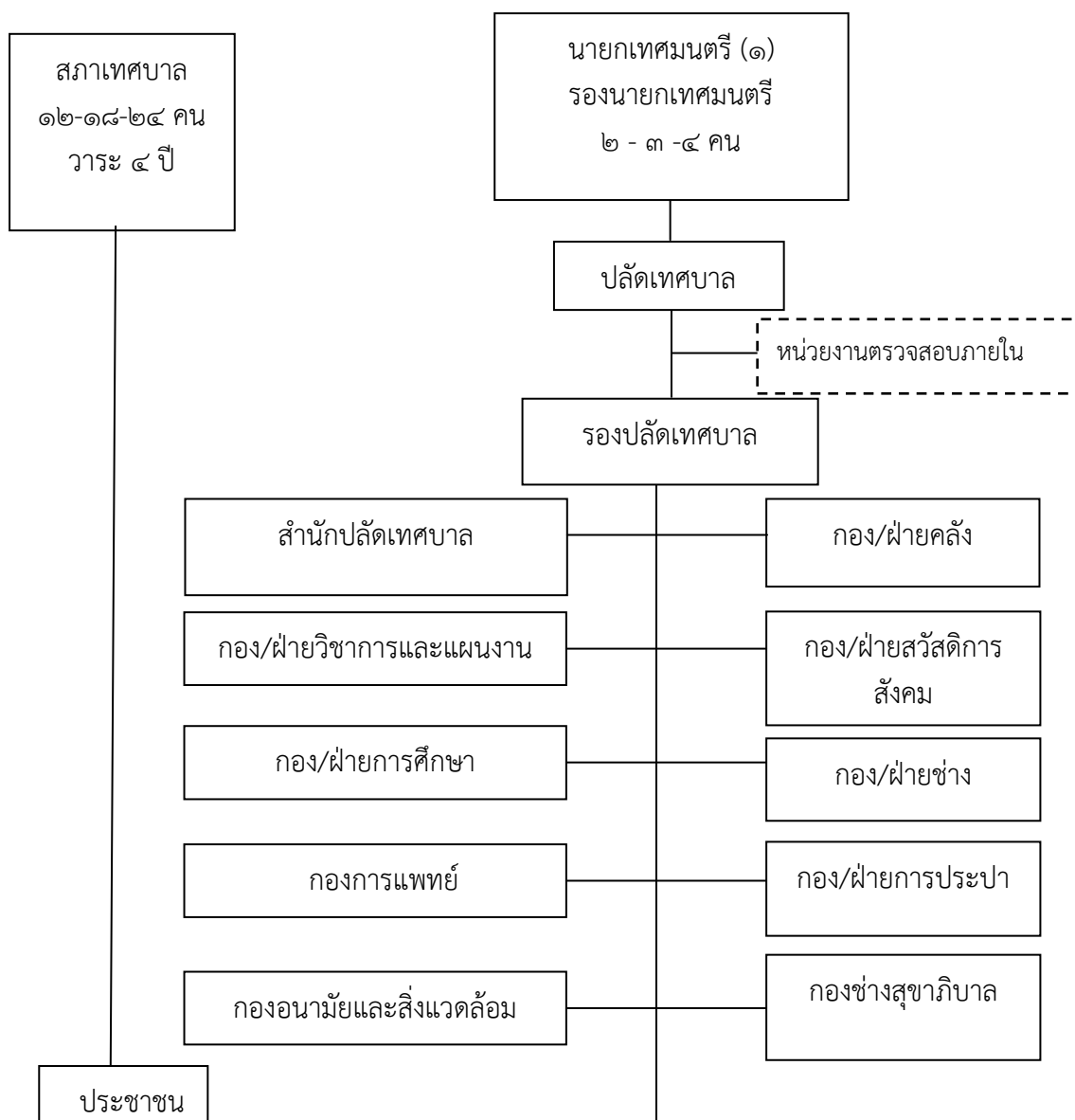
๑.๖ กระทำการอันต้องห้าม ตามมาตรา ๑๘ ทวิ (เป็นผู้มีส่วนได้เสียไม่ว่าโดย
ทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาที่เทศบาลนั้นเป็นคู่สัญญาหรือในกิจการที่กระทำให้แก่เทศบาลนั้น
หรือที่เทศบาลนั้นจะกระทำ)

๒) นายกเทศมนตรี ทำหน้าที่ฝ่ายบริหารของเทศบาลมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของ
ประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น นายกเทศมนตรี
ดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้ง แต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้ นายก
เทศมนตรีอาจแต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีซึ่งไม่ได้เป็นสมาชิกสภาเทศบาลเป็นผู้ช่วยเหลือในการ

บริหารราชการของเทศบาลเป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหารราชการของเทศบาลตามที่นายกเทศมนตรีมอบหมายได้ตามกฎเกณฑ์ ดังต่อไปนี้ ๑) เทศบาลตำบล ให้แต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกินสองคน ๒) เทศบาลเมือง ให้แต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกินสามคน และ๓) เทศบาลนคร ให้แต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกินสี่คน

นายกเทศมนตรีอาจแต่งตั้งที่ปรึกษานายกเทศมนตรีและเลขานุการนายกเทศมนตรี ซึ่งมีใช้สมาชิกสภาเทศบาลได้โดยในกรณีเทศบาลตำบลให้แต่งตั้งได้จำนวนรวมกันไม่เกินสองคน เทศบาลเมืองให้แต่งตั้งได้ไม่เกินสามคนและในกรณีเทศบาลนครให้แต่งตั้งได้ไม่เกินสี่คน

ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลมีจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มลลจะแนบเสียงเห็นว่านายกเทศมนตรีไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไปตามกฎหมายว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น การดำเนินงานของเทศบาลนั้นนอกจากจะมีสภาเทศบาลและนายกเทศมนตรีแล้วยังมีพนักงานที่ปฏิบัติงานประจำอีกจำนวนหนึ่งเรียกว่า “พนักงานเทศบาล” โดยมีปลัดเทศบาลเป็นหัวหน้าพนักงานเทศบาลและเป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบในงานประจำทั่วไปของเทศบาล การบรรจุ การแต่งตั้ง ตลอดจนการบริหารงานบุคคลอื่นๆ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลของท้องถิ่น ดังภาพ

แผนภาพที่ ๒.๓ แสดงโครงสร้างการปกครองของเทศบาล

ที่มา : เทศบาลเมืองท่าใหม่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๗

เทศบาลมีหน้าที่ดำเนินกิจการต่างๆ ที่กำหนดไว้ ๒ ลักษณะ^{๖๒} คือ หน้าที่ที่ต้องทำและหน้าที่ที่อาจจะทำทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่นกล่าวคือ ชุมชนขนาดเล็กก็มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้น้อยกว่าชุมชนขนาดใหญ่หน้าที่ของเทศบาลตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติเทศบาลมีดังต่อไปนี้

ก. เทศบาลตำบลมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

- ๑) รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน
- ๒) ให้มีและบำรุงทางน้ำและทางบก
- ๓) รักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินเท้าและที่สาธารณะรวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

๔) ป้องกันและระงับโรคติดต่อ

๕) ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง

๖) ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม

๗) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ

๘) บำรุงศิลปะ จารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

๙) หน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล

ข. เทศบาลตำบล อาจทำกิจการใด ๆ ในเขตเทศบาลได้ดังนี้

๑) ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา

๒) ให้มีโรงฆ่าสัตว์

๓) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม

๔) ให้มีสุสานและฌาปนสถาน

๕) บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร

๖) ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์รักษาคนเจ็บไข้

๗) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น

๘) ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ

๙) เทศพาณิชย์อำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ

ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒

มาตรา ๑๖ ให้เทศบาลเมืองพัทยาและองค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้

^{๖๒} สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๑๓), (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๕๒), หน้า ๑๕-๑๘.

- ๑) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
- ๒) การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ
- ๓) การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ
- ๔) การสาธารณสุขและการก่อสร้างอื่น ๆ
- ๕) การสาธารณสุข
- ๖) การส่งเสริม การฝึกและประกอบอาชีพ
- ๗) การพาณิชย์และการส่งเสริมการลงทุน
- ๘) การส่งเสริมการท่องเที่ยว
- ๙) การจัดการศึกษา
- ๑๐) การสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กสตรีคนชราและผู้ด้อยโอกาส
- ๑๑) การบำรุงรักษาศิลปะจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของ

ท้องถิ่น

- ๑๒) การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
- ๑๓) การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- ๑๔) การส่งเสริมกีฬา
- ๑๕) การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาคและสิทธิเสรีภาพของประชาชน
- ๑๖) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
- ๑๗) การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
- ๑๘) การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย
- ๑๙) การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัวและการรักษาพยาบาล
- ๒๐) การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน
- ๒๑) การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
- ๒๒) การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์
- ๒๓) การรักษาความปลอดภัยความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการอนามัย โรงมหรสพ

และสาธารณสุขอื่น

- ๒๔) การจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม

- ๒๕) การผังเมือง
- ๒๖) การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร
- ๒๗) การดูแลรักษาที่สาธารณะ
- ๒๘) การควบคุมอาคาร

๒๙) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๓๐) การรักษาความสงบเรียบร้อยการส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๓๑) กิจการอื่นใดที่เป็นประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

๓) การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล

องค์การบริหารส่วนตำบลจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นกฎหมายที่ใช้จัดระเบียบการบริหารงานในตำแหน่งแทนประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๒๖ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๗ นับตั้งแต่ พ.ร.บ.สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๓๗ ทำให้มีการปรับฐานะการบริหารงานในระดับตำบลโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงรูปแบบใหม่ของสภาตำบลทั่วประเทศออกเป็น ๒ รูปแบบ คือ รูปแบบสภาตำบลและรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๔๒)^{๖๓} ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์ในการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลไว้ใน มาตรา ๔๐ ว่า สภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปี เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ ๖๐,๐๐๐ บาท หรือตามเกณฑ์รายได้เฉลี่ยของสภาตำบลที่ได้มีประกาศของกระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้ อาจจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลได้ การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลให้ทำโดยประกาศของกระทรวงมหาดไทยที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาซึ่งจะต้องระบุชื่อและเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ในประกาศด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ และฉบับแก้ไขครั้งที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๔๒ จัดรูปแบบโครงสร้างการบริหารเป็นองค์กรหลักในการบริหารส่วนท้องถิ่นมีฐานะเป็นนิติบุคคลแบ่งโครงสร้างของการบริหารออกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้^{๖๔}

๑) สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ก่อนที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๐) จะประกาศใช้บังคับสภาองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยสมาชิกโดยตำแหน่งอันได้แก่ กำนันผู้ใหญ่บ้านของทุกหมู่บ้านในตำบลและแพทย์ประจำตำบลกับสมาชิกซึ่งได้รับการเลือกตั้งอันได้แก่สมาชิกที่ราษฎรในแต่ละหมู่บ้านในตำบลนั้นเลือกตั้งหมู่บ้านละ ๒ คน แต่ต่อมา เมื่อรัฐธรรมนูญ

^{๖๓} องค์การบริหารส่วนตำบล กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, กฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับ องค์การบริหารส่วนตำบล (รวมฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๔๒), (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อาสาสมัครฯ, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐-๑๑.

^{๖๔} นันทวัฒน์ บรมานันท์ และแก้วคำ ไกรสรพงษ์, การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๔๔), หน้า ๗๖-๗๗.

ประกาศใช้บังคับ จึงได้มีการแก้ไขโครงสร้างของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเสียใหม่ให้สอดคล้องกับ มาตรา ๒๘๕ แห่งรัฐธรรมนูญ ที่กำหนดให้สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง ดังนั้นจึงมีการแก้ไข มาตรา ๔๕ ของกฎหมายสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ โดยกำหนดให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวนหมู่บ้านละ ๒ คน ซึ่งเลือกตั้งขึ้นโดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในแต่ละหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลนั้น แต่ถ้าหากในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลใดที่มีเพียงหนึ่งหมู่บ้านก็ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน ๖ คน และในกรณีที่เขตองค์การบริหารส่วนตำบลใดมีเพียง ๒ หมู่บ้าน ก็ให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนหมู่บ้านละ ๓ คน อายุของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีกำหนดคราวละ ๔ ปีนับแต่วันเลือกตั้ง

๒) คณะนายการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เดิมคณะนายการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วย กำนันและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านไม่เกิน ๒ คนและจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งได้รับเลือกตั้งไม่เกิน ๔ คนแต่ต่อมาก็ได้มีการแก้ไขให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘๕ ที่กำหนดให้คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนหรือมาจากความเห็นชอบของสภาท้องถิ่น จึงมีการแก้ไข มาตรา ๕๘ ของกฎหมายว่าด้วยสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลเสียใหม่ โดยกำหนดให้คณะนายการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยนายบริหารคนหนึ่งและรองนายบริหารจำนวน ๒ คน ซึ่งสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเลือกจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแล้วเสนอให้นายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้งโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนตำบล

โครงสร้างการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล

๑) โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

๒) สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยสมาชิกหมู่บ้านละ ๒ คน โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๔๒)

๓) คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ๑ คน และรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ๒ คน เลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ๑ คน ^{๖๕}

^{๖๕} โกวิท พวงงาม, อบต. ในกระบวนการทัศน์ใหม่ : พัฒนา สร้างเครือข่าย และเสริมความเข้มแข็ง, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๔๖), หน้า ๑๗๔.

อำนาจหน้าที่ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

๑) อำนาจหน้าที่ของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑.๑ ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบลเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล

๑.๒ พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีและร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม

๑.๓ ควบคุมการปฏิบัติงานของคณะบริหารให้เป็นไปตามนโยบายและแผนพัฒนาตำบลกฎหมายระเบียบและข้อบังคับทางราชการ

๒) อำนาจหน้าที่ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

๒.๑ บริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามมติข้อบัญญัติและแผนพัฒนาตำบลและรับผิดชอบการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

๒.๒ จัดทำแผนพัฒนาตำบลและงบประมาณรายจ่ายประจำปีเพื่อเสนอให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลพิจารณาให้ความเห็นชอบ

๒.๓ รายงานผลการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงินให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบลทราบอย่างน้อยปีละสองครั้ง

๒.๔ ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามที่ทางราชการมอบหมาย

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

๑) อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๒ มีดังนี้

๑.๑ มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

๑.๒ มีหน้าที่ที่ต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ตามมาตรา ๖๗

เมื่อพิจารณาจากองค์การบริหารส่วนตำบลที่เกิดขึ้นและมีอยู่ในปัจจุบันปรากฏว่าศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลในแต่ละแห่งย่อมมีความแตกต่างกันในหลายๆ ปัจจัย โดยเฉพาะในเรื่องของรายได้หรือการเงิน การคลัง การยกฐานะท้องถิ่นใดเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นควรจะต้องมีรายได้มากพอ โดยปกติต้องให้อยู่ในเกณฑ์ที่พอจะพึ่งตนเองได้และมีรายได้มากพอเพื่อใช้จ่ายซึ่งอย่างน้อยที่สุดจะต้องมีรายจ่ายประจำปีที่เป็นเงินเดือน ค่าจ้าง ของบุคลากรใน สำนักงาน ดังนั้นเมื่อพิจารณาตรวจสอบรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลแล้วมีการจัดชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลจำแนกไว้ ดังนี้^{๖๖}

^{๖๖} ไกรวิทย์ พวงงาม, อ้างแล้ว. หน้า ๑๙๖-๑๙๗.

อบต. ชั้น ๑ คือ อบต. ที่มีรายได้ ๒๐ ล้านบาทขึ้นไป

อบต. ชั้น ๒ คือ อบต. ที่มีรายได้ ๑๒ – ๒๐ ล้านบาท

อบต. ชั้น ๓ คือ อบต. ที่มีรายได้ ๖ – ๑๒ ล้านบาท

อบต. ชั้น ๔ คือ อบต. ที่มีรายได้ ๓ – ๖ ล้านบาท

อบต. ชั้น ๕ คือ อบต. ที่มีรายได้ไม่เกิน ๓ ล้านบาท

ต่อมาเมื่อวันที่ ๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้มีการยุบรวม อบต.เข้ากับราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่นและตั้งสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลเพิ่มขึ้นปัจจุบันจึงมีจำนวนองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวนทั้งสิ้น ๗๒๕ แห่งและมีการเปลี่ยนแปลงการแบ่งกลุ่ม อบต. เป็น ๓ ขนาด คือ

๑) รายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนสูงกว่า ๒๐ ล้านบาท เป็น อบต.ขนาดใหญ่

๒) รายได้ไม่รวมเงินอุดหนุน ๒๐ ล้านบาท เป็น อบต.ขนาดกลาง

๓) รายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนต่ำกว่า ๖ ล้านบาท เป็น อบต.ขนาดเล็ก

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสามารถที่จะสรุปได้ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเกิดขึ้นเพราะต้องการที่จะให้รัฐ จัดให้มีการบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนให้ได้รับบริการที่สะดวกและทั่วถึงตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด แต่ในการบริการสาธารณะแต่ละพื้นที่มีศักยภาพไม่เหมือนกัน รัฐจึงจำเป็นที่จะต้องมีการจัดระบบองค์กรเพื่อที่จะให้ตอบสนองต่อความต้องการที่จะให้บริการกับประชาชนภายใต้งบประมาณที่มีอย่างจำกัด จึงจำเป็นที่จะต้องแบ่งกลุ่มขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็น ๓ ขนาด ซึ่งการแบ่งกลุ่มนั้นก็เพื่อที่จะลดค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการเช่น งบประมาณด้านบุคลากร เป็นต้น ดังนั้นรัฐจึงนำเอาเกณฑ์รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งดังนี้) รายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนสูงกว่า ๒๐ ล้านบาท เป็น อบต.ขนาดใหญ่) รายได้ไม่รวมเงินอุดหนุน ๒๐ ล้านบาท เป็น อบต.ขนาดกลาง) รายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนต่ำกว่า ๖ ล้านบาท เป็น อบต.ขนาดเล็ก

๔) การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบพิเศษ เมืองพัทยา

เมืองพัทยา ตาม พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา ปี พ.ศ.๒๕๔๒ เมืองพัทยาตาม พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา ปี พ.ศ.๒๕๔๒ ได้กำหนดรูปแบบแตกต่างไปจากเดิมตาม พ.ร.บ. เมืองพัทยา ตาม พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา ปี พ.ศ.๒๕๒๑ มาเป็นการเลือกตั้งนายกเมืองพัทยาโดยตรงจากประชาชน โครงสร้างการบริหารเมืองพัทยา จึงประกอบด้วย

๑) สภาเมืองพัทยา ประกอบด้วย สมาชิก จำนวน ๒๔ คน อยู่ในวาระคราวละ ๔ ปี ซึ่งเลือกตั้งโดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเมืองพัทยาและสภาเมืองพัทยาในเขตเมืองพัทยาและสภาเมืองพัทยาให้มีประธานเมืองพัทยา ๑ คน รองประธานเมืองพัทยา ๒ คน แล้วเสนอผู้ว่าราชการ

จังหวัดแต่งตั้งและให้มีหน้าที่ดำเนินการประชุมและดำเนินกิจการอื่นๆ ให้เป็นไปตามข้อบังคับเมืองพัทยา

๒) นายกเมืองพัทยา ให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนในเขตเมืองพัทยาดำรงตำแหน่งคราวละ ๔ ปี และนายกเมืองพัทยาสามารถแต่งตั้งรองนายกเมืองพัทยาจำนวนไม่เกิน ๔ คน

การแบ่งส่วนราชการเมืองพัทยา, เมืองพัทยาแบ่งส่วนราชการ ดังนี้

๑) สำนักปลัดเมืองพัทยา

๒) ส่วนราชการอื่น ตามที่นายกเมืองพัทยาประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงมหาดไทย

อำนาจหน้าที่ของเมืองพัทยา^{๖๗}

๑) การรักษาความสงบเรียบร้อย

๒) การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

๓) การคุ้มครองและดูแลรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน

๔) การวางผังเมืองและการควบคุมการก่อสร้าง

๕) การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและการปรับปรุงแหล่งทรุดโทรม

๖) การจัดการจราจร

๗) การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

๘) การกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลและการบำบัดน้ำเสีย

๙) การจัดให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา

๑๐) การจัดให้มีการควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ และที่จอดรถ

๑๑) การควบคุมอนามัยและความปลอดภัยในร้านจำหน่ายอาหาร โรงมหรสพ และสถานบริการอื่น

๑๒) การควบคุมและส่งเสริมการท่องเที่ยว

๑๓) การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

๑๔) อำนาจหน้าที่อื่นตามกฎหมายกำหนดให้เป็นของเทศบาลนครหรือเมืองพัทยา ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกลางกับเมืองพัทยา

^{๖๗} สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา, ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๔๒), หน้า ๑๔-๑๕.

เนื่องจากเมืองพัทยาเป็นระบบการปกครองท้องถิ่น ดังนั้นจึงต้องอยู่ในการกำกับดูแลโดยรัฐบาล ซึ่งกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงและรัฐบาลมอบอำนาจหน้าที่ให้จังหวัดกำกับดูแลแทนตามรายละเอียดดังนี้

๑) การควบคุมโดยจังหวัด หมายถึง ผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรีมีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลการปฏิบัติราชการของเมืองพัทยา โดยผู้ว่าฯ มีอำนาจสั่งสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการของเมืองพัทยาได้

๒) การควบคุมกระทรวงมหาดไทย กระทรวงมหาดไทยควบคุมการบริหารราชการเมืองพัทยา โดยดำเนินการผ่านผู้ว่าราชการจังหวัดก่อนไปถึงรัฐมนตรีว่ากระทรวงมหาดไทย ซึ่งคำแนะนำของผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรีมีอำนาจยุบสภาเมืองพัทยาเพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ได้การควบคุมการบริหารราชการเมืองพัทยาดังกล่าว เป็นไปตามลักษณะของการควบคุมภายในการปกครองท้องถิ่นทั่วไป^{๒๘}

๕) การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบพิเศษ กรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานครเป็นองค์การปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่มีขนาดใหญ่ จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ โครงสร้างของกรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานครแบ่งโครงสร้างออกเป็น ๒ ฝ่าย คือ

๑) สภากรุงเทพมหานคร (ฝ่ายนิติบัญญัติ) ประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี กำหนดให้ประชาชนในแต่ละเขตปกครองเลือกสภากรุงเทพมหานครได้เขตละ ๑ คน ปัจจุบันกรุงเทพมหานครมี ๕๐ เขตปกครอง มีสภากรุงเทพมหานครได้ ๕๐ คน ใช้ระบบการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเบอร์เดียวสภากรุงเทพมหานครมีอำนาจหน้าที่ทางนิติบัญญัติรวมทั้งควบคุมและตรวจสอบการทำงานของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

๒) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (ฝ่ายบริหาร) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในกรุงเทพมหานครมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๔ ปี การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครใช้ระบบการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเบอร์เดียว ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและบริหารราชการของกรุงเทพมหานครให้เป็นตามกฎหมายโดยมีรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครไม่เกิน 4 คนช่วยในการบริหารงานตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมอบหมาย

พื้นที่การบริหารกรุงเทพมหานครแบ่งออกเป็นเขตและแขวงในแต่ละเขตจะมีผู้อำนวยการเขตเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารโดยมีสภาเขต(สข.) เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ที่ประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนภายในเขตนั้น ซึ่งแต่ละเขตมีสมาชิกสภาเขตอย่างน้อยเขตละ ๗ คน

^{๒๘} ศักดิ์สุนทร ขาวลาจันทร์, เอกสารประกอบการบรรยาย รายวิชาแนวคิดและทฤษฎีการปกครองท้องถิ่น, วิทยาลัยเฉลิมกาญจนา, ๒๕๕๓, หน้า ๑๓. (เอกสารอัดสำเนา).

ถ้าเขตใดมีประชากรเกิน ๑๐๐,๐๐๐ คน ให้มีสมาชิกสภาเขตได้เพิ่มอีก ๑ คน เศษของแสนถ้าเกิน ๕๐,๐๐๐ คน ให้นับเป็น ๑๐๐,๐๐๐ คน มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ ๔ ปี^{๖๙}

อำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร^{๗๐}

มาตรา ๘๙ ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายอื่นให้กรุงเทพมหานครมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการในเขตกรุงเทพมหานครในเรื่องดังต่อไปนี้

๑) การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ทั้งนี้ตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร และตามกฎหมายอื่นที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร

๒) การทะเบียนตามที่กฎหมายกำหนด

๓) การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

๔) การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

๕) การผังเมือง

๖) การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำและทางระบายน้ำ

๗) การวิศวกรรมจราจร

๘) การขนส่ง

๙) การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้ามและที่จอดรถ

๑๐) การดูแลรักษาที่สาธารณะ

๑๑) การควบคุมอาคาร

๑๒) การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

๑๓) การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

๑๔) การพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

๑๕) ทวี. บำรุงรักษาศิลปะ จารัตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของ

ท้องถิ่น

๑๕) การสาธารณสุขโรค

๑๖) การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล

๑๗) การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน

๑๘) การควบคุมการเลี้ยงสัตว์

๑๙) การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์

^{๖๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓.

^{๗๐} สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ.

๒๕๒๘, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, ๒๕๔๒), หน้า ๒๓-๒๔.

๒๐) การควบคุมความปลอดภัยความเป็นระเบียบเรียบร้อยและการอนามัยในโรงแรมหรือนำเที่ยวและสถานอื่น ๆ

๒๑) การจัดการศึกษา

๒๒) การสาธารณสุข

๒๓) การสังคมสงเคราะห์

๒๔) การส่งเสริมการกีฬา

๒๕) การส่งเสริมการประกอบอาชีพ

๒๖) การพาณิชย์ของกรุงเทพมหานคร

๒๗) หน้าที่อื่นๆ ตามที่กฎหมายระบุให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ เทศบาลนคร หรือตามที่คณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมอบหมาย หรือที่กฎหมายระบุเป็นหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร

กล่าวได้ว่า แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดขึ้นภายใต้บริบทของกฎหมายต่างๆ เช่น พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พระราชบัญญัติเทศบาล พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล พระราชบัญญัติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ๒๕๔๖ พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.๒๕๔๒ และกฎหมายอีกมากมายเพื่อให้เกิดลักษณะของการกระจายอำนาจไปสู่ภาคประชาชนมากยิ่งขึ้นให้มีส่วนร่วมในภาคการบริหารจัดการในลักษณะการตอบสนองต่อความต้องการพื้นฐานให้กับประชาชนอย่างแท้จริง แต่กระนั้นหากมองในเชิงผลประจักษ์ที่ผ่านมาระดับการใช้กฎหมายที่ถูกบัญญัติขึ้นมากลับไม่มีผลต่อการประเด็นดังกล่าวมากนักอาจจะเป็นปัจจัยหลายประการที่ไม่สามารถจะบรรลุเป้าหมายที่คณะรัฐมนตรีกฎหมายต้องการได้ซึ่งหนึ่งในนั้นอาจจะเป็นเพราะระบบภาคการเมืองระดับชาติและผู้มีอิทธิพลต่อผลประโยชน์เข้ามาครอบงำกิจการบ้านเมืองและระบบการบริหารท้องถิ่นรวมทั้งอำนาจของรัฐบาลที่ยังไม่ไว้วางใจต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริงจึงทำให้การขับเคลื่อนให้เป็นไปตามความคาดหวังยังล้มเหลวเรื่อยไป

ตารางที่ ๒.๑๒ : แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ลำดับที่	นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
๑	ประทาน คงฤทธิศึกษากร, (๒๕๓๕, หน้า ๑๑).	การปกครองท้องถิ่นเป็นระบบการปกครองที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการปกครองของรัฐ
๒	Choowong Chayabutra, (1997, P. 14).	รัฐบาลกลางให้อำนาจหรือกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่น

ลำดับที่	นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
๓	โกวิทย์ พวงงาม, (๒๕๔๖, หน้า ๑).	การเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมดหรือ เพียงบางส่วน หรือเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นได้มีการเลือกตั้งโดยอิสระ
๔	พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๐	๑) ตราข้อบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย ๒) จัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด ๓) สนับสนุนสภาพตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น ๔) ประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาพตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น ๕) แบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้แก่สภาพตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น ๖) อำนาจหน้าที่ของจังหวัดตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. ๒๕๔๘ ๗) คุ้มครอง ดุแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๗ ทวิ) บำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น ๘) จัดทำกิจการใด ๆ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด
๕	พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖	มาตรา ๔๕/๑ ระบุว่า การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด
๖	พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	ส่วนราชการต้องดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หรือชี้แจงทำความเข้าใจเพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงประโยชน์ที่ส่วนรวมจะได้รับจากภารกิจนั้น

ลำดับที่	นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
	ถิ่น ๒๕๔๒	
๗	องค์การบริหารส่วน จังหวัดชัยนาท, [ออนไลน์].	มาตรา ๗๗ ระบุว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจกำกับ ดูแลการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดให้ เป็นไปตามกฎหมาย กฎ และระเบียบข้อบังคับของทาง ราชการ เพื่อการนี้ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจสั่ง สอบสวนข้อเท็จจริงหรือสั่งให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด ชี้แจงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการของ องค์การบริหารส่วนจังหวัดได้
๘	สนธิ จรอนันต์, (๒๕๔๓, หน้า ๓๒-๓๔).	ส่วนงานของเทศบาลประกอบด้วยหน่วยงานหลัก ๖ ส่วน ดังนี้ ๑) สำนักงานปลัดเทศบาล ๒) ส่วนการคลัง ๓) ส่วนสาธารณสุข ๔) ส่วนช่าง ๕) ส่วนการประปา ๖) ส่วนการศึกษา
๙	พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖	ประเภทของเทศบาลออกเป็น ๓ ประเภท คือ ๑) เทศบาลตำบล ๒) เทศบาลเมือง ๓) เทศบาลนคร
๑๐	สำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกา, (๒๕๕๒, หน้า ๑๕-๑๘).	เทศบาลมีหน้าที่ดำเนินการต่าง ๆ คือ หน้าที่ที่ต้องทำ และหน้าที่ที่อาจจะทำทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมของแต่ละ ท้องถิ่นกล่าวคือ ชุมชนขนาดเล็กก็มีการกำหนดอำนาจ หน้าที่ไว้น้อยกว่าชุมชนขนาดใหญ่หน้าที่ของเทศบาล ตามที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติเทศบาล
๑๑	กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, (๒๕๔๒, หน้า ๑๐-๑๑).	องค์การบริหารส่วนตำบลจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติ สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นกฎหมายที่ใช้จัดระเบียบการบริหารงานในตำแหน่ง แทนประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๒๖ ลงวันที่ ๑๓

ลำดับที่	นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
		ธันวาคม นับตั้งแต่ พ.ร.บ. สถาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๓๗ ทำให้มีการปรับฐานะการบริหารงานในระดับตำบลโดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงรูปแบบใหม่ของสถาตำบลทั่วประเทศออกเป็น ๒ รูปแบบ คือ รูปแบบสถาตำบล และรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล
๑๒	นนท์วัฒน์ บรมานันท์ และแก้วคำ ไกรสรพงษ์, (๒๕๔๔, หน้า ๗๖-๗๗).	องค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสถาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ และฉบับแก้ไขครั้งที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๔๒ จัดรูปแบบโครงสร้างการบริหารเป็นองค์กรหลัก ในการบริหารส่วนท้องถิ่น มีฐานะเป็นนิติบุคคล แบ่งโครงสร้างของการบริหารออกเป็น ๒ ส่วน ๑) สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ๒) คณะนายกบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
๑๓	โกวิทย์ พวงงาม, (๒๕๔๖, หน้า ๑๗๔).	โครงสร้างการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล ๑) โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล ๒) สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ๓) คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
๑๔	สำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกา, (๒๕๔๒, หน้า ๑๔-๑๕).	หน้าที่ของเมืองพัทยา ได้แก่ ๑) การรักษาความสงบเรียบร้อย ๒) การส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ๓) การคุ้มครองและดูแลรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน ๔) การวางผังเมืองและการควบคุมการก่อสร้าง ๕) การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยและการปรับปรุงแหล่งทรุดโทรม ๖) การจัดการจราจร ๗) การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง

ลำดับที่	นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
		๘) การกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล และการบำบัดน้ำเสีย ๙) การจัดให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา ๑๐) การควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าจอดเรือ ๑๑) การควบคุมอนามัยและความปลอดภัย ๑๒) การควบคุมและส่งเสริมการท่องเที่ยว ๑๓) การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น ๑๔) อำนาจหน้าที่อื่นตามกฎหมายกำหนด
๑๕	ศักดิ์สุนทร ขวลาจันทร, (๒๕๕๓, หน้า ๑๓).	การกำกับดูแลโดยรัฐบาล ซึ่งกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง ๑) การควบคุมโดยจังหวัด ๒) การควบคุมกระทรวงมหาดไทย
๑๖	สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, (๒๕๔๒, หน้า ๒๓-๒๔).	กรุงเทพมหานครมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการในเขตกรุงเทพมหานครและหน้าที่อื่น ๆ ตามที่กฎหมายระบุให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ เทศบาลนคร หรือตามที่คณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมอบหมาย หรือที่กฎหมายระบุเป็นหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร

๒.๔ หลักพุทธธรรมสำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

พระสุตตันตปิฎก จีฬนิกาย มหาวรรค (๓.ปรินิพพานสูตร) ในตอนที่วัสสการพราหมณ์ มหาอำมาตย์แห่งแคว้นมคธไปยังภูเขาคิชฌกูฏ เพื่อเข้าเฝ้าและกราบทูลต่อพระผู้มีพระภาคว่า พระราชาแห่งแคว้นมคธพระนามว่า อชาตศัตรู เวเทหิบุตร^{๗๑} พระพุทธองค์ทรงตรัสถึง หลักอภิปรินิยธรรม คือ ข้อปฏิบัติหรือธรรมอันเป็นเหตุไม่ให้เกิดความเสื่อมเป็นหลักธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสสอนทั้งฝ่ายคฤหัสถ์ โดยตรัสสอนเหล่ากษัตริย์ลิจฉวี เมืองเวสาลี แคว้นวัชชี และตรัสสอนเหล่าภิกษุที่เมืองราชคฤห์ แคว้นมคธ^{๗๒} หลักอภิปรินิยธรรมเป็นธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความไม่เสื่อมเป็นข้อคิดเตือนใจแก่ผู้บริหารในฐานะผู้นำองค์กรว่าควรนำมาประยุกต์ใช้อย่างไรให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับองค์การที่สำคัญ คือ ความสมัครสมานสามัคคีในหน่วยงานย่อมบังเกิดซึ่งปฏิเสศไม่ได้เลยว่าคุณสามัคคีเป็นหลักธรรมที่มุ่งความสำคัญต่อความเสื่อมความเจริญหรือการพัฒนาองค์การ^{๗๓} เพื่อความเจริญฝ่ายเดียวสำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง

หลักอภิปรินิยธรรม^{๗๔} ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อมเป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียวสำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมืองประกอบด้วย ๗ ประการ ได้แก่

- ๑) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์
- ๒) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ ข้อนี้แปลอีกอย่างหนึ่งว่า พร้อมเพรียงกันลุกขึ้นป้องกันบ้านเมือง พร้อมเพรียงกันทำกิจทั้งหลาย
- ๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ (ตามหลักการเดิม) ถือปฏิบัติมั่นตามวัชชีธรรม (หลักการ) ตามที่วางไว้เดิม
- ๔) ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ในชนชาววัชชี เคารพนับถือท่านเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง
- ๕) บรรดากุลสตรีกุลกุมารทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยมิถูกข่มเหง หรือฉุดคร่าขึ้นใจ
- ๖) เคารพสักการะบูชาเจดีย์ (ปูชนียสถานและปูชนียวัตถุ ตลอดถึงอนุสาวรีย์ต่าง ๆ) ของวัชชี (ประจำชาติ) ทั้งหลายทั้งภายในและภายนอกไม่ปล่อยให้ธรรมิกพลีที่เคยให้เคยทำแก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมทรามไป

^{๗๑} ที.ม.(ไทย) ๑๐/๖๘/๘๖.

^{๗๒} www. Phuttha.com, หลักอภิปรินิยธรรม หรือ ลิจฉวีอภิปรินิยธรรม, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://www.phuttha.com> [๑ ธันวาคม ๒๕๕๗].

^{๗๓} ชุมพล ศรีทองกุล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต ๑, อภิปรินิยธรรม, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://km.surat1.go.th> [๑ ธ.ค.๕๖].

^{๗๔} ที.ม. (ไทย). ๑๐/๖๘/๘๖.

๗) จัดให้ความอารักขา ค้ำครอง ป้องกัน อันชอบธรรม แก่พระอรหันต์ทั้งหลาย (ในที่นี้ ก็นึกความกว้าง หมายถึงบรรพชิตผู้ดำรงธรรมเป็นหลักใจของประชาชนทั่วไป) ตั้งใจว่า ขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังมีได้มา พึงมาสู่แคว้นแคว้น ที่มาแล้วพึงอยู่ในแคว้นแคว้นโดยผาสุก

หลักอภิธานิยธรรม ๗ ประการนี้ พระพุทธเจ้าตรัสแสดงแก่เจ้าวัชชีทั้งหลายผู้ปกครองรัฐโดยระบอบสามัคคีธรรม (republic) ซึ่งรัฐคู่อริยอมรับว่า เมื่อชาววัชชียังปฏิบัติตามหลักธรรมนี้ จะเอาชนะด้วยการรบไม่ได้นอกจากจะใช้การเกลี้ยกล่อมหรือยุแหย่ให้แตกสามัคคี^{๗๕} ซึ่งเป็นหลักธรรมกับความสำเร็จและความมั่นคงขององค์กร โดยพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงพบสิ่งที่เป็นต้นเหตุแห่งความไม่เข้าใจกันต้นเหตุแห่งความกระทบกระทั่งกันจนก่อให้เกิดเป็นปัญหาในการอยู่ร่วมกันแต่ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากการพุดจา การสื่อสาร การประสานงานที่ไม่เหมาะสม ความไม่เข้าใจความต้องการพื้นฐานนั้นไม่ใช่เป็นต้นเหตุแต่เป็นผล ซึ่งต้องเร่งแก้ไขเพื่อไม่ให้ปัญหานั้นบานปลายรุนแรงองค์กรที่จะประสบความสำเร็จในการทำงานได้นั้น สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือสมาชิกในองค์กรต้องทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข หรือครอบครัวจะอยู่กันอย่างมีความสุขได้ สมาชิกในครอบครัวต้องให้ความสำคัญกัน ดังนั้นจึงต้องหมั่นมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกันทั้งภายในครอบครัวและภายในองค์กร พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงให้หลักในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและสามารถทำงานเป็นทีมได้ด้วยหลักอภิธานิยธรรม ๗ ประการนี้ ซึ่งเป็นธรรมะอันเป็นที่ตั้งแห่งความไม่รู้จักเสื่อมเป็นเหตุที่ตั้งแห่งความสามัคคีความเป็นปึกแผ่นแห่งครัวเรือน หมู่คณะ และประเทศชาติอันประกอบด้วย^{๗๖}

หลักอภิธานิยธรรมสำหรับฝ่าย ศาสนจักร หรือฝ่ายภิกษุสงฆ์ที่ตรัสสั่งสอนเหล่าภิกษุสงฆ์ใน ๔ ข้อแรกนั้นเหมือนกับที่ตรัสแก่เจ้าลิจฉวี มีแตกต่างกัน ๓ ข้อสุดท้าย ซึ่งอภิธานิยธรรมสำหรับพระภิกษุนั้นมี ๖ นัย^{๗๗} ดังนี้

อภิธานิยธรรม ๗ สำหรับพระภิกษุ นัยที่ ๑ ได้แก่ ๑) หมั่นประชุมกันเนื่อง ๆ ๒) ประชุมหรือเลิกประชุม และทำกิจของส่วนรวมอย่างพร้อมเพรียงกัน ๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติ ไม่ถอนสิ่งที่ได้บัญญัติไว้แล้วยึดถือปฏิบัติตามหลักธรรมที่บัญญัติไว้ ๔) เคารพนับถือเชื่อฟังและให้เกียรติแก่ผู้เป็นประธาน ผู้บริหารหมู่คณะ และปฏิบัติตามหลักธรรมที่บัญญัติไว้ ๕) ไม่ลุอำนาจแก่ความอยากที่เกิดขึ้น คือไม่ลุแก่อำนาจอันจะก่อให้เกิดภพใหม่ ๖) ยินดีในความสงบ สันโดษ หมายถึงการยินดีใน

^{๗๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๘๙.

^{๗๖} ชูญาณิศ เขียวสด, อภิธานิยธรรม : หลักธรรมกับความสำเร็จและความมั่นคงขององค์กร, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <file:///C:/Users/user/Downloads/pdf-94ff1abc.pdf> [๑๙ ธ.ค.๕๗].

^{๗๗} เสฐียรพงษ์ วรรณปก ราชบัณฑิต, หลักอภิธานิยธรรม หรือ ลิจฉวีอภิธานิยธรรม, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://www.phuttha.com/พระพุทธเจ้า/ปรินิพพาน/หลักอภิธานิยธรรม-หรือ-ลิจฉวีอภิธานิยธรรม> [๑๙ ธ.ค.๕๗].

การอยู่ป่า และ๗) ตั้งใจอยู่เสมอว่า พระภิกษุสามเณรผู้มีศีลที่ยังไม่มาสู่อาวาสขอให้มา ที่มาแล้วขอให้ อยู่ผาสุก

อปทานิยธรรม ๗ สำหรับพระภิกษุ นัยที่ ๒ ได้แก่ ๑) ไม่เป็นผู้ชอบการงาน ไม่ยินดีแล้ว ในการงาน ๒) ไม่เป็นผู้ชอบการคุย ไม่ยินดีแล้วในการคุย ๓) ไม่เป็นผู้ชอบการนอนหลับ ไม่ยินดีแล้ว ในการนอนหลับ ๔) ไม่เป็นผู้ชอบการคลุกคลีด้วยหมู่คณะ ไม่ยินดีแล้วในการคลุกคลีด้วยหมู่คณะ ๕) ไม่เป็นผู้มีความปรารถนาลามก ไม่ลู่อ่านางแก่ความปรารถนาลามก ๖) เป็นผู้ไม่มีมิตรชั่ว สหายชั่ว หรือคบคนชั่ว และ๗) ไม่ถึงความพอใจในระหว่าง เพราะการบรรลुकุณพิเศษเพียงขั้นต่ำ

อปทานิยธรรม ๗ สำหรับพระภิกษุ นัยที่ ๓ ได้แก่ ๑) เป็นผู้มึศรัทธา ๒) เป็นผู้มิใจ ประกอบด้วยหิริ ๓) เป็นผู้มิโอตปปะ ๔) เป็นพหูสูต ๕) เป็นผู้ปรารถนาความเพียร ๖) เป็นผู้มึสติตั้ง มั่น และ๗) เป็นผู้มึปัญญา

อปทานิยธรรม ๗ สำหรับพระภิกษุ นัยที่ ๔ ได้แก่ ๑) เจริญสติสัมโพชฌงค์ ๒) เจริญ วิริยสัมโพชฌงค์ ๓) เจริญวิริยสัมโพชฌงค์ ๔) เจริญปิติสัมโพชฌงค์ ๕) เจริญปัสสัทธิสัมโพชฌงค์ ๖) เจริญสมาธิสัมโพชฌงค์ และ๗) เจริญอุเบกขาสัมโพชฌงค์

อปทานิยธรรม ๗ สำหรับพระภิกษุ นัยที่ ๕ ได้แก่ ๑) เจริญอนิจจสัญญา ๒) เจริญอนัตต สัญญา ๓) เจริญอสุกสัญญา ๔) เจริญอาทีนวสัญญา ๕) เจริญปหานสัญญา ๖) เจริญวิราคสัญญา ๗) เจริญนิโรธสัญญา

อปทานิยธรรม ๖ สำหรับพระภิกษุ นัยที่ ๖ ได้แก่ ๑) เข้าไปตั้งกายกรรมประกอบด้วย เมตตาในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งในที่ลับและที่แจ้ง ๒) เข้าไปตั้งวจีกรรมประกอบด้วยเมตตาในเพื่อน พรหมจรรย์ทั้งในที่ลับและที่แจ้ง ๓) เข้าไปตั้งมโนกรรมประกอบด้วยเมตตาในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งใน ที่ลับและที่แจ้ง ๔) แบ่งปันลาภอันเป็นธรรมที่ได้มาโดยธรรม แก่เพื่อนพรหมจรรย์ ๕) มีศีลเสมอกัน กับเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งในที่แจ้งและที่ลับ ๖) มีศีลเสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งในที่แจ้งและที่ลับ

จึงกล่าวได้ว่า การนำหลักอปทานิยธรรมมาใช้เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนจะยิ่งทำให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการทางการเมืองมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะการจัด ประชุมกันเนืองๆ ระหว่างผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ผู้บริหารท้องถิ่น นักการเมือง หรือครูอาจารย์ ปรับเปลี่ยนหมุนเวียนมาให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง นอกจากในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตยสิ่งหนึ่งที่จะขาดไม่ได้ นั่นก็คือ กฎหมาย การปรับเปลี่ยน หรือ การบัญญัติ กฎหมายใหม่ฯ ขึ้นมา ถ้าประชาชนที่ไม่ได้อยู่ในการประชุมอาจจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดหรือเกิด กระทำความผิดโดยไม่รู้เพราะประชาชนทุกๆ คน ไม่ได้มีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง เป็นต้น เมื่อเป็นดังนี้ การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะเกิดอุปสรรคตามมาอย่างแน่นอน เพราะไม่ได้มุ่งไปที่การมีส่วนร่วมประชาชนโดยตรงนั่นเอง

ตารางที่ ๒.๑๓ : หลักพุทธธรรมสำหรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ลำดับที่	นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
๑	ที.ม.(ไทย) ๑๐/๖๘/๘๖.	ที่วิสสการพราหมณ์มหาอำมาตย์แห่งแคว้นมคธไปยังภูเขาคิชฌกูฏ เพื่อเข้าเฝ้าและกราบทูลต่อพระผู้มีพระภาคว่าพระราชแห่งแคว้นมคธพระนามว่า อชาตศัตรู เวเทหิบุตร
๒	www. Phuttha.com, [ออนไลน์],	พระพุทธองค์ทรงตรัสถึง หลักการบริหารนิยธรรม คือ ข้อปฏิบัติหรือธรรมอันเป็นเหตุไม่ให้เกิดความเสื่อม
๓	ชุมพล ศรีทองกุล [ออนไลน์],	หลักการบริหารนิยธรรมเป็นธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความไม่เสื่อม เป็นข้อคิดเตือนใจแก่ผู้บริหารในฐานะผู้นำองค์กรว่าควรนำมาประยุกต์ใช้อย่างไรให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับองค์กรที่สำคัญ
๔	ที.ม.(ไทย) ๑๐/๖๘/๘๖.	หลักการบริหารนิยธรรม เป็นธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว สำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง ประกอบด้วย ๗ ประการ ได้แก่ ๑) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ๒) พร้อมเพรียงกันประชุมและเลิกประชุม ๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ ๔) ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ในชนชาววัชชี เคารพนับถือท่านเหล่านั้น ๕) บรรดากุลสตรีกุลมารีทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยมิถูกข่มเหงหรือฉุดคร่าขึ้นใจ ๖) เคารพสักการบูชาเจดีย์ ๗) จัดให้ความอารักขา คุ่มครอง ป้องกัน อันชอบธรรม แก่พระอรหันต์ทั้งหลาย
๕	พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), ๒๕๔๖), หน้า ๒๘๙.	หลักการบริหารนิยธรรม พระพุทธเจ้าตรัสแสดงแก่เจ้าวัชชีทั้งหลายผู้ปกครองรัฐโดยระบอบสามัคคีธรรม
๖	ชยวนิศ เขียวสด, [ออนไลน์],	การบริหารนิยธรรม เป็นธรรมะอันเป็นที่ตั้งแห่งความไม่รู้จักเสื่อม เป็นเหตุที่ตั้งแห่งความสามัคคี ความเป็นปึกแผ่นแห่ง

ลำดับที่	นักวิชาการ	แนวคิดหลัก
		ครัวเรือน หมู่คณะ และประเทศชาติ
๗	เสฐียรพงษ์ วรรณปก, [ออนไลน์],	หลักอุปทานิยธรรมสำหรับฝ่าย ศาสนจักร หรือฝ่ายภิกษุสงฆ์ที่ตรัสสั่งสอนเหล่าภิกษุสงฆ์ใน ๔ ข้อแรกนั้นเหมือนกับที่ตรัสแก่เจ้าลิจฉวี มีแตกต่างกัน ๓ ข้อสุดท้าย ซึ่งอุปทานิยธรรมสำหรับพระภิกษุนั้นมี ๖ ข้อ

๒.๕ ข้อมูลพื้นที่ในการศึกษา

การศึกษาเรื่อง“การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในเขตภาคตะวันออก” ซึ่งประกอบด้วย ๒ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด สำหรับทั้ง ๒ จังหวัดเป็นจังหวัดที่อยู่ทางทิศตะวันออกของประเทศไทย พื้นที่ส่วนใหญ่จะติดกับทะเลและภูเขาเป็นต้น ซึ่งจะได้อธิบายเกี่ยวกับพื้นที่ภาคตะวันออกที่ผู้วิจัยได้ศึกษาต่อไป

๒.๕.๑ จังหวัดจันทบุรี

จังหวัดจันทบุรี หรือเมืองจันท เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ ๒๔๕ กิโลเมตร มีเนื้อที่ ๖,๓๓๘ ตารางกิโลเมตร เป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ ดินฟ้าอากาศเอื้ออำนวยต่อการปลูกผลไม้หลายชนิด โดยเฉพาะทุเรียน เงาะ มังคุด และพืชผลทางการเกษตรอื่นๆ เช่น พริกไทย ยางพารา จันทบุรียังเป็นศูนย์กลางธุรกิจด้านอัญมณี และมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากมายไม่ว่าจะเป็นภูเขา ป่าไม้ น้ำตก ชายทะเล และโบราณสถาน โบราณวัตถุต่างๆ

จันทบุรีเป็นเมืองเก่าแก่ มีอายุไม่ต่ำกว่า ๑,๐๐๐ ปีมาแล้ว เริ่มมีการตั้งเมืองครั้งแรกที่บริเวณหน้าเขาสระบาปโดยชนชาวขอม ต่อมาได้ย้ายมาสร้างเมืองใหม่ที่บ้านลุ่มซึ่งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำจันทบุรี เมื่อปีพ.ศ. ๒,๒๐๐ และหลังจากกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าในปี พ.ศ. ๒๓๑๐ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้เข้ายึดเมืองจันทบุรีเพื่อใช้เป็นแหล่งสะสมเสบียงอาหารและรวบรวมกำลังพลเพื่อใช้ในการกอบกู้กรุงศรีอยุธยาคืนจากพม่า ในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ย้ายเมืองไปตั้งที่บ้านเนินวงซึ่งอยู่ในที่สูงเพื่อเป็นที่มั่นในการป้องกันการถูกรุกรานของญวนแต่เนื่องจากห่างไกลจากแหล่งน้ำในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงย้ายเมืองจันทบุรีกลับมาตั้งที่บ้านลุ่มตามเดิมตราบจนทุกวันนี้ ในปี พ.ศ. ๒๔๓๖ เกิดกรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศสและฝรั่งเศสได้เข้ามายึดครองเมืองจันทบุรีไว้นานถึง ๑๑ ปี จนไทยต้องยอมยกดินแดนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง

ให้กับฝรั่งเศสเพื่อแลกเมืองจันทบุรีกลับคืนมา ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้มีการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินขึ้นใหม่ เมืองจันทบุรีจึงมีฐานะเป็นจังหวัดมาจนถึงปัจจุบัน^{๗๘}

๑) สภาพทั่วไป

สัญลักษณ์จังหวัดจันทบุรี (ตราประจำจังหวัด) รูปกระต่ายอยู่ในดวงจันทร์ เปล่งแสงเป็นประกายแสงจันทร์หมายถึงความสวยงาม เยือกเย็น ละมุนละไม เปรียบได้กับความสงบ รื่นรมย์ และร่มเย็นเป็นสุขของภูมิภาคนี้ รูปกระต่ายเป็นสัญลักษณ์ส่วนหนึ่งของดวงจันทร์ ซึ่งชาวไทยทั่วไปเชื่อว่ามีอยู่เช่นนั้นมาแต่ดึกดำบรรพ์เช่นเดียวกับที่จันทบุรีเป็นเมืองโบราณมีชื่อปรากฏในพงศาวดารมาตั้งแต่แรกสร้างกรุงศรีอยุธยาจังหวัดจันทบุรีใช้อักษรย่อว่า“จบ”

ธงประจำจังหวัดจันทบุรี

แผนภาพที่ ๒.๔ แสดงธงประจำจังหวัดจันทบุรี

ที่มา : webhost.cpd.go.th/ewt/chanthaburi/download/kollayut1.do

ดอกไม้ประจำจังหวัด ต้นไม้ประจำจังหวัดชื่อ พรรณไม้จัน

ชื่อดอกไม้ ดอกเหลียงจันทบูร ชื่อวิทยาศาสตร์ Diospyros decandra

คำขวัญจังหวัดจันทบุรี “น้ำตกถลอง เมืองผลไม้ พริกไทยพันธุ์ดี อัญมณีมากเหลือ

เสื่อจันทบูร สมบูรณ์ธรรมชาติ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช รวมญาติกู้ชาติที่จันทบุรี

๒) ที่ตั้งและอาณาเขตการปกครอง จังหวัดจันทบุรี ตั้งอยู่ภาคตะวันออกของประเทศไทย ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ ๒๒๓ กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ ๖,๓๓๘ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๓,๙๖๑,๒๕๐ ไร่ แยกเป็นรายอำเภอดังนี้

อำเภอเมืองจันทบุรี	ประมาณ	๒๕๓	ตารางกิโลเมตร
อำเภอขลุง	ประมาณ	๗๕๖	ตารางกิโลเมตร
อำเภอกาฬสินธุ์	ประมาณ	๖๑๓	ตารางกิโลเมตร
อำเภอแหลมสิงห์	ประมาณ	๑๙๑	ตารางกิโลเมตร
อำเภอโป่งน้ำร้อน	ประมาณ	๙๒๗	ตารางกิโลเมตร

^{๗๘}บริษัท ไทยทัวร์ อินโฟ จำกัด, ประวัติจังหวัดจันทบุรี, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : <http://www.thai-tour.com/thai-tour/east/chanthaburi/data/area.htm> [๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗].

อำเภอมะขาม	ประมาณ	๔๘๐	ตารางกิโลเมตร
อำเภอสอยดาว	ประมาณ	๗๓๔	ตารางกิโลเมตร
อำเภอแก่งหางแมว	ประมาณ	๑,๒๕๔	ตารางกิโลเมตร
อำเภอนายายอาม	ประมาณ	๓๐๐	ตารางกิโลเมตร
กิ่งอำเภอเขาฉิมชุก	ประมาณ	๗๓๐	ตารางกิโลเมตร

เขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง

ด้านเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา และจังหวัดสระแก้ว
ด้านใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดตราดและอ่าวไทย
ด้านตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดตราดและประเทศกัมพูชา
ด้านตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัด ระยองและอ่าวไทย

๓) การปกครองส่วนภูมิภาค แบ่งออกเป็น ๙ อำเภอ ๑ กิ่งอำเภอ ๗๖ ตำบล ๗๒๑ หมู่บ้าน ประชากร ๕๑๑,๕๘๗ คน

การปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย

- ๑) องค์การบริหารส่วนจังหวัด
- ๒) เทศบาล (เทศบาลเมือง ๒ แห่ง , เทศบาลตำบล ๑๔ แห่ง)
- ๓) องค์การบริหารส่วนตำบล ๖๘ แห่ง

๔) จำนวนตำบลในจังหวัดจันทบุรีประกอบด้วย อำเภอเมืองจันทบุรี ๑๑ ตำบล อำเภอท่าใหม่ ๑๔ ตำบล อำเภอขลุง ๑๒ ตำบล อำเภอมะขาม ๖ ตำบล อำเภอแหลมสิงห์ ๗ ตำบล อำเภอโป่งน้ำร้อน ๕ ตำบล อำเภอแก่งหางแมว ๕ ตำบล อำเภอนายายอาม ๖ ตำบล กิ่งอำเภอเขาฉิมชุก ๕ ตำบล

๔) การศาสนา

จังหวัด จันทบุรี มีจำนวนศาสนิกชนและศาสนสถานรายอำเภอปี พ.ศ.๒๕๔๘ จำนวน ศาสนสถานจำนวนศาสนิกชน วัด ๓๒๒ แห่ง พุทธ ๔๗๒,๗๗๘ คน โบสถ์ ๘ แห่ง คริสต์ ๓๐,๖๓๕ คน มัสยิด ๑ แห่ง อิสลาม ๑,๖๑๕ คน (ที่มา:สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี)

๕) การสาธารณสุข

จังหวัดจันทบุรี มีจำนวนโรงพยาบาล แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล เภสัชกร และเจ้าหน้าที่อื่นๆ โรงพยาบาลของรัฐในจังหวัด มีโรงพยาบาลของรัฐ ๑๒ แห่ง โรงพยาบาลของเอกชน ๒ แห่ง สถานีอนามัย ๑๐๖ แห่ง ศูนย์บริการสาธารณสุข ๓ แห่ง(ที่มา:สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี)

๖). สภาพด้านการเกษตร

จังหวัดจันทบุรีมีพื้นที่ทั้งหมด ๓,๙๖๑,๒๕๐ ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตรจำนวน ๒,๐๕๔,๓๒๖ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๘๖ ของพื้นที่ทั้งหมด ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวน โดยพื้นที่ร้อยละ ๗๓ ของพื้นที่การเกษตรเป็นพื้นที่ปลูกไม้ผลไม้มั้ยืนต้น

การเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดจันทบุรี

- **ทุเรียน** เป็นผลไม้ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและทำรายได้ให้กับจังหวัดมากที่สุด พื้นที่เพาะปลูกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยปัจจุบันมีพื้นที่ปลูกทั้งสิ้น ๒๗๙,๙๒๓ ไร่ มากที่สุดในภาคตะวันออกและเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ พันธุ์ที่นิยมปลูกได้แก่ พันธุ์หมอนทอง ชะนี ก้านยาว กระดุม เป็นต้น

แหล่งผลิตที่สำคัญ ได้แก่ อำเภอนายายอาม กิ่งอำเภอบ้านดุง ขลุง มะขาม แก่งหางแมว เมือง โป่งน้ำร้อน สอยดาว และแหลมสิงห์ ตามลำดับ

- **เงาะ** เป็นผลไม้ที่มีพื้นที่เพาะปลูกมากรองจากทุเรียน ปัจจุบันมีพื้นที่ปลูกทั้งสิ้น ๑๙๓,๕๙๖ ไร่ (เป็นอันดับหนึ่งของประเทศเช่นเดียวกับทุเรียน)

แหล่งผลิตที่สำคัญ ได้แก่ กิ่งอำเภอบ้านดุง นายายอาม ท่าใหม่ มะขาม ขลุง แก่งหางแมว แหลมสิงห์ โป่งน้ำร้อนและสอยดาว ตามลำดับ

- **มังคุด** เป็นผลไม้ที่มีพื้นที่การเพาะปลูกเป็นอันดับ ๓ รองจากทุเรียนและเงาะ ปัจจุบันมี พื้นที่ปลูก ๘๕,๙๐๖ ไร่

แหล่งผลิตที่สำคัญ ได้แก่ อำเภอมะขาม กิ่งอำเภอบ้านดุง นายายอาม ขลุง ท่าใหม่ เมือง แก่งหางแมว โป่งน้ำร้อน แหลมสิงห์ และสอยดาว ตามลำดับ

๗) ด้านการค้า

การค้าของจังหวัดจันทบุรีจัดว่าอยู่ในเกณฑ์ดีทั้งในด้านการผลิตและการจำหน่าย เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศและทรัพยากรธรรมชาติเอื้ออำนวยพื้นที่เป็นกลุ่มดินอุดมสมบูรณ์ อากาศชุ่มชื้นเหมาะแก่การทำการเกษตรสามารถปลูกได้ทั้งพืชสวน ไม้ผล ไม้ยืนต้น และพืชไร่ เช่น ทุเรียน เงาะ มังคุด ลำไย มะม่วง มะพร้าว ลองกอง ลางสาด ยางพารา พริกไทย ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง สับปะรด ทานตะวัน ฯลฯ เขตติดต่อทะเล ประชากรส่วนใหญ่ที่ติดชายฝั่งทะเล ประกอบอาชีพประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำนอกจากที่กล่าวข้างต้นแล้วจังหวัดจันทบุรี ยังมีอาณาเขตชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านและมีการเปิดจุดผ่อนปรนเพื่อทำการค้าขายต่อกันถึง 5 จุด ในพื้นที่อำเภอโป่งน้ำร้อนและอำเภอสอยดาว ซึ่งทำรายได้เข้าประเทศเข้าจังหวัดปีละหลายร้อย ล้านบาท

ลักษณะการค้าส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในครอบครัวบริเวณย่านชุมชนในเขตเทศบาล ธุรกิจและอุตสาหกรรมส่วนใหญ่มีน้อย ดังนั้น สินค้าอุตสาหกรรมจึงต้องนำเข้า

จากจังหวัดอื่น เช่น กรุงเทพฯ ชลบุรี นครราชสีมา ระยอง สระบุรี เป็นต้น ส่วนตลาดที่รองรับสินค้าของจังหวัดจันทบุรีได้ส่วนหนึ่ง คือ จังหวัดตราด เพราะมีอาณาเขตติดติดต่อกันการคมนาคมและสินค้าบางชนิดในจังหวัดตราดก็ส่งมาจำหน่ายในจังหวัดจันทบุรี เช่น ผลไม้ พริกไทย พลอย เป็นต้น

๘) ศูนย์กลางการตลาดที่สำคัญ

ศูนย์กลางการตลาดมี ๓ ลักษณะ คือ ตลาดสินค้าเกษตรมีกระจายอยู่ทั่วไปตามแหล่งผลิตแต่ละอำเภอ เช่น ตลาดผลไม้ ตลาดสินค้าอุตสาหกรรม มักจะรวมอยู่ในเขตชุมชนเช่นสินค้าอัญมณี เป็นต้น ส่วนตลาดสินค้าอุปโภคบริโภคประจำวันตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเป็นส่วนใหญ่เพื่อความสะดวกในการจับจ่ายใช้สอยสามารถแยกพิจารณาแต่ละลักษณะตลาด ดังนี้

ตลาดสินค้าเกษตร

๑) ตลาดผลไม้ตามฤดูกาล

ตลาดปากแซง ต.พลับพลา อ.เมืองจันทบุรี อยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ ๕ กิโลเมตร ตามเส้นทางจันทบุรี-สระแก้ว ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๓๑๗ ดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรีมีโรงเรือนอำนวยความสะดวกสำหรับผู้ซื้อและผู้ขาย ผู้ขายต้องเสียค่าบริการรถยนต์บรรทุกทุกเล็กคันละ ๑๐ บาท ตลาดจะเปิดตั้งแต่วันที่ ๐๙.๐๐-๒๐.๐๐ น.เป็นตลาดขายส่งผลไม้โดยเฉพาะ

ตลาดบริเวณริมทะเลสาบ (ทุ่งนาเขย) ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองจันทบุรี ถนนเทศบาล ๓ ดำเนินการโดยเทศบาลเมืองจันทบุรีเป็นตลาดขายปลีกผลไม้ตามฤดูกาลโดยจัดแบ่งให้เช่าเป็นร้าน(ซุ้ม)แก่ผู้ค้าทั่วไปลักษณะเป็นการจำหน่ายปลีกให้แก่ นักทัศนาจรเป็นหลัก โดยเน้นสินค้าคุณภาพเปิดดำเนินการระหว่างเดือน เมษายน-กรกฎาคม ของทุกปี

ตลาดกระทิง ตั้งอยู่ห่างจากสี่แยกเขาไระยาแยกเข้าไปตามถนนจันทบุรี-น้ำตกกระทิงประมาณ ๑๖ กิโลเมตร อยู่ในท้องที่กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏเป็นตลาดเอกชนซื้อขายเงาะเป็นหลักเปิดดำเนินการระหว่างเดือน เมษายน-กรกฎาคม ของทุกปี

ตลาดกลางผลไม้กระทิง ตั้งอยู่ห่างจากสี่แยกเขาไระยาเข้าไปตามถนนจันทบุรี-น้ำตกกระทิงประมาณ ๑๘ กิโลเมตร อยู่เยื้องกับโรงเรียนพลวงวิทยาคม ดำเนินการโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งรับโอนมาจากชมรมชาวสวนผลไม้กระทิง เป็นตลาดขายส่งเงาะเป็นหลัก

ตลาดเนินสูง ตั้งห่างจากสี่แยกเขาไระยาไปตามเส้นทางถนนสุขุมวิท (จันทบุรี-กรุงเทพฯ) ประมาณ ๖ กิโลเมตร อยู่ในเขตอำเภอท่าใหม่เจ้าของตลาดคือ วัดบูรพาพิทยาราม โดยมีการตั้งแผงซื้อขายทั้งปลีกและส่งผู้ที่เข้าไปขายต้องเสียค่าบริการเช่นเดียวกับตลาดปากแซง รถยนต์บรรทุกทุกเล็กคันละ ๑๐ บาท ตลาดเนินสูงนี้เป็นตลาดขายส่งทุเรียนเป็นหลักและเป็นตลาดส่งออกทุเรียนอีกด้วยโดยผู้ส่งออกจะเข้าไปเปิดจุดรับซื้อเพื่อการส่งออกนับว่าเป็นตลาดทุเรียนที่ใหญ่ที่สุดเปิดดำเนินการระหว่างเดือน เมษายน-มิถุนายน ของทุกปี

ตลาดห้วยสะท้อน ตั้งอยู่ห่างจากตลาดเนินสูงไปตามเส้นทางถนนสุขุมวิทอีก ๖ กิโลเมตร อยู่ในเขตอำเภอบำเหน็จณรงค์ ดำเนินการโดยเอกชนเป็นตลาดซื้อขายส่งเงาะเป็นหลักมีความสำคัญไม่แพ้ตลาดศาลาปากแซง

ตลาดหนองคล้า ตั้งอยู่ห่างจากตลาดห้วยสะท้อนไปตามเส้นทางถนนสุขุมวิทประมาณ ๑ กิโลเมตร อยู่ในเขตสุขาภิบาลหนองคล้า อำเภอบำเหน็จณรงค์ ดำเนินการโดยเอกชนเป็นตลาดซื้อขายทุเรียนเป็นหลัก

ตลาดกลุ่มเกษตรกรทุ่งเบญจา ตั้งอยู่ห่างจากตลาดห้วยสะท้อนไปตามเส้นทางถนนสุขุมวิทประมาณ ๐.๕ กิโลเมตร ดำเนินการจัดตั้งขึ้นโดยกลุ่มเกษตรกรทำสวนทุ่งเบญจาอยู่ในเขตอำเภอบำเหน็จณรงค์ มีการตั้งแผงซื้อขายทุเรียนและเงาะ ทั้งขายส่งและขายปลีก

ตลาดสามแยกตะปอนน้อย ตั้งอยู่ริมถนนจันทบุรี-ตราด(สุขุมวิท) ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ ๑๗ กิโลเมตร อยู่ในเขตอำเภอขลุง เป็นตลาดซื้อขายเงาะเป็นหลัก

ตลาดสหกรณ์การเกษตรลุง อยู่ห่างจากสามแยกตะปอนน้อยไปตามเส้นทางถนนสุขุมวิท (จันทบุรี-ตราด) ประมาณ ๘ กิโลเมตร บริเวณหน้าสำนักงานสหกรณ์การเกษตรขลุง อำเภอขลุง เป็นตลาดซื้อขายส่งและปลีกเงาะเป็นหลัก

ตลาดผลไม้แม่พิมพ์ ดำเนินการโดยบริษัทแม่พิมพ์ แลนด์ แอนด์ เฮาส์ ทำการเปิดรับซื้อผลไม้เพื่อการส่งออกโดยเฉพาะทุเรียนและเป็นสถานที่รับซื้อทุเรียนของสหกรณ์ชาวสวนจันทบุรี

ตลาดกลางสินค้าเกษตรวังแซ้ม ตั้งอยู่ห่างจากถนนจันทบุรี-ตราด (สุขุมวิท) เข้าแยกทางตำบลแสง อำเภอมืองจันทบุรี ไปตามเส้นทางวังแซ้ม-กระทิง ประมาณ ๒๐ กิโลเมตร ดำเนินงานโดยกลุ่มเกษตรกรทำสวนวังแซ้มร่วมกับสภาตำบลวังแซ้ม อำเภอมะขาม มีบริเวณจอดรถกว้างขวาง เปิดดำเนินการตั้งแต่ปี ๒๕๓๕ ไม่คิดค่าบริการจอดรถแต่อย่างใดและซื้อขายเงาะ มังคุด ทุเรียน ทั้งขายส่งและปลีก เปิดดำเนินการระหว่างเดือน เมษายน-กรกฎาคม และใช้เป็นตลาดกลางซื้อขายยางพารา ระหว่างเดือน พฤศจิกายน-เดือนมีนาคม ของทุกปี

ตลาดสามแยกอำเภอมะขาม ตั้งอยู่ริมถนน (จันทบุรี-สระแก้ว) หน้าว่าการอำเภอมะขาม ห่างจากตัวจังหวัดจันทบุรีไปอำเภอบึงนาราง ประมาณ ๑๐ กิโลเมตร เป็นตลาดธรรมชาติ ไม่คิดค่าบริการจอดรถทำการซื้อขายทุเรียน เงาะ มังคุด ทั้งส่งและปลีก

ตลอดทั้ง ๑๓ แห่งนี้ เป็นตลาดที่รองรับผลผลิตผลไม้ตามฤดูกาลจากเกษตรกรชาวสวนและผู้ซื้อจากต่างจังหวัดแต่ละตลาดที่สำคัญๆ มีผลไม้จำหน่ายปริมาณมากได้แก่ ตลาดปากแซง ตลาดเนินสูง ตลาดห้วยสะท้อน ตลาดกระทิง ตลาดหนองคล้า ตลาดสหกรณ์การเกษตรขลุง และตลาดสหกรณ์การเกษตรเมืองจันทบุรี ตลาดเหล่านี้จะมีผู้ส่งออกไปเปิดจุดรับซื้อเพื่อส่งออกลักษณะการซื้อขายผลไม้ในตลาดทั้ง ๑๓ แห่งนี้ มีการซื้อขายเป็นเงินสด

๒) ตลาดพืชไร่ แหล่งผลผลิตพืชไร่ที่สำคัญได้แก่ เขตอำเภอสอยดาว อำเภอโป่งน้ำร้อน และอำเภอ แก่งหางแมว ตลาดกลางการค้าพืชไร่ยังไม่มีแต่จะอาศัยพ่อค้าท้องถิ่นเป็นผู้ซื้อและรวบรวมหรือเก็บไว้เพื่อส่งไปยังตลาดสำคัญจังหวัดอื่น เช่น มั่นสำปะหลัง พ่อค้าท้องถิ่นหรือลานมัน ทำมันเส้นจะเป็นผู้ซื้อและจัดส่งไปยังจังหวัดระยอง ชลบุรี ฉะเชิงเทรา สระแก้วและปราจีนบุรี ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์พ่อค้าไซโลท้องถิ่นจะเป็นผู้รับซื้อและจัดส่งไปยังผู้ส่งออกไซโลกรุงเทพฯ โรงอาหาร สัตว์สมุทรปราการและผู้ส่งออกไซโลวังน้ำเย็น จังหวัดปราจีนบุรี อ้อยโรงงาน สมาชิกชาวไร่อ้อยจะตัดอ้อยไปส่งโรงงานที่ชลบุรีและปราจีนบุรี

๓) ตลาดสินค้าอุตสาหกรรม จังหวัดบุรีรัมย์มีโรงงานอุตสาหกรรมน้อยมากส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดกลางและขนาดย่อมที่ใช้วัตถุดิบจากภาคการเกษตรเช่น โรงงานแปรงมันสำปะหลัง โรงงานผลิตคลุโคสจากมันสำปะหลัง โรงงานพริกไทยป่น ยางแผ่นรมควัน กาแฟบดคั่ว โรงงานทำเส้นก๋วยเตี๋ยว โรงงานทอเสื่อ โรงงานผลิตเฟอร์นิเจอร์จากไม้ยางพาราและโรงงานเครื่องปั้นดินเผาและเผาอิฐ ลักษณะของตลาดสินค้าเหล่านี้จะมีการสั่งซื้อจากโรงงานโดยตรงไม่มีศูนย์กลางมีเพียงสินค้าอุตสาหกรรมกระจายอยู่ในบริเวณเดียวกันโดยใช้อาคารที่พักเป็นแหล่งผลิตกระจายและค้าปลีกสองฟากฝั่งถนนการซื้อขายพลอยจะคึกคักมากในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ทุกวันศุกร์และวันเสาร์ลูกค้าส่วนใหญ่จะเดินทางมาจากกรุงเทพฯ และจากต่างประเทศเดินทางมาซื้อขายด้วย

๔) ปริมาณและมูลค่าการค้าชายแดนไทยกับกัมพูชา ปริมาณและมูลค่าการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา ด้านจังหวัดจันทบุรี ผ่านด่านศุลกากรจันทบุรีตั้งแต่ปี ๒๕๓๕-๒๕๔๗ (มีนาคม ๒๕๔๗) มีมูลค่าการค้าทั้งสิ้น ๘,๓๓๘๓๘๖ ล้านบาท แยกเป็นมูลค่าการส่งออก 5,986.59 ล้านบาท มูลค่าการนำเข้า ๒,๓๕๒.๒๗ ล้านบาท ดุลการค้าเกินดุล ๓,๖๓๔.๓๒ ล้านบาท โดยในปี ๒๕๓๕-๒๕๔๐ ประเทศไทยมีการนำเข้าสินค้าจากกัมพูชาจำนวนมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าประเภทไม้ซุงและไม้แปรรูปในขณะที่ไทยส่งสินค้าออกจนวนน้อยมากและส่วนใหญ่เป็นเพียงสินค้าอุปโภคบริโภคเท่านั้น อย่างไรก็ตามหลังจากมีการปิดจุดผ่อนปรนตามแนวชายแดนชั่วคราวในปี พ.ศ.๒๕๓๙ เนื่องจากมีการสู้รบและเริ่มเปิดแนวชายแดนใหม่ในปลายปี พ.ศ.๒๕๔๐ ไทยก็เริ่มส่งออกสินค้ามากขึ้น ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๔๑ จนถึงปัจจุบัน

๕) กรอบแนวทางการจัดทำคำรับรองการปฏิบัติราชการ สืบเนื่องจากพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ และมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๖ จึงก่อให้เกิดแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติราชการและประเมินผลประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๗ ให้จังหวัดปฏิบัติดังนี้

๑) ให้ทุกจังหวัดยกเว้นกรุงเทพมหานคร จะต้องจัดทำคำรับรองการปฏิบัติราชการ โดยในการจัดทำคำรับรองการปฏิบัติราชการและการประเมินผลประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๗ ให้ยึดแผนยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้วเป็นหลักและจัดทำแผน

ยุทธศาสตร์ของจังหวัดให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดและให้ผู้ว่าราชการจังหวัดลงนามในคำรับรองการปฏิบัติราชการกับรองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายให้กับกำกับการปฏิบัติราชการในส่วนภูมิภาครัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประธานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและปลัดกระทรวงมหาดไทย

๒) ในการกำหนดตัวชี้วัดตามแผนยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดและจังหวัดต้องเป็นตัวชี้วัดที่มีข้อมูลที่สามารถจัดเก็บจากแหล่งข้อมูลเชื่อถือได้ภายในสิ้นปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗

๓) จังหวัดจะได้รับการประเมินใน ๔ มิติ คือ มิติด้านประสิทธิภาพตามพันธกิจ มิติด้านประสิทธิภาพของการปฏิบัติราชการ มิติด้านคุณภาพการให้บริการ และมิติด้านการพัฒนาองค์กร ซึ่งมีน้ำหนักความสำคัญ รวมร้อยละ ๑๐๐

๔) เมื่อสิ้นปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๗ จังหวัดที่ให้คำรับรองการปฏิบัติราชการไว้กับรองนายกรัฐมนตรีจะต้องรายงานผลการพัฒนาการปฏิบัติราชการตามประเด็นการประเมินผลและตัวชี้วัดที่ได้รับไปไปยังสำนักงาน ก.พ.ร. เพื่อทำการประเมินผล

๕) จังหวัดที่มีผลการปฏิบัติราชการโดยเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าเกณฑ์การประเมินผลที่กำหนด จึงมีสิทธิได้รับสิ่งจูงใจ โดยปริมาณของสิ่งจูงใจที่จะได้รับขึ้นอยู่กับผลการปฏิบัติราชการและงบประมาณที่จะได้รับการจัดสรร^{๗๙}

๒.๕.๒ จังหวัดตราด

๑) ประวัติจังหวัดตราด

คำว่า"ตราด"นี้อาจจะมีชื่อเรียกเพี้ยนมาจาก"กราด" อันเป็นชื่อของต้นไม้ชนิดหนึ่งสำหรับใช้ทำไม้กวาดซึ่งในสมัยก่อน ต้นไม้ชนิดนี้มักจะมีมากทั่วเมืองตราดจากหลักฐานต่างๆดังกล่าวมาแล้วนี้เองจึงทำให้ชื่อว่า"เมืองตราด"เป็นเมืองที่มีชื่อเรียกกันมาอย่างนี้กว่า ๓๐๐ ปี มาแล้วและเป็นเมืองสำคัญซึ่งขึ้นอยู่กับฝ่ายการคลังของประเทศมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าปราสาททองแล้วจนกระทั่งก่อนจะเสียกรุงศรีอยุธยาในปี พ.ศ. ๒๓๑๐ พระเจ้าตากสินได้รวบรวมกำลังทหารจำนวนหนึ่งตีฝ่าวงล้อมของพม่าหนีออกจากกรุงศรีอยุธยาเดินทางไปรวมตัวกันทางทิศตะวันออกโดยยกทัพไปถึงเมืองตราดซึ่งปรากฏในพงศาวดารว่า"หลังจากพระเจ้าตากสิน ตีเมืองจันทบุรีได้แล้วเมื่อวันอาทิตย์เดือน ๗ ปีกุน พ.ศ. ๒๓๑๐ ก็ได้เกลี้ยกล่อมผู้คนให้กลับคืนมายังภูมิลำเนาเดิม"ครั้นเห็นว่าเมืองจันทบุรีเรียบร้อยอย่างเดิมแล้ว จึงยกกองทัพเรือไปยังเมืองตราดพวกกรมการและราษฎรก็พากันเกรงกลัวยอมอ่อนน้อมโดยดีทั่วทั้งเมืองและขณะนั้นมีสำเภาจีนมาทอดอยู่ที่ปากน้ำเมืองตราดหลายลำพระเจ้าตากให้ไปเรียกนายเรือมาเฝ้าพวกจีนขัดขืนแล้วกลับยิงเอาข้าหลวงพระเจ้าตาก ทรงทราบเรื่องก็ลงเรือพระที่นั่งคุมเรือรบลงไปล้อมสำเภาไว้แล้วบอกให้พวกจีนอ่อนน้อมโดยดีพวกจีนก็หาฟังไม่กลับเอาปืนใหญ่น้อย

^{๗๙} ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดจันทบุรี,[ออนไลน์],แหล่งข้อมูล :webhost.cpd.go.th/ewt/chanthaburi/download/kollayout1.do [๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗].

ระดมยิงรบกันอยู่ครึ่งวัน พระเจ้าตากก็ตีได้เรือสำเภาจีนทั้งหมดได้ทรัพย์สินของไว้เป็นกำลังกองทัพเป็นอันมาก พระเจ้าตากจัดการเมืองตราดเรียบร้อยแล้วก็กลับขึ้นมามาตั้งอยู่ ณ เมืองจันทบุรี" เหตุการณ์สำคัญอีกเหตุการณ์หนึ่งเกี่ยวกับเมืองตราดก็คือ เมื่อปี พ.ศ.๒๔๔๖ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวประเทศไทยได้เสียดินแดนให้แก่ประเทศฝรั่งเศสเนื่องมาจากการตกลงทำสนธิสัญญากับฝรั่งเศสเมื่อวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๔๖ (ร.ศ.๑๒๒) ซึ่งทำให้ไทยจำต้องยกดินแดนจังหวัดตราด และเกาะต่างๆ ตั้งแต่อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรีไปจนถึงเกาะกูดและเมืองปัจจันตคีรีเขต หรือ เกาะกง ให้แก่ฝรั่งเศสเพื่อแลกเปลี่ยนให้ฝรั่งเศสถอนกองทหารไปจากจันทบุรี โดยสัญญาฉบับนี้ ได้ ให้สัตยาบันต่อกันและมีผลทำให้กองทหารฝรั่งเศสถอนออกไปจากเมืองจันทบุรีตามสัญญา เมื่อ ๑๒ มกราคม พ.ศ.๒๔๔๗^{๘๐}

๒) สัญลักษณ์ประจำจังหวัดตราด

คำขวัญประจำจังหวัด "เมืองเกาะครึ่งร้อย พลอยแดงค่าล้ำ ระกำแสนหวาน หลังอานหมาดี ยุทธนาวีเกาะช้าง สุดทางบูรพา"

ธงประจำจังหวัดตราด ธงช้าง ธงชาติไทยในสมัย ร.๔-ร.๕ โปรดเกล้าให้อาจารย์รอกคงเหลือแต่รูปช้างเผือกและใช้ต่อมาตลอดสมัย ร.๕ เป็นธงชาติไทยผืนแรกเรียกว่า "ธงช้าง

ตราประจำจังหวัดตราด รูปเรือใบแล่นในทะเลกับโป๊ะของชาวประมง เบื้องหลังเป็นเกาะหมายถึง จังหวัดตราดมีเกาะเป็นจำนวนมาก และเกาะที่ใหญ่ที่สุดเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปคือเกาะช้าง การที่มีพื้นที่ติดกับทะเลราษฎรจึงยึดถือการประมงเป็นอาชีพหลักมาแต่โบราณ

ต้นไม้ดอกประจำจังหวัดตราด ไม้กฤษณา หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า ไม้หอม มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า Agilaria Malaccan sis Link พบในป่าดงดิบของจังหวัดตราดเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่มีความสูงประมาณ ๒๐-๓๐ เมตร ไม้ผลัดใบลำต้นตรงเรือนยอดเป็นพุ่มทรงเจดีย์ เนื้อไม้มีสีขาว ต้นไม้ชนิดนี้หากมีบาดแผลซึ่งอาจเกิดจากการตัด แฉกเจาะไข หรือเป็นโรคจะขับสารชนิดหนึ่งที่อยู่ในลำต้นออกมาทำหน้าที่ต้านความผิดปกติเหล่านั้น ทำให้บริเวณที่เกิดแผลดังกล่าวเปลี่ยนเป็นสีดำและก่อตัวเป็นผลึกทำให้เกิดความแข็งแรงของเนื้อไม้ที่ชาวบ้านเรียกกันว่า"กฤษณา" มีกลิ่นหอมความผิดปกติจะขยายไปเรื่อยๆ ทำให้สีดำมีเพิ่มมากขึ้นซึ่งแก่นกฤษณาที่มีสีดำนั่น ถือว่าเป็นไม้คุณภาพชั้นหนึ่งมีราคาสูงมากหากมีสีน้ำตาลเทาคุณภาพจะรองลงมาถ้ามีสีเหลืองปนดำถือว่าเป็นคุณภาพต่ำซึ่งไม้กฤษณาเป็นสินค้าที่นำมาทำหัวน้ำหอม ตลอดจนเครื่องหอม หลายชนิด นับวันจะหายากขึ้นเพราะกฤษณาไม้ไม่ได้เกิดกับไม้หอมทุกชนิดปัจจุบันตราดมีหลายพื้นที่ที่เกษตรกรนำมา

^{๘๐} ศูนย์ข้อมูลการบริหารจังหวัดตราด, **ข้อมูลจังหวัดตราด**, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: http://www.trat.go.th/data_gen/history.html [๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗].

ปลูกเป็นการทดแทนผลไม้ ที่มีราคาถูกลงและอีกประการหนึ่งตลาดยังมีความต้องการมากเนื่องจากเป็นเครื่องหอมที่ประกอบผลิตภัณฑ์ให้กับพี่น้องชาวมุสลิมอีกด้วย^{๔๑}

๓) ที่ตั้งและอาณาเขต จังหวัดตราดตั้งอยู่ภาคตะวันออกของประเทศไทยห่างจากกรุงเทพฯ ๓๑๕ กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ ๒,๘๑๙ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๑,๗๖๑,๘๗๕ ไร่ และเป็นพื้นที่ตามเขตปกครองทางทะเล ประมาณ ๗,๒๕๗ ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงและประเทศเพื่อนบ้าน ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี และประเทศกัมพูชา

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอน้ำตึก และอำเภอน้ำทะเลประเทศกัมพูชา

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ประเทศกัมพูชา มีทิวเขาบรรทัดเป็นแนวกันเขตแดน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดจันทบุรี

๔) ภูมิประเทศ ลักษณะภูมิประเทศมีอาณาบริเวณทั้งที่เป็นแผ่นดินและพื้นน้ำ ประกอบด้วยเทือกเขาสูงอุดมด้วยป่าเบญจพรรณและป่าดิบทางด้านตะวันออก ส่วนบริเวณหมู่เกาะต่างๆ ทางด้านใต้ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงชันเดียวกัน ตอนเหนือเป็นที่ราบบริเวณภูเขาตอนกลางเป็นที่ราบลุ่มน้ำที่อุดมสมบูรณ์แล้วลาดลงเป็นที่ราบชายฝั่งทะเล สภาพภูมิประเทศที่ปรากฏจึงแบ่งเป็น ๔ ลักษณะ

๑) บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำ ได้แก่ บริเวณที่ราบตอนกลาง และตะวันออกเหมาะสำหรับทำนาข้าว และปลูกผลไม้

๒) ที่ราบบริเวณภูเขา ได้แก่ บริเวณที่ราบตอนบนและตอนกลางบริเวณนี้มีพื้นที่กว้างขวางมากเนื่องจากมีภูเขากระจายอยู่ทั่วไปเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การทำสวนผลไม้ ยางพารา และปลูกสับปะรด

๓) ที่สูงบริเวณภูเขา ได้แก่ บริเวณทางตอนกลางของอำเภอแหลมงอบและเขตติดต่ออำเภอเขาสมิง นอกจากนี้ยังมีบริเวณที่เป็นเกาะต่างๆ ซึ่งส่วนมากมีสภาพเป็นพื้นที่ป่าไม้

๔) ที่ราบต่ำชายฝั่งทะเล ได้แก่ บริเวณชายฝั่งทะเลเกือบตลอดแนว บริเวณพื้นที่แห่งนี้เป็นป่าชายเลนอย่างหนาแน่น และยังเป็นสถานที่เลี้ยงสัตว์น้ำบางชนิดด้วย

๕) ลักษณะภูมิอากาศ สภาพอากาศไม่ร้อนจัดหรือหนาวจัดจนเกินไปเนื่องจากพื้นที่ของจังหวัดมีเกาะต่างๆ มากมาย ถึง ๕๒ เกาะ จึงเป็นเสมือนกำแพงกันบังคลื่นลมพื้นที่จังหวัดตราดจึงไม่เคยได้รับความเสียหายจากลมพายุเลยลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบร้อนชื้นมีฝนตกชุกเกือบตลอดปี แบ่งเป็น ๓ ฤดู ฤดูหนาวมีเพียงระยะเวลาสั้นๆ ในช่วงเดือน พฤศจิกายน ถึงเดือน กุมภาพันธ์ อากาศไม่หนาวเย็นมากนักอุณหภูมิเฉลี่ย ๒๐ องศาเซลเซียส ฤดูร้อนอยู่ระหว่างเดือน มีนาคม และเดือน

^{๔๑}Koh Chang 2 Thailand, ประวัติ และภูมิศาสตร์ เมืองตราด, [ออนไลน์],แหล่งข้อมูล: http://kohchang2.com/trat_information.html [๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗].

เมษายน อุณหภูมิเฉลี่ย ๓๔ องศาเซลเซียส ฤดูฝนอยู่ในช่วงเดือน พฤษภาคม ถึงเดือน ตุลาคม สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปอากาศค่อนข้างร้อนอุณหภูมิเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๒๖ – ๒๙ องศาเซลเซียสในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ อุณหภูมิสูงสุด ๓๓.๘ องศาเซลเซียส ต่ำสุด ๒๑.๘ องศาเซลเซียส มีฝนตกตลอดทั้งปี วัดปริมาณน้ำฝน วัดได้ ๔,๓๘๘.๑ มิลลิเมตร

๖) เขตการปกครอง จังหวัดตราดแบ่งเขตการปกครองรายอำเภอ ดังนี้

- ๑) เมือง
- ๒) เขาสมิง
- ๓) คลองใหญ่
- ๔) แหลมงอบ
- ๕) บ่อไร่
- ๖) กิ่ง อ.เกาะกูด
- ๗) กิ่ง อ. เกาะช้าง

๗) การศาสนา จังหวัดมีผู้นับถือศาสนาพุทธมากที่สุดรองลงมาก็คือ ศาสนาอิสลามและคริสต์โดยมี วัดพุทธในจังหวัดทั้งสิ้น ๖๗ แห่ง มัสยิด ๑๓ แห่ง และโบสถ์คริสต์ ๑ แห่ง (สำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดตราด และ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตราด)

๘) การสาธารณสุข จังหวัด ตราด มีจำนวนโรงพยาบาล แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล เกสัชกร และเจ้าหน้าที่อื่นๆ โรงพยาบาลของรัฐในจังหวัด ดังนี้ โรงพยาบาลของรัฐ ๗ แห่ง โรงพยาบาลของเอกชน ๑ แห่ง สถานีนอนามัย ๖๖ แห่ง และศูนย์บริการสาธารณสุข ๑ แห่ง (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตราด)^{๘๒}

^{๘๒}โครงการแผนที่วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชายแดนไทย-กัมพูชา, ข้อมูลทั่วไปจังหวัดตราด , [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : http://www.trat.go.th/data_gen/history.html [๒๗ กรกฎาคม ๒๕๕๗].

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นตามหลักพุทธธรรมของประชาชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีผู้วิจัย ไว้ดังนี้

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนแม้ว่าจะมีผู้วิจัยอื่นๆ พยายามศึกษาในหลายมิติแต่กระนั้นผลที่ออกมาย่อมขึ้นกับวัตถุประสงค์เป็นสำคัญ การศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาย่อมทำให้เกิดความกระจ่างอย่างมากเพราะกระบวนการมีส่วนร่วมมีประเด็นที่ค่อนข้างมาก จึงทำให้เกิดองค์ความรู้อย่างมากมาใช้ในการปรับประยุกต์สำหรับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อไป

วีรพร เชื้ออ่ำ^{๔๓} ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” พบว่า บุคคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความคิดเห็นว่างานด้านโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมากที่สุด รองลงมาปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและปัจจัยด้านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามลำดับ ส่วนรูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่บ่งบอกถึงคุณลักษณะของผู้บริหารกับการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้แก่ การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ การมีส่วนร่วมในการบริหารงานบุคคล การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการบริหารงานทั่วไป การมีส่วนร่วมในการบริหารงานงบประมาณ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์โดยรูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดีและตัวแปรทั้งหมดในรูปแบบสามารถอธิบายค่าความแปรปรวนของการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร้อยละ ๔๑

กิ่งดาว จินดาเทวิน^{๔๔} ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาและพัฒนารูปแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีสำหรับองค์กรบริหารส่วนตำบล(อบต.)ในจังหวัดอุดรธานี” พบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีโดยการวิเคราะห์ปัจจัยหลักและการสกัดปัจจัย พิจารณาค่าไอเกน มากกว่า ๑ ได้

^{๔๓}วีรพร เชื้ออ่ำ, “การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, *วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต* (สาขาบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๓).

^{๔๔}กิ่งดาว จินดาเทวิน, “การศึกษาและพัฒนารูปแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีสำหรับองค์กรบริหารส่วนตำบล(อบต.) ในจังหวัดอุดรธานี”, *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, (สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, ๒๕๕๒).

๗ ปัจจัยหลักและตัวชี้วัดในแต่ละกลุ่มและแต่ละปัจจัยมีหลักความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และผลการประชุมผู้ให้ข้อมูลหลักสามารถพัฒนารูปแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีสำหรับอบต. ในจังหวัดอุดรดิตถ์ ได้ปัจจัยหลัก ๗ องค์ประกอบประกอบด้วยปัจจัยหลักเดิม ๖ องค์ประกอบ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า ปัจจัยหลักที่ค้นพบอีก ๑ องค์ประกอบ คือ หลักกัลยาณมิตรและผลจากการศึกษาสภาพการบริหารจัดการอบต. ๒๔ อบต. โดยใช้ปัจจัยหลัก ๗ องค์ประกอบพบว่าโดยรวมแล้วอบต. ในจังหวัดอุดรดิตถ์มีการบริหารจัดการตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อบต. สามารถบริหารจัดการด้านหลักความคุ้มค่าได้ในระดับค่อนข้างดี

สุทธิชัย หล่อตระกูล^{๘๕} ได้วิจัยเรื่อง “ปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษากรณี พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน” พบว่า รัฐจัดสรรสัดส่วนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีดังกล่าวได้เพียงร้อยละยี่สิบสี่จุดศูนย์ห้าเท่านั้น จึงทำให้รัฐต้องมาแก้ไข พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนกระจายอำนาจ พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๓๐(๔) ให้เป็นการจัดสรรภาษีและอากร เงินอุดหนุนและรายได้อื่นให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทอย่างเหมาะสม โดยตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นต้นไป ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้คิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบห้าและโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละสามสิบห้า โดยการจัดสรรสัดส่วนที่เป็นธรรมแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและคำนึงถึงรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

อมร สุวรรณนิมิตร^{๘๖} ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อการพัฒนาชุมชนน่าอยู่” พบว่า ข้อมูลเชิงประจักษ์ว่าลักษณะความน่าอยู่ในบริบทชุมชนชนบทอีสาน จำแนกได้ ๔ ด้าน คือ ๑. ด้านกายภาพ- สุขภาพชุมชน ๒.ด้านเศรษฐกิจชุมชน ๓. ด้านวิถีชุมชน และ ๔. ด้านผู้นำ-การจัดการชุมชน สถานการณ์ความน่าอยู่ของชุมชนอีสานในภาพรวม ด้านวิถีชีวิตชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ด้านผู้นำการจัดการชุมชนอยู่ในระดับสูง ระดับพลังอำนาจองค์การบริหารส่วนตำบลในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านตระหนักรู้ต่อท้องถิ่นอยู่ใน

^{๘๕} สุทธิชัย หล่อตระกูล, “ปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษากรณี พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน”, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๔).

^{๘๖} อมร สุวรรณนิมิตร, รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อการพัฒนาชุมชนน่าอยู่, ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๖).

ระดับสูงชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของตัวแปรพลังอำนาจที่มีผลต่อความน่าอยู่ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพลังอำนาจกับน่าอยู่ มีความสัมพันธ์เชิงบวก และผลการวิเคราะห์สมการถดถอย (๑) ตัวแปรทางตรง คือ การมีส่วนร่วมและเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลโดยรวมสูงสุด (๒) ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อม คือความไว้วางใจ กระบวนการรู้ของกลุ่มและการสร้างทีมงาน (๓) ตัวแปรที่มีผลทางอ้อม คือ ความยึดมั่นผูกพันต่อองค์การการประสานความร่วมมือการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

ศักดาพินิจ ฌรณชาติโสภณ^{๘๗} ได้วิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์นโยบายการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน” พบว่า ภาครัฐและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องยังไม่มีความจริงจังและจริงใจต่อการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่าที่ควร นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติยังมีความเข้าใจในนโยบายของรัฐบาลไม่ชัดเจน หรือมีการอาศัยช่องว่างของระเบียบกฎหมายในการยืดเวลาการถ่ายโอนภารกิจออกไป ผลของการกระจายอำนาจต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนยังไม่เห็นผลมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีงานทำตามต้องการ การลดรายจ่าย การลดการกู้หนี้ยืมสิน การชำระหนี้สิน และการมีเงินออม สำหรับด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนมากยังไม่มียุทธศาสตร์ในการเข้าร่วมเสนอปัญหาหรือความคิดเห็น การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนา การเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา การแก้ไขปัญหาชุมชน การประเมินผลการพัฒนาและการปรับปรุงการตั้งกระทรวงท้องถิ่นขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานที่จะช่วยสนับสนุนงานในความรับผิดชอบของเทศบาลต่างๆ เพื่อปรับเปลี่ยนบทบาทของเทศบาลให้มีการบริหารงานแบบเปิดและมีการประชาสัมพันธ์ พร้อมทั้งรับฟังข้อคิดเห็นสาธารณะมากขึ้น

สืวงศ์ กาพวงค์^{๘๘} ได้วิจัยเรื่อง “ตัวแบบสมรรถนะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล” พบว่า สมรรถนะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลประกอบด้วยสมรรถนะ ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) สมรรถนะการคิดเชิงยุทธศาสตร์ ๒) สมรรถนะการบริหารการเปลี่ยนแปลง ๓) สมรรถนะการสร้างความร่วมมือ ๔) สมรรถนะการสื่อสาร และ ๕) สมรรถนะการพัฒนาบุคลากร ผลการพัฒนาตัวแบบสมรรถนะผู้นำเชิงการพัฒนาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลพบว่าประกอบด้วยตัวบ่งชี้เชิงพฤติกรรมและระดับความชำนาญ ซึ่งสามารถจำแนกระดับสมรรถนะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ออกเป็น ๕ ระดับ เรียงจากสมรรถนะ

^{๘๗} ศักดาพินิจ ฌรณชาติโสภณ, “การวิเคราะห์นโยบายการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน”, *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙).

^{๘๘} สืวงศ์ กาพวงค์, “ตัวแบบสมรรถนะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๔).

ระดับสูงไปหาน้อย ได้แก่ ๑) ระดับต้นแบบ ๒) ระดับผู้สร้างความเปลี่ยนแปลง ๓) ระดับนักพัฒนา ๔) ระดับผู้แก้ปัญหา ๕) ระดับผู้ปฏิบัติงาน

ประดิษฐ์ ตีวัฒนกุล^{๘๙} ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกรุงเทพมหานคร: ศึกษาการพัฒนา รูปแบบที่เหมาะสม” พบว่า การปฏิรูประบบการบริหารกรุงเทพมหานคร แบ่งเป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มที่ ๑ มองว่ากรุงเทพมหานครใหญ่โตเกินไปควรที่จะแบ่งหน่วยงานย่อยเพื่อความคล่องตัว กลุ่มที่ ๒ มองว่า ด้อยอยู่แล้วจะต้องปรับปรุงในส่วนขั้นตอนการบริหารและเพิ่มอำนาจหน้าที่ และกลุ่มที่ ๓ มองว่า จะต้องแบ่งอำนาจให้สำนักงานเขตรับผิดชอบมากขึ้นเพื่อการบริการประชาชน ทางผู้วิจัยได้เสนอแนะว่ามีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนารูปแบบอีก ๓ ระยะ คือ ระยะสั้น ใช้รูปแบบเช่นเดิมแต่ควรกระจายอำนาจให้กับสำนักงานเขตมากขึ้น ระยะกลาง ควรแบ่งการบริหาร เป็น ๓ ระดับ ผู้ว่ากรุงเทพมหานคร ผู้ทรงคุณวุฒิสภากรุงเทพมหานคร และสภาเอกรูปประจำเขต และระยะยาว จะต้องจัดตั้งสำนักงานเขตบริหารท้องถิ่น มีประธานเขต และข้าราชการประจำ หรือมาจากการเลือกตั้ง

เยาวลักษณ์ สุตะโคตร^{๙๐} ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำของพนักงานเทศบาล: กรณีสำนักงานเทศบาลเมืองมุกดาหาร” พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำและมีเจตคติต่อการใช้อำนาจผู้นำ หลังการฝึกอบรมดีกว่าก่อนการฝึกอบรม และพนักงานเทศบาลทุกคนให้ความสำคัญต่อการศึกษานโยบายการนำภาวะผู้นำมาใช้ในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้การปฏิบัติงานในหน้าที่ได้รับการพัฒนาสู่มาตรฐานที่ดียิ่งขึ้น ด้านพฤติกรรมการใช้ภาวะผู้นำ พบว่า การใช้ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม การใช้ภาวะผู้นำแบบเชิงปฏิรูป การใช้ภาวะผู้นำแบบที่มีความสามารถพิเศษ การใช้ภาวะผู้นำแบบเชิงกลยุทธ์ และการใช้ภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการ

จิรายุ ทรัพย์สิน^{๙๑} ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาประชาธิปไตย: ในมิติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์” ผลการศึกษา พบว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นสุรินทร์ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมากขึ้นประชาชนในท้องถิ่นรู้จักตนเองและมีความผูกพันห่วงใยและต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้คือกระบวนการเสริมสร้างประชาธิปไตยให้เข้มแข็งและพัฒนาในลำดับต่อไป

^{๘๙} ประดิษฐ์ ตีวัฒนกุล, “การบริหารกรุงเทพมหานคร : ศึกษาการพัฒนา รูปแบบที่เหมาะสม”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๔).

^{๙๐} เยาวลักษณ์ สุตะโคตร, “การพัฒนาภาวะผู้นำของพนักงานเทศบาล : กรณีสำนักงานเทศบาลเมืองมุกดาหาร”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, ๒๕๕๓).

^{๙๑} จิรายุ ทรัพย์สิน, การพัฒนาประชาธิปไตย : ในมิติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์, *รายงานการวิจัย*, (สุรินทร์ : ศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๕๕), หน้า ก-ข.

ศิริวรรณ พิทยรังสฤษฎ์ และคณะ^{๙๒} ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสร้างเสริมสุขภาพ และข้อเสนอเชิงนโยบายเรื่องการกระจายอำนาจด้านการสร้างเสริมสุขภาพ” พบว่า การส่งเสริมสุขภาพในประเทศไทย มีลักษณะเป็นการจัดบริการส่งเสริมสุขภาพโดยบุคลากรสาธารณสุข ให้ประชาชนทั่วไปที่ไม่เป็นโรคมะเร็งสุขภาพแข็งแรง มีความหมาย ๒ ลักษณะ ลักษณะแรกคือการจัดบริการโดยบุคลากรสาธาณสุขดังที่กล่าวข้างต้นและลักษณะที่สอง คือ กระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อให้ประชาชนเพิ่มความสามารถในการควบคุมปัจจัยกำหนดสุขภาพและพัฒนาสุขภาพให้ดีขึ้นทั้งในคนปกติทั่วไปและผู้ที่มีเจ็บป่วย

นฤนันท์ สุริยมณ และคณะ^{๙๓} มหาวิทยาลัยมหิดล ได้วิจัยเรื่อง “คุณธรรมจริยธรรมที่มีผลต่อการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล” ผลการศึกษา พบว่า จุดเด่นในการบริหารงานที่ทำให้้องค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้รับรางวัลที่ ๑ ประเภทการบริหารจัดการที่ดี ประจำปี พ.ศ.๒๕๕๗ ได้แก่ การบริหารจัดการ ส่วนหลักคุณธรรมองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่ทำการศึกษาส่วนใหญ่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกฎหมายอย่างเคร่งครัด สำหรับหลักความโปร่งใส องค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่งมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีในทุก ๆ ทาง การสื่อสาร ส่วนหลักความรับผิดชอบในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลจะสอบถามความเห็นของประชาชนโดยผ่านประชาคมหมู่บ้าน เพื่อจัดลำดับความสำคัญของโครงการในแต่ละหมู่บ้านก่อน แล้วจึงนำมารวมกันเพื่อจัดลำดับตามความจำเป็นเร่งด่วนในภาพรวมอีกครั้ง และส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาท้องถิ่นจะมีการส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณ

สมบุรณ์ ธรรมลังกา^{๙๔} ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย” พบว่า ในบริบททางด้านสังคมของชุมชนที่เข้มแข็งในจังหวัดเชียงรายเป็นสังคมแบบเครือญาติมีโครงสร้างทางสังคมเป็นทั้งแบบแนวราบและแนวตั้ง ทางด้านการเมืองมีการกระจายอำนาจแบ่งการปกครองชุมชนเป็นหมวดหรือคุ้มชุมชนต่างๆ ทางด้านวัฒนธรรมชุมชน มีวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อและพิธีกรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษและทางด้านเศรษฐกิจ มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เป็นต้นทุนในการผลิตมีการรวมกลุ่มเพื่อการผลิต การจำหน่ายผลผลิตเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของชุมชน การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในการ

^{๙๒} ศิริวรรณ พิทยรังสฤษฎ์, จริบูรณ์ โตสงวน, หทัยชนก สุมาลี, “บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสร้างเสริมสุขภาพและ ข้อเสนอเชิงนโยบายเรื่องการกระจายอำนาจด้านการสร้างเสริมสุขภาพ”, **รายงานฉบับสมบูรณ์**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ, ๒๕๕๓), หน้า ก.

^{๙๓} นฤนันท์ สุริยมณ และคณะ, “คุณธรรมจริยธรรมที่มีผลต่อการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล”, **รายงานวิจัย**, (ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน), ๒๕๕๙), หน้า ก-ง.

^{๙๔} สมบุรณ์ ธรรมลังกา, รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**, (เชียงราย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๕๔).

เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในจังหวัดเชียงราย มีอาทิเช่นภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านผู้นำชุมชน การเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนมีปัจจัยสำคัญคือ กระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ระบบเครือข่าย ระบบความสัมพันธ์ในชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานได้ใช้ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้มากำหนดรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

อรุณศรี อื้อศรีวงศ์^{๔๕} ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลห้วยแร้ง จังหวัดตราด” พบว่า กลุ่มตัวแทนภาครัฐ กลุ่มภาคเอกชน กลุ่มชุมชนห้วยแร้ง และกลุ่มนักท่องเที่ยว ในการดำเนินการวิจัยได้นำเทคนิควิธีการหลายรูปแบบเข้ามาใช้ในการดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและเทคนิคที่สำคัญ คือ PIC ซึ่งประกอบด้วย การมีส่วนร่วม การเพิ่มพูนพัฒนา การประสานงานการร่วมมือและหรือ การทำงานร่วมกันซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนาที่เน้นชุมชนเป็นศูนย์กลางผลของการวางแผนการดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวของผู้มีส่วนร่วมทำให้สามารถพัฒนาเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นในชุมชนอันประกอบด้วย กิจกรรมการท่องเที่ยวในลำคลองห้วยแร้งที่มีความยาวเป็นระยะ ๗ กิโลเมตรการท่องเที่ยวสวนผลไม้ การตกกุ้งหลวง ข้าวห่อกาบหมากและขนมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และที่พักแบบโฮมสเตย์ การวางแผนดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมไม่เพียงช่วยให้ชุมชนสามารถจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ แต่ยังทำให้เกิดโครงการพัฒนาที่ยั่งยืนอื่นๆ ในชุมชน

ตารางที่ ๒.๑๔ : แสดงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ลำดับที่	นักวิจัย	ข้อค้นพบ
๑	วีรพร เชื้ออำ, (๒๕๕๓).	“การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่น ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” พบว่า บุคคลากรในองค์กรปกครองท้องถิ่น มีความคิดเห็นว่าปัจจัยด้านโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมากที่สุด รองลงมา ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและปัจจัยด้านองค์กรปกครองท้องถิ่นตามลำดับ ส่วน๒. รูปแบบการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

^{๔๕}อรุณศรี อื้อศรีวงศ์, รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลห้วยแร้ง จังหวัดตราด,วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต,(สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, ๒๕๕๒).

ลำดับที่	นักวิจัย	ข้อค้นพบ
๒	กิงดาว จินดาเทวิน, (๒๕๕๒).	“การศึกษาและพัฒนารูปแบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีสำหรับองค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.)ในจังหวัดอุตรดิตถ์” พบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีโดยการวิเคราะห์ปัจจัยหลักและการสกัดปัจจัย พิจารณาค่าไอเคน มากกว่า ๑ ได้ ๗ ปัจจัยหลักและตัวชี้วัดในแต่ละกลุ่มและแต่ละปัจจัยมีหลักความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕
๓	สุทธิชัย หล่อตะกุล, (๒๕๕๔).	“ปัญหาและอุปสรรคในการจัดเก็บรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษากรณี พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน” พบว่า รัฐจัดสรรสัดส่วนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีดังกล่าวได้เพียงร้อยละยี่สิบสี่จุดศูนย์ห้าเท่านั้น
๔	อมร สุวรรณนิมิตร, (๒๕๕๖),	“รูปแบบการเสริมสร้างพลังอำนาจองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อการพัฒนาชุมชนน่าอยู่” พบว่า ข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า ลักษณะความน่าอยู่ในบริบทชุมชนชนบทอีสาน จำแนกได้ ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านกายภาพ- สุขภาพชุมชน ๒) ด้านเศรษฐกิจชุมชน ๓) ด้านวิถีชุมชน และ ๔) ด้านผู้นำ-การจัดการชุมชน
๕	ศักดาพินิจ ฌรงณ์ชาติ โสภณ, (๒๕๕๙).	“การวิเคราะห์นโยบายการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน” พบว่า ภาครัฐและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องยังไม่มีความจริงจังและจริงใจต่อการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่าที่ควร นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติยังมีความเข้าใจในนโยบายของรัฐบาลไม่ชัดเจน หรือมีการอาศัยช่องว่างของระเบียบกฎหมายในการยืดเวลาการถ่ายโอนภารกิจออกไป
๖	สืบวงศ์ กาพวงค์, (๒๕๕๔).	“ตัวแบบสมรรถนะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล” พบว่า สมรรถนะผู้นำเชิงยุทธศาสตร์ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วยสมรรถนะ ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) สมรรถนะการคิดเชิง

ลำดับที่	นักวิจัย	ข้อค้นพบ
		ยุทธศาสตร์ ๒) สมรรถนะการบริหารการเปลี่ยนแปลง ๓) สมรรถนะการสร้างความร่วมมือ ๔) สมรรถนะการสื่อสาร และ ๕) สมรรถนะการพัฒนาบุคลากร
๗	ประดิษฐ์ ดีวัฒนกุล, (๒๕๔๙).	“การบริหารกรุงเทพมหานคร: ศึกษาการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสม” พบว่า การปฏิรูประบบการบริหาร กรุงเทพมหานคร แบ่งเป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มที่ ๑) มองว่า กรุงเทพมหานครใหญ่โตเกินไปควรที่จะแบ่งหน่วยงานย่อยเพื่อความคล่องตัว กลุ่มที่ ๒) มองว่า ด้อยอยู่แล้วแต่จะต้องปรับปรุงในส่วนขั้นตอนการบริหารและเพิ่มอำนาจหน้าที่ และกลุ่มที่ ๓) มองว่า จะต้องแบ่งอำนาจให้สำนักงานเขตรับผิดชอบมากขึ้นเพื่อการบริการประชาชน
๘	เยาวลักษณ์ สุตะโคตร, (๒๕๕๓).	“การพัฒนาภาวะผู้นำของพนักงานเทศบาล: กรณี สำนักงานเทศบาลเมืองมุกดาหาร” พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำและมีเจตคติต่อการใช้ภาวะผู้นำ หลังการฝึกอบรมดีกว่าก่อนการฝึกอบรม
๙	จิรายุ ทรัพย์สิน, (๒๕๔๕).	การพัฒนาประชาธิปไตย: ในมิติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาการปกครองท้องถิ่นจังหวัดสุรินทร์” พบว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นสุรินทร์ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมากขึ้น
๑๐	ศิริวรรณ พิทยรังสฤษดิ์, จริบูรณ์ โตสงวน, หทัยชนก สุมาลี, (๒๕๕๓),	“บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสร้างเสริมสุขภาพ และข้อเสนอเชิงนโยบายเรื่องการกระจายอำนาจด้านการสร้างเสริมสุขภาพ” พบว่า การส่งเสริมสุขภาพในประเทศไทย มีลักษณะเป็นการจัดบริการส่งเสริมสุขภาพโดยบุคลากรสาธารณสุข ให้ประชาชนทั่วไปที่ไม่เป็นโรครมีความแข็งแรง
๑๑	นฤนันท์ สุริยมณ และคณะ, (๒๕๔๙),	“คุณธรรมจริยธรรมที่มีผลต่อการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล” พบว่า จุดเด่นในการบริหารงานที่ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้รับรางวัลที่ ๑ ประเภทการบริหารจัดการที่ดี

ลำดับที่	นักวิจัย	ข้อค้นพบ
		ประจำปี ๒๕๔๗ ได้แก่ การบริหารจัดการ ส่วนหลัก คุณธรรมองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)
๑๒	สมบูรณ์ ธรรมลังกา (๒๕๕๔).	“รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิ ปัญหาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย” พบว่า ใน บริบททางด้านสังคมของชุมชนที่เข้มแข็งในจังหวัด เชียงรายเป็นสังคมแบบเครือญาติมีโครงสร้างทางสังคม เป็นทั้งแบบแนวนอนและแนวตั้ง ทางด้านการเมืองมีการ กระจายอำนาจแบ่งการปกครองชุมชนเป็นหมวดหรือคุ้ม ชุมชนต่างๆ
๑๓	อรุณศรี อื้อศรีวงศ์, (๒๕๕๒).	“รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบมีส่วนร่วมของ ชุมชนตำบลห้วยแร่ จังหวัดตราด” พบว่า กลุ่มตัวแทน ภาครัฐ กลุ่มภาคเอกชน กลุ่มชุมชนห้วยแร่ และกลุ่ม นักท่องเที่ยว ในการดำเนินการวิจัยได้นำเทคนิควิธีการ หลายรูปแบบเข้ามาใช้ในการดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและเทคนิคที่สำคัญ คือ PIC

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมสำหรับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การนำหลักพุทธธรรมมาส่งเสริมหรือนำมาพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนแม้ว่าจะฟังเหมือนว่าศาสนากับการเมืองเป็นสิ่งที่ต้องห้ามระหว่างกันแต่ในฐานะผู้วิจัยที่ศึกษามหาวิทยาลัยทางพระพุทธได้เกิดแรงบันดาลใจว่าหากสามารถจะนำหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ก็จะทำให้ประชาชนสามารถจะรับรู้รับทราบความเคลื่อนไหวความเป็นไปเกี่ยวกับการเมือง เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพทางการเมืองมากยิ่งขึ้นซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไป

นภดล สุรนครินทร์^{๙๖} ได้วิจัยเรื่อง การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลตามทัศนะของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลตามทัศนะของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ ในภาพรวมอยู่ในเชิงบวก เมื่อเปรียบเทียบตามปัจจัยด้านบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ต่างกัน มีทัศนะต่อการนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ใน อบต. ไม่แตกต่างกัน และเมื่อเปรียบเทียบตามปัจจัยด้านขนาดของ อบต. และการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของ อบต. แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจใน อบต. ไม่แตกต่างกัน ส่วนปัจจัยด้านขนาดของ อบต. ไม่มีความสัมพันธ์กับปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการของ อบต.

พระไพศาล วิสาโล^{๙๗} ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผลการศึกษ พบว่า การพัฒนามนุษย์เป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาสังคม สังคมที่เกื้อกูลต่อความเป็นอยู่ที่ดีงานนั้นจำเป็นต้องเป็นสังคมสงบสุข มั่นคงและราบรื่น มีโภคทรัพย์ ปราศจากความอยากจนและสามารถพึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจมีการจัดระเบียบหรือองค์การทางสังคมที่เอื้อให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกด้วยเหตุนี้การพัฒนาสังคมเพื่อการพัฒนาบุคคลจึงต้องสร้างเงื่อนไขแวดล้อมดังกล่าวให้เกิดมีขึ้นในสังคมพุทธธรรมนั้นมองโลกและชีวิตอย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเป็นเหตุปัจจัยอาศัยกันการพัฒนาชีวิตหรือการพัฒนาบุคคลจึงแยกไม่ออกจากการพัฒนาสังคม

^{๙๖} นภดล สุรนครินทร์, “การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลตามทัศนะของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗).

^{๙๗} พระไพศาล วิสาโล, การศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, รายงานการวิจัย, (คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงราย, ๒๕๔๒).

สุขุมลย์ ประสมศักดิ์^{๙๘} ได้วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน” พบว่า ๑) องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีสภาพที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม ๒) นโยบายภาครัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถควบคุมและไม่สามารถรักษามาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อมได้ ๓) ประชาชนขาดองค์ความรู้และไม่มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมได้อย่างต่อเนื่อง และ ๔) เครือข่ายของสมาคมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านไม่สามารถจะบูรณาการการทำงานในเชิงเครือข่ายได้ ๒) องค์การบริหารส่วนจังหวัดจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบต่อโดยตรงและให้ความสำคัญในฐานะที่มีบทบาทหลักในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามนโยบายของรัฐบาล และตามกฎหมายที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๕๐ และ ๓.) อยู่ที่ว่าความชัดเจนของนโยบายภาครัฐเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อม ไปสู่การบริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในการสนับสนุนงบประมาณให้กับการสร้างความเข้มแข็ง และการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชนที่จะสร้างองค์ความรู้และการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้นักเรียน เด็ก เยาวชน และ นักศึกษา รวมทั้งเครือข่ายภาคประชาชน ซึ่งเป็นหน้าที่ของโรงเรียนและมหาวิทยาลัยที่จะดำเนินตามแผนงานที่วางไว้

ทวีศักดิ์ ทองทิพย์^{๙๙} ได้วิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขา” ผลการศึกษา พบว่า สารสำคัญของหลักไตรสิกขามี ๓ อย่าง คือ ศีล สมาธิ ปัญญา การศึกษาตามหลักไตรสิกขามีส่วนประกอบที่สำคัญ ๔ ประการ คือ การจัดหาหรือสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ การสร้างสัมมาทิฐิ การศึกษาตามหลักไตรสิกขา และการวัดและประเมินผลการศึกษาตามหลักไตรสิกขา หลักไตรสิกขามีที่มาอยู่ใน วัชชีปุตตสูตร ทุติยสิกขัตตยสูตร และตติยสิกขาสูตร กำหนดการศึกษาสมัยพุทธกาลเริ่มจากกลุ่มปัญจวัคคีย์ ผู้ศึกษาสมัยพุทธกาลแบ่งได้ ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มบรรพชิตและกลุ่มคฤหัสถ์ ทั้งสองกลุ่มนี้ได้มีการกำหนดคุณสมบัติไว้แตกต่างกันด้วย ขอบเขตของการศึกษาในพระพุทธศาสนารวมอยู่ในหลักไตรสิกขา การเรียนการสอนในสมัยพุทธกาลมีลักษณะเป็นแบบมุขปาฐะ การศึกษาตามหลักไตรสิกขามีขั้นตอนดำเนินการที่สำคัญอยู่ ๔ ประการ คือ จัดหาหรือสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ สร้างสัมมาทิฐิ ฝึกตามหลักไตรสิกขา วัดและประเมินผลตามหลักไตรสิกขา

พูนสุข มาสร้างสรรค์^{๑๐๐} ได้วิจัยเรื่อง ได้วิจัยเรื่อง การจัดการความรุนแรงในครอบครัวเชิงพุทธแบบบูรณาการ พบว่า คนในสถาบันครอบครัวและในสถาบันอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถใช้

^{๙๘} สุขุมลย์ ประสมศักดิ์, “กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน”, **พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** (รัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๙๙} ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, “การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขา”, **พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^{๑๐๐} พูนสุข มาสร้างสรรค์, “การจัดการความรุนแรงในครอบครัวเชิงพุทธบูรณาการ”, **พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** (สาขาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

ประโยชน์จากหลักธรรมต่างๆ ในพระพุทธศาสนาเถรวาทโดยการนำมาประยุกต์ร่วมกับแนวทางการดำเนินการของประเทศทางตะวันตก ตะวันออก และประเทศไทย ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ปัจจุบันเป็น การจัดการความรุนแรงในครอบครัวเชิงพุทธบูรณาการเพื่อใช้จัดการกับความรุนแรงในครอบครัวได้ อย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีวิธีการและเครื่องมือสำหรับแต่ละปัจเจกบุคคลเริ่ม ลงมือนำไปจัดการได้เองอย่างริบด่วน และหมั่นนำไปปฏิบัติในระยะยาวและแผ่ขยายไปในองค์กรรวม ของสังคมในมิติของ ๑) การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งที่เป็นความก้าวร้าวรุนแรง ให้เป็นความเข้าใจอัน ดีต่อกัน (Transformation) ๒) การหาทางแก้ไขปัญหาความรุนแรงในระดับต่างๆ รวมถึงการป้องกัน มิให้เกิดซ้ำซ้อน และการเยียวยา (Healing) รักษาใจตนให้สงบสันติไปพร้อมๆ กับคนในครอบครัว หัวใจสำคัญของการบูรณาการเชิงพุทธเพื่อใช้จัดการความรุนแรงในครอบครัวในงานนี้ คือ การเข้าไป จัดการกับฐานของใจในปัจเจก ด้วยการฝึกฝน บ่มเพาะจิตใจให้ตั้งมั่น แน่วแน่ มีสัมมาสมาธิในการ ปรับปรุงพัฒนาตนให้มีสัมมาทิฐิ มีสติสัมปชัญญะอยู่ในปัจจุบันขณะ ไม่ตกเป็นทาสของอารมณ์ร้ายๆ โดยเริ่มจากการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบภายในจิตใจตนเอง ได้แก่ ตัณหา ทิฐิ มานะ เพื่อลด ละ เลิก ความยึดมั่นในตัวตน ความเห็นแก่ตัว ความตระหนี่ ความมักได้และความไม่เห็นอกเห็นใจผู้อื่น อันเป็นสาเหตุแห่งความก้าวร้าวรุนแรงร่วมกับการพัฒนารูปแบบของการดำเนินชีวิตครอบครัวของ ปัจเจกให้เศรษฐกิจกับจิตใจไปด้วยกันในหลักแห่งความสันโดษพอเพียงในทางสายกลางอันอุดมด้วย ศิล สมาธิและปัญญา (ไตรสิกขา) จากหลักพุทธธรรมต่างๆ ผสานกับการใช้แนวทางดีๆ ของตะวันตก และตะวันออก รวมถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพื่อประโยชน์สูงสุด ปลอดภัยจากความขัดแย้ง รุนแรงใดๆ เพราะเมื่อใจของปัจเจกสงบสันติสุขแล้วความวุ่นวาย ขัดแย้ง สับสน ไม่ลงรอยในรูปต่างๆ จากใครหรืออะไรก็ตาม ไม่อาจสร้างความกดดันในใจของเขาให้ประทุเป็นความรุนแรงทางวาจาและ ทางกายได้อีก ที่สำคัญอีกสิ่งหนึ่งคือ สังคมโดยองค์รวมต้องร่วมสร้างค่านิยมในคุณค่าที่มากกว่า คุณค่าเทียมในทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตครอบครัว ทั้งทางตรงและทางอ้อม

นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง^{๑๐๑} ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบและหลักการของการปกครองใน พระไตรปิฎก” พบว่า ๑) รูปแบบของการปกครองทางการเมืองมี ๒ รูปแบบ ได้แก่ การปกครองแบบ ราชาธิปไตย ซึ่งผู้มีอำนาจสิทธิ์ขาดแต่เพียงผู้เดียวในการปกครองรูปแบบนี้คือพระราชา และการ ปกครองแบบสามัคคีธรรม ซึ่งอำนาจอยู่ในมือของชนชั้นสูงและมีลักษณะใกล้เคียงกับรูปแบบการ ปกครองแบบอภิชนาธิปไตยในปรัชญากรีก ส่วนรูปแบบการปกครองในพระพุทธศาสนานั้นมี พัฒนาการโดยเริ่มต้นจากพระพุทธเจ้าทรงปกครองคณะสงฆ์ในฐานะธรรมราชาจนกระทั่งพระพุทธ องค์ได้ทรงมอบให้สงฆ์เป็นใหญ่ในการปกครอง จึงเป็นรูปแบบการปกครองเฉพาะตน ๒) หลักการของ การปกครองแบบราชาธิปไตยได้แก่ หลักธรรมต่างๆ ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสแสดงไว้จำนวนมากเพื่อเป็น เครื่องเหนี่ยวรั้งในการใช้อำนาจของผู้ปกครอง เนื่องจากผู้ปกครองแบบราชาธิปไตยมีอำนาจสิทธิ์ขาด แต่เพียงผู้เดียว และหลักการของการปกครองแบบสามัคคีธรรมมีหลักการปกครองที่สำคัญคือ อปริหานิยธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมเพื่อสร้างความสามัคคีและหลักธรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง

^{๑๐๑}นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง, “รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก”, วิทยานิพนธ์พุทธ ศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ส่วนหลักการของการปกครองของคณะสงฆ์นั้นมีพระธรรมวินัยเป็นหลักการปกครองสำคัญซึ่งคณะสงฆ์จะต้องดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดีภายใต้กรอบแห่งพระธรรมวินัย

ณัฐวัฒน์ สุตประเสริฐ^{๑๐๒} ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดประชาานิยมของกลุ่มนารอดนิก” พบว่า ๑) ประชาานิยมในประเทศไทยถูกกล่าวถึงในฐานะประชาานิยมไม่สร้างสรรค์หรือประชาานิยมเชิงลบ หมายถึง การให้วัตถุหรือผลประโยชน์เพื่อสร้างความนิยมและรักษาอำนาจทางการเมืองไม่มีความจริงใจที่จะแก้ปัญหาบ้านเมืองประชาานิยมเกิดจากการเอาใจประชาชนของชาวปัญญาชนนารอดนิกในรัสเซีย อเมริกา กลุ่มโลกที่สาม จีนแดงและแถบลาตินอเมริกา ต่อมาประชาานิยมได้ยืมทฤษฎีเคนส์มาใช้แก้ปัญหาเศรษฐกิจ เพราะสอดคล้องกับการแก้ปัญหาวิกฤตเมื่อเศรษฐกิจตกต่ำ เหตุที่เกิดในอาเจนตินาทำให้ประชาานิยมถูกมองในเชิงลบมาจนถึงปัจจุบัน ๒) การให้ในพระพุทธศาสนาเมืองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่ชัดเจน องค์ประกอบคือวัตถุที่จะให้ ผู้ให้ ผู้รับการให้ และมีตัวชี้วัดที่ชี้วัดว่าการให้อย่างไรมีผลมาก ผลน้อย ไม่มีผล และการให้ที่ให้โทษทำให้ผู้ให้ต้องไปรบกก็ยังมี ส่วนธนานูปทานนั้น ถูกมองในฝ่ายบวกว่า เป็นการให้ของผู้ปกครองที่ทำด้วยเจตนาดี หวังให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ป้องกันปัญหาโจรภัยได้ และ ๓) ส่วนที่เหมือนกันของประชาานิยมไม่สร้างสรรค์กับธนานูปทานคือการให้ของผู้ปกครอง ในส่วนที่ต่างกันมี ๗ ประเด็นคือ ความหมาย ที่มา พัฒนาการ แนวคิด วิธีการ ผลลัพธ์ และจุดเด่นจุดด้อย แต่จะรวมกันเป็นหนึ่งเดียวได้เมื่อเป็นประชาานิยมเชิงสร้างสรรค์กับธนานูปทาน ไม่มีความแตกต่าง

วงเพชร คงจันทร์^{๑๐๓} ได้วิจัยเรื่อง “การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์” พบว่า วิธีแก้ปัญหความรุนแรงในครอบครัวมี ๒ วิธี คือ ๑) วิธีแก้ปัญหความรุนแรงในครอบครัวทางด้านร่างกายและจิตใจได้แก่ ประพฤติตนอยู่ในศีล ประพฤติตนอยู่ในธรรมและการพัฒนาจิตโดยวิธีคิดแบบพุทธธรรม ๒) วิธีแก้ปัญหความรุนแรงในครอบครัวทางด้านโครงสร้างทางสังคมมี ๓ อย่าง คือ ทางด้านสังคมได้แก่ มีความรับผิดชอบต่อครอบครัวมีความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่และการเสวนากับคนดี ทางด้านเศรษฐกิจได้แก่ การเว้นจากมิจฉาอาชีพและการดำเนินชีวิตอันเป็นเหตุให้เสียทรัพย์จะเป็นการดำเนินชีวิตโดยสุจริตมีปัญญาดำเนินการแสวงหาทรัพย์และหลักการใช้จ่ายทรัพย์และทางด้านการศึกษาได้แก่ การปรับความรู้ความเข้าใจให้ตรงกัน การฝึกฝนพัฒนาตนเอง ซึ่งผลจากการแก้ปัญหความรุนแรงในครอบครัวมี ๒ อย่าง คือ ๑) ผลที่เกิดขึ้นต่อตนเองทำให้ประสบความสุขความเจริญทั้งโลกนี้และโลกหน้ามีความเป็นอยู่โดยปราศจากเวรภัย

^{๑๐๒}ณัฐวัฒน์ สุตประเสริฐ, “ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดประชาานิยมของกลุ่มนารอดนิก”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๑๐๓}วงเพชร คงจันทร์, “การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

และเป็นเหตุแห่งการบรรลุผลนิพพานในชาติปัจจุบันและ ๒) ทำให้เกิดความเสมอภาคทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา

มนูญ หวันหยี^{๑๐๔} ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทผู้นำชุมชน การมีผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผลต่อการยอมรับโครงการพัฒนาพลังงานไฟฟ้าในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย” พบว่า บทบาทผู้นำที่สร้างสัมพันธ์กับคนในชุมชนให้ยอมรับทั้งแนวคิดและวิถีปฏิบัติสามารถโน้มน้าวให้ผู้อื่นทุ่มเททำงานให้กับชุมชน ผู้นำที่มีคุณธรรมและมีประสบการณ์ชีวิตมากจะได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนมาก ซึ่งผู้นำชุมชนรอบโครงการช่วงก่อสร้างมีบทบาทที่คนในชุมชนยอมรับมากที่สุดและผู้นำชุมชนไม่ได้มีบทบาทในฐานะเป็นสื่อกลางให้คนในชุมชนรับทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับโครงการมากนัก อย่างไรก็ตามบทบาทผู้นำชุมชนมีผลทางอ้อมต่อการเสริมสร้างการยอมรับโครงการของชุมชน โดยเฉพาะในช่วงก่อสร้างโรงไฟฟ้าคนในชุมชนสนใจและต้องการมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ของโครงการทุกช่วงเวลาดำเนินงานสำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับต่ำสุดนั้น ต้องมีการสื่อสารทั้งสองทางโดยการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การชี้แจงและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความห่วงใยของคนในชุมชนต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากการที่มีโครงการมาจัดตั้งในพื้นที่ของชุมชนส่วนการมีส่วนร่วมในระดับที่สูงที่สุดคือตัวแทนทุกกลุ่มในชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจและตรวจสอบทั้งหมด

ศักดาพินิจ ณรงค์ชาติโสภณ^{๑๐๕} ได้วิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์นโยบายการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน” พบว่า ภาครัฐและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องยังไม่มีความจริงจังและจริงใจต่อการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่าที่ควร นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติยังมีความเข้าใจในนโยบายของรัฐบาลไม่ชัดเจน หรือมีการอาศัยช่องว่างของระเบียบกฎหมายในการยืดเวลาการถ่ายโอนภารกิจออกไปผลของการกระจายอำนาจต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนยังไม่เห็นผลมากนักโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีงานทำตามต้องการการลดรายจ่ายการลดการกู้หนี้ยืมสินการชำระหนี้สินและการมีเงินออมสำหรับด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนมากยังไม่มียกย่องบทบาทในการเข้าร่วมเสนอปัญหาหรือความคิดเห็นการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาการแก้ไขปัญหาชุมชนการประเมินผลการพัฒนาและการปรับปรุงการตั้งกระทรวงท้องถิ่นขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานที่จะช่วย

^{๑๐๔} มนูญ หวันหยี, “บทบาทผู้นำชุมชนการมีผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผลต่อการยอมรับโครงการพัฒนาพลังงานไฟฟ้าในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๐).

^{๑๐๕} ศักดาพินิจ ณรงค์ชาติโสภณ, “การวิเคราะห์นโยบายการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๙).

สนับสนุนงานในความรับผิดชอบของเทศบาลต่างๆ เพื่อปรับเปลี่ยนบทบาทของเทศบาลให้มีการบริหารงานแบบเปิดและมีการประชาสัมพันธ์พร้อมทั้งรับฟังข้อคิดเห็นสาธารณะมากขึ้น

พิรัช ศรีราม^{๑๐๖} ได้วิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยหลักพุทธธรรมในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน” พบว่า สภาพทั่วไปขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นชุมชนอยู่ในเขตเกษตรกรรมและเขตอุตสาหกรรมการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ปัญหาและผลกระทบมี ๔ ด้าน ดังนี้ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริการสาธารณะ ด้านการบริหารบุคคล ด้านการศึกษา และด้านบริหารสาธารณะสุข การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยพุทธธรรม ในเขตจังหวัดภาคกลาง ตอนบน ตามหลักธรรมธรรมาภิบาล ๖ ด้าน และหลักทศพิธราชธรรม ๑๐ ด้าน พบว่า องค์ประกอบปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบริหารงานอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งเป็นการบริหารงานและเป็นหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสำหรับสายงาน

ยุทธศาสตร์การพัฒนาธรรมาภิบาลขององค์ประกอบส่วนท้องถิ่นด้วยหลักพุทธธรรมในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน พบว่า การมีส่วนร่วมของบุคลากรเทศบาลกับประชาชนในด้านการบริการกาบริหารและสนับสนุนบุคลากรและประชาชนต้องมีธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานและมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานของเทศบาลการบริหารงานที่ยึดมั่นในหลักคุณธรรมจริยธรรม

Importance ความสำคัญกับวัฒนธรรมองค์กร ในด้านการบริหารและการบริการและสนับสนุนบุคลากรเทศบาลและประชาชนวัฒนธรรมขององค์กรเป็นหัวใจสำคัญในการบริการสาธารณะชนเพราะองค์กรมีความใกล้ชิดกับประชาชนความคาดหวังและการพึงพอใจของผู้รับบริการและให้บริการอย่างสม่ำเสมอการประเมินผลสำคัญมากต่อการบริหารและต้องยึดหลักการยึดมั่นถือมั่นในคุณธรรมและการเสียสละในการบริหารมีความสำคัญต่อวัฒนธรรมองค์กรเป็นอย่างมาก

Responsibility ความรับผิดชอบร่วมกับการบริหาร ในด้านการบริหารและการบริการและการสนับสนุนบุคลากรและเทศบาลและประชาชนเพราะเทศบาลเป็นองค์ประกอบส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องดำเนินการโดยรับผิดชอบต่อหลักกฎหมายและต่อประชาชนในชุมชนท้องถิ่นยึดมั่นในหลักคุณธรรมจริยธรรมและการเสียสละร่วมรับผิดชอบต่อการบริหารงานร่วมกันระหว่างประชาชนกับบุคลากรเทศบาล

Authority ปฏิบัติหน้าที่ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาในการบริหารการบริการและการสนับสนุนบุคลากรเทศบาลมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกรอบยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้อำนาจหน้าที่ของฝ่ายบริหารเทศบาลปฏิบัติตามนโยบายภายใต้กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาที่มีธรรมาภิบาลกำหนดเป้าหมายและทิศทางขององค์กรให้ชัดเจนกำหนดกลยุทธ์การบริหารที่มีประสิทธิภาพการพัฒนา

^{๑๐๖}พิรัช ศรีราม, “ยุทธศาสตร์การพัฒนาธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยหลักพุทธธรรมในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต** (รัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

คุณภาพและความสัมพันธ์ในกลุ่มบุคลากรเทศบาลและการนำกลยุทธ์การสร้างความพึงพอใจต่อผู้รับบริการและต้องยึดมั่นในหลักการยึดมั่นในคุณธรรมและการเสียสละตามกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาที่กำหนด

Transparency หลักการโปร่งใสและการมีส่วนร่วมภาคสังคม ในด้านการบริหารการบริการและสนับสนุนบุคลากรเทศบาลความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมภาคสังคมคือ การบริหารงานของเทศบาลผู้บริหารและบุคลากรเทศบาลต้องมีความเป็นธรรมภิบาลมีความโปร่งใสในการบริหารตลอดจนสนับสนุนบุคลากรเทศบาลต้องยึดมั่นในหลักการยึดมั่นในคุณธรรมและการเสียสละเพื่อการบริหารงานให้มีความโปร่งใสและเกิดประสิทธิผล

Authority หน้าที่ตามยุทธศาสตร์การพัฒนา ยุทธศาสตร์การพัฒนาธรรมภิบาลเป็นหัวใจหลักความสำเร็จของเทศบาลบุคลากรเทศบาลมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกรอบยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้เทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่ถูกจัดขึ้นมาเป็นพื้นฐานของแนวคิดในการกระจายอำนาจการปกครองตกแก่ประชาชนบุคลากรเทศบาลหน้าที่ปฏิบัติงานตามฝ่ายบริหารเทศบาลโดยยึดระเบียบบริหารราชการเป็นหลักในการบริหารการบริการและการสนับสนุนในการบริการประชาชนโดยการปฏิบัติหน้าที่บุคลากรเทศบาลต้องปฏิบัติงานตามแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลที่ชัดเจนยึดหลักธรรมาภิบาลบุคลากรเทศบาลต้องเสียสละในการปฏิบัติหน้าที่ที่ชัดเจนมีการแบ่งงานและหน้าที่เป็น กอง ฝ่าย แผนกและมีการประเมินทุกขั้นตอน

จิตวุฒิ หมั่นมี^{๑๐๗} ได้วิจัยเรื่อง “การสร้างความผูกพันต่อองค์กรของของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความผูกพันต่อองค์กร พบว่า เป็นแนวคิดที่เป็นกรสร้างความรู้สึกของข้าราชการ พนักงาน เจ้าหน้าที่ประจำอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดความรักที่จะอยู่ในองค์กรและมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน โดยอาศัยองค์ประกอบในการสร้างความผูกพัน ๓ ด้านคือ กระบวนการปฏิบัติงาน ด้านค่านิยมและการสร้างวัฒนธรรมองค์กรและการติดตามประเมินผล การสร้างความผูกพันต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ในการสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้นต้องอาศัยกระบวนการสร้างความผูกพันภายในองค์กร กระบวนการดังกล่าว ประกอบด้วย ๓ กระบวนการ คือ กระบวนการด้านการสอนงานและสนับสนุนการปฏิบัติ กระบวนการมีส่วนร่วมและกระบวนการสื่อสารทั้งสามกระบวนการนี้เป็นกระบวนการที่สร้างความผูกพันให้เกิดขึ้นภายในองค์กรรูปแบบการสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า รูปแบบการสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วน

^{๑๐๗}จิตวุฒิ หมั่นมี, “การสร้างความผูกพันต่อองค์กรของของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต* (รัฐประศาสนศาสตร), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ท้องถิ่น ในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะเกิดขึ้นได้นั้น จำเป็นต้องมีปัจจัยในการสร้างความผูกพันด้วยตัวแบบ ๓ H”S ซึ่งได้แก่ Head Hand นี้สามารถสร้างความผูกพันต่อองค์กรให้เกิดขึ้นในใจของพนักงานองค์กรปกครองท้องถิ่นในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถสร้างความผูกพันต่อองค์กรให้เกิดขึ้นในใจของพนักงาน

สุนทร สุวรรณพร^{๑๐๘} ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการทรัพยากรมนุษย์ตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย” พบว่า การให้ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์การกระจายอำนาจการบริหารงานภายในหน่วยงานเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมธรรมาภิบาลสร้างจิตสำนึกให้มีส่วนร่วมแก่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานตัวชี้วัดคือ ให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการข้อมูลจำนวนชัดเจนน้อยลงข้อมูลจำนวนผู้มีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น หลักการมีส่วนร่วมแนวทางปฏิบัติและตัวชี้วัดแนวทางปฏิบัติคือ ให้ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการทรัพยากร-มนุษย์การกระจายอำนาจการบริหารงานภายในหน่วยงานเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมธรรมาภิบาลสร้างจิตสำนึกให้มีส่วนร่วมแก่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานตัวชี้วัดข้อมูลจำนวนของข้าราชการมีส่วนร่วมในกระบวนการข้อมูลจำนวนชัดเจนน้อยลง- เพิ่มขึ้น ข้อมูลจำนวนราชการมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น

สุรินทร์ ศิธรกุล^{๑๐๙} ศึกษาเรื่อง “ผู้นำการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน” พบว่า ด้านหลักคุณธรรม ตัวของผู้นำการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีจะต้องมีความซื่อสัตย์มีความยุติธรรมในการระดมทุนการปฏิบัติงานหรือการพิจารณาความดีความชอบต่อผู้ใต้บังคับบัญชายึดมั่นในเกียรติและศักดิ์ศรีมีความอดทน อดทน มุ่งมั่นและแสดงถึงความรับผิดชอบต่อผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติหน้าที่และผู้นำต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาส่วนหลักความรับผิดชอบจะต้องมีความรู้ความสามารถในการใช้สติปัญญานั้นๆ เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปมีความตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ความสำคัญต่อตนเองต่อองค์กรและต่อสังคมพร้อมทั้งการใส่ใจต่อปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองมีความกระตือรือร้นตลอดตนเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างและมีความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตนเองเสียสละประโยชน์ความสุขส่วนตนเพื่อความสุขของสังคม

^{๑๐๘} สุนทร สุวรรณพร, “การจัดการทรัพยากรมนุษย์ตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต* (รัฐประศาสนศาสตร), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๑๐๙} สุรินทร์ ศิธรกุล, “ผู้นำการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

จิตาภา เร่งมีศรีสุข^{๑๑๐} วิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาจริยธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคกลาง” พบว่า ๑) คุณลักษณะจริยธรรมาภิบาลประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อและแนวทางการประพฤติ การปฏิบัติอันดีงามในการบริหารโดยนำหลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วมและหลักความรับผิดชอบมาใช้ในงานบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๒) การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ การจัดการ ประกอบด้วยเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ กระบวนการจัดการ ทรัพยากรจัดการ หน่วยงานที่รับผิดชอบและการวัดประเมิผล ๓) ปัจจัยแห่งความสำเร็จการจัดการ ประกอบด้วย ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วัฒนธรรมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระบบการบริหาร นโยบายการสร้างจริยธรรมาภิบาล และ ๔)การประยุกต์หลักธรรมสำหรับการดำเนินงานคือ อิทธิบาท ๔ ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา

ตารางที่ ๒.๑๕ : งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมสำหรับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ลำดับที่	นักวิจัย	ข้อค้นพบ
๑	นภดล สุรนักรินทร์, (๒๕๔๗).	การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลตามทัศนะของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลตามทัศนะของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ ในภาพรวมอยู่ในเชิงบวก
๒	พระไพศาล วิสาโล, ๒๕๔๒).	การศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่า การพัฒนามนุษย์เป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาสังคม สังคมที่เกื้อกูลต่อความเป็นอยู่ที่ดีงานนั้นจักต้องเป็นสังคมสงบสุข มั่นคงและราบรื่น มีโภคทรัพย์ ปราศจากความอยากจนและสามารถพึ่งตนเองได้ในทางเศรษฐกิจ
๓	สุพุมลย์ ประสมศักดิ์, (๒๕๕๖).	กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน” พบว่า๑) มีสภาพที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม ๒) นโยบายภาครัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถควบคุมและไม่สามารถรักษามาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อมได้ ๓) ประชาชนขาดองค์ความรู้และไม่มีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมได้อย่างต่อเนื่อง และ

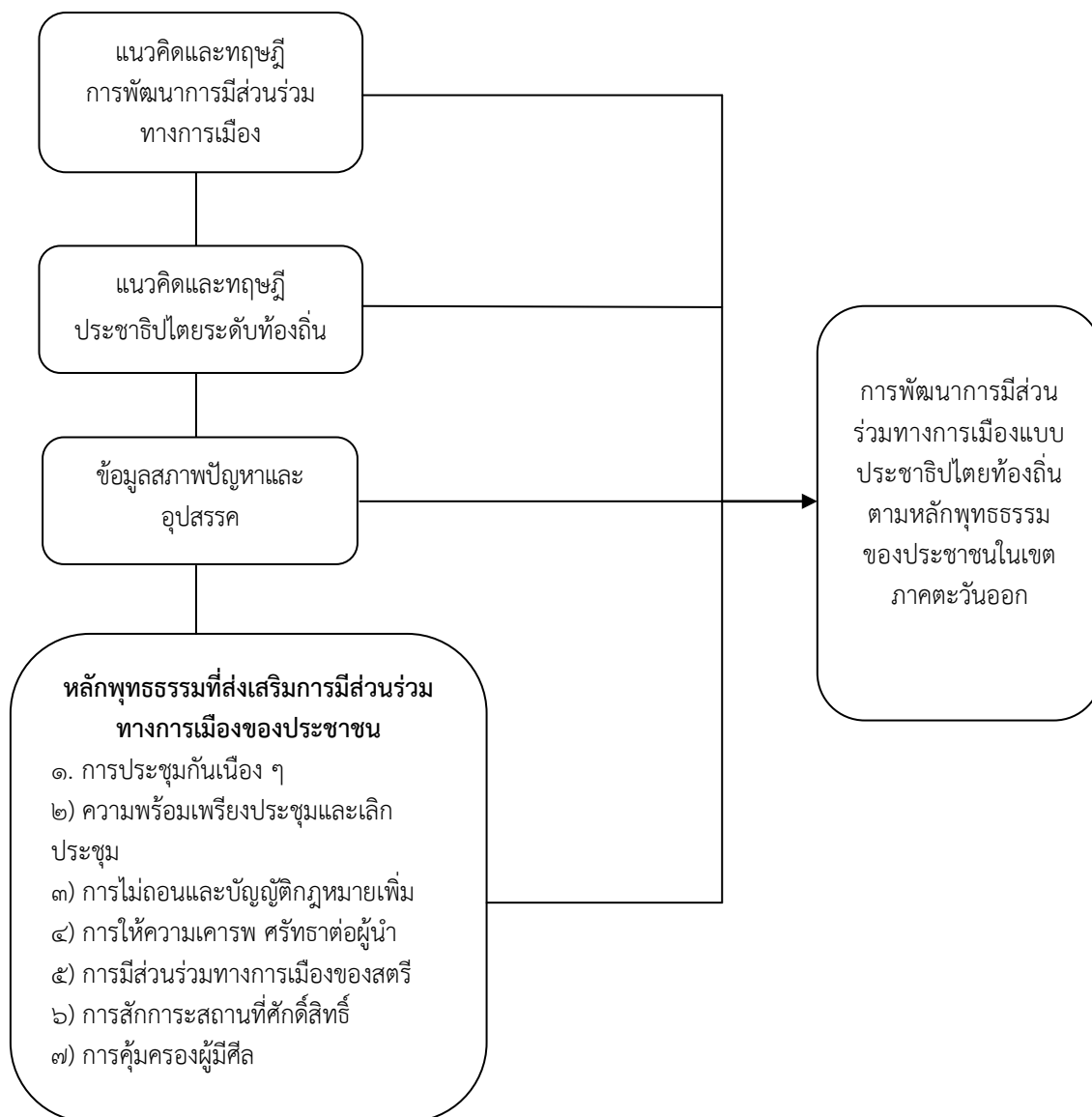
^{๑๑๐}จิตาภา เร่งมีศรีสุข, “ยุทธศาสตร์การพัฒนาจริยธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคกลาง”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ลำดับที่	นักวิจัย	ข้อค้นพบ
		๔) เครือข่ายของสมาคมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านไม่สามารถจะบูรณาการการทำงานในเชิงเครือข่ายได้ ๒) องค์การบริหารส่วนจังหวัดจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบโดยตรงและให้ความสำคัญในฐานะที่มีบทบาทหลักในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามนโยบายของรัฐบาล
๔	ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, (๒๕๕๕).	การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขา” พบว่าสาระสำคัญของหลักไตรสิกขามี ๓ อย่าง คือ ศีล สมาธิ ปัญญา การศึกษาตามหลักไตรสิกขามีส่วนประกอบที่สำคัญ ๔ ประการ คือ การจัดหาหรือสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ การสร้างสัมมาทิฐิ การศึกษาตามหลักไตรสิกขา และการวัดและประเมินผลการศึกษาตามหลักไตรสิกขา
๕	พูนสุข มาศรีงสรรค์, (๒๕๕๕).	การจัดการความขัดแย้ง ๑. การจัดการความขัดแย้ง ๒. การหาทางแก้ไขปัญหาความรุนแรง ๓. หลักพุทธธรรม
๖	นครินทร์ แก้วโชติรุ่ง, (๒๕๕๖).	“รูปแบบและหลักการของการปกครองในพระไตรปิฎก”พบว่า ๑) รูปแบบของการปกครองทางการเมืองมี ๒ รูปแบบ ได้แก่ การปกครองแบบราชาธิปไตย
๗	ณัฐวัฒน์ สุดประเสริฐ, (๒๕๕๖).	“ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดประชาานิยมของกลุ่มนารอดนิก” พบว่า ๑ ประชาานิยมในประเทศไทยถูกกล่าวถึงในฐานะประชาานิยมไม่สร้างสรรค์หรือประชาานิยมเชิงลบ หมายถึง การให้วัตถุหรือผลประโยชน์เพื่อสร้างความนิยมและรักษาอำนาจทางการเมือง
๘	วเทพชร คงจันทร์, (๒๕๕๕).	“การแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่ปรากฏในคัมภีร์” พบว่า วิธีแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมี ๒ วิธี คือ ๑) วิธีแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวทางด้านร่างกายและจิตใจ ๒) วิธีแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวทางด้านโครงสร้างทางสังคม

ลำดับที่	นักวิจัย	ข้อค้นพบ
๙	มนูญ หวันหยี, (๒๕๕๐).	“บทบาทผู้นำชุมชน การมีผลประโยชน์ และ การมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีผลต่อการยอมรับโครงการพัฒนาพลังงานไฟฟ้าในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย” พบว่า บทบาทผู้นำที่สร้างสัมพันธ์กับคนในชุมชนให้ยอมรับทั้งแนวคิดและวิถีปฏิบัติสามารถโน้มน้าวให้ผู้อื่นทุ่มเททำงานให้กับชุมชน ผู้นำที่มีคุณธรรม และมีประสบการณ์ชีวิตมาก
๑๐	ศักดาพินิจ วรรณชาติ โสภณ, (๒๕๔๙).	“การวิเคราะห์นโยบายการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน” พบว่า ภาครัฐและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องยังไม่มีความจริงจังและจริงจังต่อการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่าที่ควร
๑๑	พิรัช ศรีราม, (๒๕๕๖).	“ยุทธศาสตร์การพัฒนาธรรมชาติภูมิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยหลักพุทธธรรมในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน” พบว่า ยุทธศาสตร์การพัฒนาธรรมชาติภูมิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยหลักพุทธธรรมในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน พบว่า การมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหาร บุคลากร และประชาชนเป็นหัวใจที่สำคัญอย่างมาก การให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมองค์กรก่อให้เกิดการบริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความรับผิดชอบร่วมกับระบบการบริหารมีความสัมพันธ์ในการกำกับดูแลในองค์กร การปฏิบัติหน้าที่ตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเป็นหัวใจหลักแห่งความสำเร็จในดำเนินกิจกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลักความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมภาคสังคมเทศบาลต้องสร้างกลไกให้ชัดเจนมากที่สุด
๑๒	ธิดิวุฒิ หมั่นมี, (๒๕๕๖).	“การสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความผูกพันต่อองค์กร พบว่า เป็นแนวคิดที่เป็นกรสร้างความรู้สึกของข้าราชการ พนักงานเจ้าหน้าที่ประจำอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดความรักที่จะอยู่ในองค์กรและมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

ลำดับที่	นักวิจัย	ข้อค้นพบ
๑๓	สุนทร สุวรรณพร, (๒๕๕๖).	“การจัดการทรัพยากรมนุษย์ตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย” พบว่า การให้ข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์ การกระจายอำนาจการบริหารงานภายในหน่วยงาน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม วรรณะสร้างจิตสำนึกให้มีส่วนร่วมแก่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน ตัวชี้วัด คือ ให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ ข้อมูลจำนวนขัดแย้งลดน้อยลง ข้อมูลจำนวนผู้มีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น
๑๔	สุรินทร์ ศิธรกุล, (๒๕๕๖).	“ผู้นำการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน” พบว่า ด้านหลักคุณธรรม ตัวของผู้นำการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีจะต้องมีความซื่อสัตย์ มีความยุติธรรมในการระเมินการปฏิบัติงานหรือการพิจารณาความดีความชอบต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ยึดมั่นในเกียรติและศักดิ์ศรี มีความอดุสาหะ ขยัน อดทน มุ่งมั่นและแสดงถึงความรับผิดชอบต่อผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติหน้าที่
๑๕	จิตาภา เร่งมีศรีสุข, (๒๕๕๖).	“ยุทธศาสตร์การพัฒนาจริยธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตภาคกลาง” พบว่า คุณลักษณะจริยธรรมาภิบาลประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ และแนวทางการประพฤติ การปฏิบัติอันดีงามในการบริหารโดยนำหลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม และหลักความรับผิดชอบต่อมารับใช้ในงานบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

แผนภาพที่ ๒.๕ แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย